

Α.Τ.Ε.Ι. ΠΕΙΡΑΙΑ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ

«Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΣΕ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΗ. ΜΙΑ ΜΑΤΙΑ ΣΤΟ ΤΟΤΕ ΚΑΙ ΣΤΟ ΣΗΜΕΡΑ.»

ECONOMIC MIGRATION IN GREECE AND OTHER
COUNTRIES IN EUROPIAN UNION. COMPERING
PAST WITH PRESENT.

ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ ΨΑΡΑΚΗ Α.Μ. 14500

ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΧΑΤΖΗΔΑΚΗ Α.Μ. 14637

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ : ΔΕΣΠΟΙΝΑ ΜΠΡΙΝΗ

ΠΕΙΡΑΙΑΣ 2014

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρακάτω εργασία πραγματεύεται το θέμα της μετανάστευσης των Ελλήνων προς τις υπερπόντιες ή ηπειρωτικές χώρες. Συγκεκριμένα, αναλύει την οικονομική μετανάστευση, που όπως προδίδει και η ονομασία της οφείλεται κυρίως σε παράγοντες που αφορούν την οικονομική κατάσταση της χώρας και συνεπώς και των ίδιων των ατόμων που τρέπονται σε φυγή. Στην Ελλάδα του 2013, με αφορμή την τετραετή οικονομική κρίση που έχει σημειωθεί στη χώρα, παρατηρείται ότι όλο και περισσότεροι, κυρίως νέοι, άνθρωποι επιλέγουν να αναζητήσουν έναν καλύτερο τρόπο ζωής στο εξωτερικό. Με την πάροδο του χρόνου τα ποσοστά μετανάστευσης αυξάνονται ραγδαία σε σύγκριση με τα ποσοστά μετανάστευσης των Ελλήνων προ δεκαετίας. Αυτό οφείλεται στο αίσθημα ανασφάλειας και απογοήτευσης που γεννιέται από τη δυσκολία εύρεσης εργασίας και το γενικό κλίμα στη χώρα, όπως και σε άλλους παράγοντες που θα αναλυθούν παρακάτω. Το σύγχρονο αυτό «κύμα φυγής» σπεύδουν να το παρομοιάσουν με το μεταναστευτικό ρεύμα της δεκαετίας του '60, που ήταν εξίσου έντονο. Βέβαια, με μια σχετικά σύντομη αναδρομή στο παρελθόν θα δούμε ότι το προφίλ του σύγχρονου Έλληνα μετανάστη και τα αίτια της φυγής απ' τη χώρα δε συνάδουν με αυτά της τότε μετανάστευσης. Επίσης, οι συνθήκες δεν είναι οι ίδιες. Πλέον, η μετανάστευση πραγματοποιείται κυρίως από επιστήμονες που δεν μπορούν να απασχοληθούν στη χώρα τους και τις περισσότερες φορές είναι εκούσια και μόνιμη. Παράλληλη θα αποτελούσε, όμως, το γεγονός να μην αναφερθούμε και στην μεταναστευτική ροή προς την Ελλάδα, η οποία ξεκίνησε το 1990 λόγω της κατάρρευσης της πρώην Σοβιετικής Ένωσης και συνεχίζεται μέχρι σήμερα. Όπως θα δούμε παρακάτω επιλέγεται η Ελλάδα λόγω της ζήτησης εργασίας χαμηλής ειδίκευσης, πράγμα που επιφέρει αρκετά προβλήματα αλλά και θετικές συνέπειες. Τέλος, θα δούμε ότι το φαινόμενο της οικονομικής μετανάστευσης κατακλύζει ολόκληρη την Ευρώπη, καθώς η σχετική οικονομική ευημερία της ΕΕ την καθιστά σημαντικό πόλο έλξης μεταναστών. Στα κεφάλαια που ακολουθούν θα αναλυθούν οι παράγοντες για τους οποίους τρέπονται οι Έλληνες σε φυγή και τα αποτελέσματα του φαινομένου στη χώρα, όπως επίσης θα γίνει σύγκριση με αλλοδαπούς στη χώρα μας και σε άλλα Ευρωπαϊκά κράτη.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ	2
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	7

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο :

«Η ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΚΑΙ ΟΙ ΛΟΓΟΙ ΠΟΥ ΤΗΝ ΠΡΟΚΑΛΟΥΝ.»

1.1 Ο όρος «Μετανάστευση». Διάκριση μετανάστευσης.	10
1.2 Τα αίτια της μετανάστευσης. «Οικονομική Μετανάστευση».	11
1.2.1 Οικονομική Μετανάστευση. Ορισμός.	11
1.3 Τα αποτελέσματα της οικονομικής μετανάστευσης.	12

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο :

«Η ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΤΟΥ ΧΘΕΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΗΜΕΡΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.»

2.1 Ιστορική αναδρομή της μετανάστευσης των Ελλήνων.	14
2.2 Η μεταναστευτική ροή των Ελλήνων προς τις ΗΠΑ. Το ταξίδι και η ζωή εκεί.	16
2.2.1 Γενικά.	17
2.2.2 Το ταξίδι προς τις ΗΠΑ.	17
2.2.3 Η ζωή εκεί, παλαιότερα και σήμερα.	18
2.3 Η μεταναστευτική ροή των Ελλήνων προς την Αυστραλία. Το ταξίδι και η ζωή εκεί.	20
2.3.1 Γενικά.	20

2.3.2 Η ζωή εκεί, παλαιότερα και σήμερα.	21
2.4 Η μεταναστευτική ροή των Ελλήνων προς τη Γερμανία. Το ταξίδι και η ζωή εκεί.	24
2.4.1 Γενικά.	25
2.4.2 Το ταξίδι προς τη Γερμανία.	26
2.4.3 Η ζωή εκεί, παλαιότερα και σήμερα.	27

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

«ΤΟ ΠΡΟΦΙΛ ΤΟΥ ΈΛΛΗΝΑ ΜΕΤΑΝΑΣΤΗ ΜΕΤΑΠΟΛΕΜΙΚΑ ΣΕ ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΜΕ ΤΟ ΠΡΟΦΙΛ ΕΚΕΙΝΟΥ ΤΟΥ 21^{ΟΥ} ΑΙΩΝΑ.»

3.1 Το φύλλο, η ηλικία και το μορφωτικό επίπεδο του Έλληνα μετανάστη.	31
3.2 Τα κριτήρια επιλογής της χώρας μετοίκησης και η ζωή εκεί.	31
3.3 Δημιουργία οικογένειας στην Ελλάδα και στη χώρα μετοίκησης.	33
3.4 Η στάση των γονέων όσων μεταναστεύουν απέναντι στη φυγή από την Ελλάδα.	34

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

«Η ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΣΤΟΝ 21^Ο ΑΙΩΝΑ .»

4.1 Η μετανάστευση την περίοδο της οικονομικής κρίσης.	35
4.1.1 Γενική Γραμματεία Απόδημου Ελληνισμού (ΓΓΑΕ)	38
4.2 Γιατί επιστημονικά καταρτισμένοι επιλέγουν το εξωτερικό για να εργαστούν; Ποιες χώρες επιλέγουν;	40
4.2.1 Χώρες υποδοχής Ελλήνων την τελευταία τετραετία.	40

4.2.2 Εργασία και εκπαίδευση στο εξωτερικό.	42
--	----

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

«ΤΟ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΟ ΚΥΜΑ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.»

5.1 Μεταναστευτικές ροές προς την Ελλάδα.	43
5.2 Τα αίτια της μετανάστευσης προς την Ελλάδα.	43
5.3 Κέντρα και συνθήκες κράτησης των μεταναστών.	45
5.4 Χώρα καταγωγής και ηλικία μεταναστών.	47
5.5 Αναλογία των δύο φύλων.	48
5.6 Ηλικιακή κατανομή ανά εθνικότητα.	49
5.7 Μορφωτικό επίπεδο μεταναστών.	49
5.8 Περιοχές εγκατάστασης στην Ελλάδα.	50
5.9 Απασχόληση των μεταναστών.	50
5.10 Η ζωή των μεταναστών.	51
5.11 Οι αρνητικές συνέπειες της μετανάστευσης.	52
5.12 Θετικές συνέπειες από τη μετανάστευση.	55
5.13 Το μεταναστευτικό πρόβλημα της Ελλάδας.	57
5.14 Δουβλίνο II	59

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

«ΜΙΑ ΜΑΤΙΑ ΣΤΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ.»

6.1	Λίγα λόγια για τη μετανάστευση στην Ευρώπη.	62
6.2	Μεταναστευτικές Ροές.	64
6.3	Πληθυσμός μη υπηκόων.	68
6.4	Κτήση ιθαγενείας.	72
	ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	76
	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	79
	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ	81

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Ελλάδα αυτή τη στιγμή βρίσκεται σε μια δυσμενή οικονομική, πολιτική και κοινωνική θέση και η πορεία της κατάστασης δείχνει ότι η βελτίωση των πραγμάτων θα αργήσει να φανεί. Αρκετοί νέοι, πτυχιούχοι και μη, επηρεασμένοι από αυτή την κατάσταση αναζητούν ένα καλύτερο μέλλον σε χώρες του εξωτερικού με σκοπό να πραγματοποιήσουν τα όνειρά τους. Την απόφασή τους αυτή βοηθά το γεγονός ότι καθημερινά στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης προβάλλεται η οικονομική κρίση που πλήττει τη χώρα, η αύξηση των ποσοστών ανεργίας, καθώς και οι αρνητικές συνέπειες στην επαγγελματική αποκατάσταση των νέων. Η διαρκής αυτή προβολή της κρίσης δημιουργεί ένα κλίμα μελαγχολίας και ανασφάλειας με αποτέλεσμα όλο και περισσότερα άτομα να τρέπονται σε φυγή αναζητώντας μια πιο άνετη και ποιοτική ζωή έξω απ' τη χώρα. Σίγουρα καθένας από εμάς έχει ένα σχετικό παράδειγμα φίλου, γνωστού ή συγγενή που επέλεξε να μεταναστεύσει για να αναζητήσει μια καλύτερη μοίρα.

Το φαινόμενο της «οικονομικής μετανάστευσης» προϋπήρχε, αλλά με την πάροδο των χρόνων και εξαιτίας της αύξησης της ύφεσης εντείνεται όλο και περισσότερο. Παλαιότερα επέλεξαν να μεταναστεύσουν κυρίως τα εργατικά χέρια απ τη χώρα και για ένα συγκεκριμένο χρονικό διάστημα. Πλέον μεταναστεύουν οι επιστήμονες της χώρας μας για να αναζητήσουν ένα λαμπρό μέλλον ισάξιο των σπουδών τους και η διαμονή τους στο εξωτερικό μπορεί να είναι και μόνιμη. Γι' αυτό και τον όρο «οικονομική μετανάστευση» το συναντάμε στη βιβλιογραφία και ως «διαρροή επιστημονικού δυναμικού / μετανάστευση ταλέντων» (Λαμπριανίδης, 2011 : 17). Σημειώνεται ότι το γεγονός αυτό ίσως να οφείλεται στην αναντιστοιχία ζήτησης και προσφοράς επιστημόνων στην Ελλάδα, καθώς τα ποσοστά πτυχιούχων αυξάνονται σημαντικά σε σχέση με τη τον αριθμό κατοίκων στη χώρα.

Στο πρώτο κομμάτι της παρούσας έρευνας θα εξετάσουμε το προφίλ του Έλληνα μετανάστη (φύλλο, ηλικία, μορφωτικό επίπεδο κτλ.), καθώς και τα χαρακτηριστικά της μετανάστευσης κατά αντιστοιχία. Ταυτόχρονα, θα γίνει σύγκριση μεταξύ του μεταναστευτικού ρεύματος που σημειώθηκε στο παρελθόν ανά τακτά χρονικά διαστήματα (1890, 1950 - 60, 1960 - 70) μέσα από μια σύντομη ιστορική αναδρομή και θα αναφερθούμε αναλυτικά στα μεταναστευτικά ρεύματα προς την Αμερική,

ΗΠΑ, Γερμανία. Επίσης, θα αναζητήσουμε τους λόγους για τους οποίους οι νέοι τρέπονται σε φυγή, εκτός από τον παράγοντα της ανεργίας, όπως επίσης και τη στάση τους απέναντι στον όρο οικογένεια. Τέλος, για να έχουμε μια ολοκληρωμένη εικόνα για την μετανάστευση των Ελλήνων θίγουμε ξεχωριστά τη μετανάστευση του 21^{ου} αι. και παρουσιάζουμε την υποδοχή που δέχονται στο εξωτερικό από άποψη εργασίας και εκπαίδευσης.

Θα ήταν παράλειψη αν δεν αναφερόμασταν στο μεταναστευτικό ρεύμα προς τη χώρα μας. Γι' αυτό και στο δεύτερο κομμάτι της έρευνας διατυπώνονται τα αίτια και τα αποτελέσματα της εισόδου αλλοδαπών στη χώρα. Η παράθεση του παρόντος κεφαλαίου εξυπηρετεί στο να κατανοήσουμε καλύτερα τον ορισμό «οικονομική μετανάστευση», μιας και η παρουσία μεταναστών στη χώρα μας αποτελεί καθημερινή εικόνα στα μάτια μας. Ακόμα, θα δωθούν πληροφορίες για τις συνθήκες κράτησης των μεταναστών στη χώρα, το προφίλ τους και για τη ζωή τους εδώ.

Στη συνέχεια και για να ολοκληρώσουμε την έρευνά μας παραθέτουμε στο τρίτο και τελευταίο μέρος της την εικόνα της μετανάστευσης στην υπόλοιπη Ευρώπη. Όπως προαναφέρθηκε, η μετανάστευση επηρεάζεται από έναν συνδυασμό οικονομικών, πολιτικών και κοινωνικών παραγόντων: είτε στη χώρα καταγωγής του μετανάστη (παράγοντες ώθησης) ή στη χώρα προορισμού (παράγοντες έλξης). Γι' αυτό και η σχετική οικονομική ευημερία της ΕΕ την καθιστά σημαντικό πόλο έλξης μεταναστών. Στις χώρες προορισμού, η διεθνής μετανάστευση μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως μέσο για την επίλυση ειδικών ελλείψεων στην αγορά εργασίας. Ωστόσο από μόνη της η μετανάστευση είναι σχεδόν βέβαιο ότι δεν αρκεί για να αντιστρέψει τη συνεχιζόμενη τάση γήρανσης του πληθυσμού που παρατηρείται σε πολλά μέρη της ΕΕ. Στη συγκεκριμένη ενότητα θα παρουσιάσουμε στατιστικές της ΕΕ για τη διεθνή μετανάστευση, τα αποθέματα πληθυσμού υπηκόων και αλλοδαπών (μη υπηκόων) πολιτών και την κτήση ιθαγένειας.

Για την εκπόνηση της έρευνας αντλήθηκαν πληροφορίες από σχετική βιβλιογραφία που παρατίθεται στο τέλος της εργασίας. Τα παραπάνω ερωτήματα απαντώνται σε κεφάλαια στο κυρίως μέρος της, του οποίου το περιεχόμενο είναι διαμορφωμένο ως εξής: στο 1^ο κεφάλαιο γίνεται διάκριση της μετανάστευσης και αναφέρονται τα αίτια και τα αποτελέσματά της. Στο 2^ο κεφάλαιο γίνεται ιστορική αναδρομή και σύγκριση της τότε μετανάστευσης με το σήμερα. Αναλυτικά περιλαμβάνει τη μετανάστευση των

Ελλήνων προς τις υπερπόντιες χώρες (ΗΠΑ, Γερμανία, Αυστραλία). Στο 3^ο κεφάλαιο παραθέτονται στοιχεία για το προφίλ του Έλληνα μετανάστη, τα κριτήρια της χώρας μετοίκησης και τα ενδεχόμενα δημιουργείας οικογένειας στο εξωτερικό. Επίσης, διατυπώνεται και η στάση της ελληνικής οικογένειας απέναντι στα παιδιά που φεύγουν. Στο 4^ο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στον Έλληνα μετανάστη του 21^{ου} αι. τον καιρό της οικονομικής κρίσης και εξετάζεται γιατί επιστημονικά καταρτισμένα άτομα επιλέγουν τη φυγή. Το 5^ο κεφάλαιο μιλά για το μεταναστευτικό ρεύμα προς την Ελλάδα και στα υποκεφάλαια αναλύονται τα αίτια, οι συνέπειες στη χώρα, το προφίλ των μεταναστών και οι συνθήκες διαμονής. Στο τέλος του κεφαλαίου αυτού γίνεται αναφορά στο μείζον θέμα της συμφωνίας «Δουβλίνο II». Στο 6^ο και τελευταίο κεφάλαιο αναφέρεται η κατάσταση που επικρατεί στην Ευρώπη στο θέμα της μετανάστευσης, ο πληθυσμός των μη υπηκόων Ευρωπαίων και ο τρόπος κτήσης ιθαγένειας.

Για να κατανοήσουμε καλύτερα το περιεχόμενο της έρευνας, το κείμενο συνοδεύεται κι από σχετικά σχεδιαγράμματα, πίνακες και φωτογραφίες. Στο τέλος της έρευνας παρατίθεται σχετικό παράρτημα για να έχουμε μια ολοκληρωμένη για το πως βιώνει ένας Έλληνας τη μετανάστευση.

Βασικός στόχος της εργασίας είναι να παρουσιάσει το μέγεθος της σύγχρονης οικονομικής μετανάστευσης των Ελλήνων και άλλων Ευρωπαίων και τους λόγους που την προκαλούν και ταυτόχρονα να μας προβληματίσει για το αν η φυγή αυτή τελικά έχει θετικά αποτελέσματα στην ενιαία αγορά εργασίας (Ελλάδα κι εξωτερικό), καθώς και στα ίδια τα άτομα που εκπατρίζονται. Επιρόσθετα θα μας κάνει να επαναπροσδιορίσουμε την αντιμετώπιση των αλλοδαπών στη χώρα μας.

Εικόνα 1. Η μετανάστευση τότε και σήμερα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

«Η ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΚΑΙ ΟΙ ΛΟΓΟΙ ΠΟΥ ΤΗΝ ΠΡΟΚΑΛΟΥΝ.»

1.1 Ο όρος «Μετανάστευση». Διάκριση μετανάστευσης.

Με τον όρο «μετανάστευση» εννοούμε την για διάφορους λόγους γεωγραφική μετακίνηση ανθρώπων είτε αυτή γίνεται μεμονωμένα είτε κατά ομάδες (ορισμός που δίνεται από κοινωνικές επιστήμες και το διεθνές εμπόριο).

Η θεωρία της μετανάστευσης αποτελεί ένα σημαντικό κομμάτι της οικονομικής επιστήμης τις τελευταίες δεκαετίες και γι' αυτό το ερευνητικό της κομμάτι εξελίσσεται διαρκώς. Για την καλύτερη μελέτη της διάφοροι οικονομολόγοι την έχουν διακρίνει σε κατηγορίες.

Ο R. Mayo-Smith αναφέρθηκε στη διάκριση της μετανάστευσης σε *εσωτερική* (όταν γίνεται εντός της χώρας) και *εξωτερική* (όταν γίνεται εκτός της χώρας).

Ο εθνολόγος Robert Gordon Latham διέκρινε τη μετανάστευση σε *πρωτογενή* (όταν γίνεται για την κατάληψη παρθένων και μη κατοικούμενων εδαφών) και *δευτερογενή* (όταν γίνεται μετά από επαφή του ατόμου που μεταναστεύει με τον κατά τόπο γηγενή πληθυσμό). Παρατήρησε ότι η πρωτογενής μετανάστευση δε δημιουργεί προβλήματα προσαρμογής στους μετανάστες και τους γηγενής, ενώ η δευτερογενής προκαλεί αντιδράσεις μεταξύ τους που συνοδεύονται από βία.

Ο W. Petersen διέκρινε τη μετανάστευση στη *συντηρητική* και στην *καινοτόμο ή ανανεωτική*. Η διάκριση αυτή γίνεται για να δείξει το αποτέλεσμα σε κοινωνικό και οικονομικό επίπεδο στη χώρα που δέχεται τους μετανάστες. Ο πρώτος χαρακτηρισμός χρησιμοποιείται για να δείξει ότι η μετανάστευση έχει αρνητικό αντίκτυπο, ενώ ο δεύτερος θετικό.

Ο J. Isaac μίλησε για την *εκούσια* (όταν γίνεται με τη θέληση του ατόμου που μεταναστεύει) και *ακούσια ή αναγκαστική* (όταν αναγκάζεται το άτομο να μεταναστεύσει) μετανάστευση, τονίζοντας ότι και οι δύο χαρακτηρισμοί αποτελούν όψεις του ίδιου νομίσματος, καθώς γίνονται για να βελτιώσουν τη ζωής τους και να ξεφύγουν από οτιδήποτε την καταπιέζει.

Τέλος, στην επιστημονική βιβλιογραφία σημειώνονται ακόμα οι εξής διακρίσεις: *ατομική* (όταν γίνεται από μεμονωμένα άτομα), *ομαδική* (όταν γίνεται από ομάδες

ατόμων) και *αλυσιδωτή* (όταν γίνεται από φίλους και συγγενείς που ακολουθούν τους ήδη μετανάστες στη χώρα), *πλήρης* (όταν γίνεται οριστική μετακίνηση των πληθυσμών, ενώ συχνά δεν διατηρούν μόνιμη κατοικία στη χώρα καταγωγής τους) και *ατελής* (όταν γίνεται για μικρό χρονικό διάστημα για καθαρά βιοποριστικούς λόγους και διατηρούν μόνιμη κατοικία στη χώρα καταγωγής τους. Εδώ αναφερόμαστε στους εργαζόμενους τουρίστες, στους μικρο-εμπόρους και στους πρόσφυγες.), *βραχυπρόθεσμη ή προσωρινή* (όταν γίνεται σε μικρό χρονικό διάστημα, καθώς υπάρχει η πρόθεση της επανόδου) και *μακροπρόθεσμη ή μόνιμη* (όταν δεν προσδιορίζεται χρονικά και δεν υπάρχει πρόθεση επανόδου), και τέλος, *ηπειρωτική* (όταν γίνεται προς τις χώρες της ίδιας ηπείρου) και *υπερπόντια* (όταν γίνεται από τη μια ήπειρο στην άλλη, συνήθως ΗΠΑ και Αυστραλία).

1.2 Τα αίτια της μετανάστευσης. «Οικονομική Μετανάστευση».

Το βασικότερο κίνητρο που συνδέεται με τα αίτια της μετανάστευσης είναι η ανάγκη των ανθρώπων για επιβίωση. Αυτό είναι πιθανόν να σχετίζεται με κάποια πολιτική, κοινωνικό-οικονομική ή θρησκευτική συγκυρία ή με το φόβο μήπως τους επιβληθούν κυρώσεις από νόμο ή ακόμα με το ενδεχόμενο να θέλουν να αποφύγουν δυσάρεστες συνέπειες στη ζωή τους από την επικράτηση ή καταδίωξη από μια ισχυρή δύναμη.

Επίσης, αλλαγές στο περιβάλλον και κυρίως στις κλιματικές συνθήκες μπορεί να αποτελέσει ένα ακόμη αίτιο για μετανάστευση. Όταν το κλίμα αλλάξει σε μια περιοχή αυτό συνεπάγεται και φυσικές καταστροφές, οι οποίες προκαλούν καταστροφές στην τοπική παραγωγή άρα επηρεάζεται και η οικονομία της περιοχής και συνεπώς και ο τρόπος διαβίωσης των κατοίκων της. Γι' αυτό και αρκετοί άνθρωποι θα επιλέξουν να μεταναστεύσουν σε μια άλλη χώρα/περιοχή με πιο ευνοϊκό κλίμα και συνεπώς πιο ευνοϊκές συνθήκες διαβίωσης.

1.2.1 Οικονομική Μετανάστευση. Ορισμός.

Με τον όρο «οικονομική μετανάστευση» εννοούμε την για οικονομικούς λόγους φυγή από μια χώρα. Δηλαδή τα άτομα αδυνατούν να βρουν εργασία στη γενέτειρά τους κι αναγκάζονται να την εγκαταλείψουν για μια χώρα που υπόσχεται καλύτερες προοπτικές. Γι αυτό και μιλάμε συνήθως για εκροή πληθυσμού από αναπτυσσόμενες (ή και υποανάπτυκτες) χώρες και εισροή αυτού στις αναπτυγμένες.

Σύμφωνα με την *Επιτροπή για τη Διεθνή Μετανάστευση Ταλέντων (1970)* στην περίπτωση της Ελλάδας που μελετάμε σημειώνεται εκροή κυρίως νέων επιστημόνων σε αναπτυγμένες χώρες (ΗΠΑ, Αυστραλία, Γερμανία) που δεν κατάφεραν να βρουν δουλειά σύμφωνα με τα προσόντα και τις επιδιώξεις τους και θέλησαν να αναζητήσουν ένα καλύτερο μέλλον στο εξωτερικό. Επηρεασμένοι από το γενικό κλίμα κατήφειας που επικρατεί στη χώρα, εξαιτίας της οικονομικής κρίσης που πλήττει τη χώρα από το 2009, έχοντας χάσει την ελπίδα τους για μέλλον στην Ελλάδα, έχοντας πέσει θύματα διακρίσεων και προκατάληψης (π.χ. εξαιτίας τάξης ή θρησκείας), απογοητεύονται και τρέπονται σε φυγή. Ένας ακόμα λόγος που εγκαταλείπουν τη χώρα, εκτός από την ακαμψία που παρατηρείται στην αγορά εργασίας (ανεργία), είναι κι η χαμηλή ποιότητα επαγγελματικού και εκπαιδευτικού περιβάλλοντος. Οι εργοδότες συχνά εκμεταλλεύονται τους νέους εργαζόμενους παραλείποντας να τους παρέχουν ασφάλιση και δίνοντας τους αδύνατους μισθούς, με αποτέλεσμα η ποιότητα ζωής των νέων στη χώρα να μένει σε χαμηλά επίπεδα. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα οι εργαζόμενοι να νιώθουν ότι δεν εκτιμάται ο κόπος, οι δυνατότητες κι η συμβολή τους κι έτσι αναζητούν σε μια ξένη χώρα το μέλλον που ονειρεύτηκαν, ελπίζοντας σε ένα καλύτερο επίπεδο ζωής.

Επομένως, οι χώρες που θα επιλέξουν να εγκατασταθούν θα τους υπόσχεται αγορά εργασίας με υψηλή κινητικότητα, εξελιγμένο εκπαιδευτικό σύστημα και γενικά ένα πνεύμα ασφάλειας.

1.3 Τα αποτελέσματα της οικονομικής μετανάστευσης στην Ελλάδα.

Η οικονομική μετανάστευση μπορεί φαινομενικά να φαντάζει κάτι ιδανικό για αυτούς που φεύγουν, καθώς βρίσκουν την εργασία που επιθυμούν, αμείβονται ικανοποιητικά,

γνωρίζουν υψηλή ποιότητα ζωής, στην πραγματικότητα όμως έχει θετικό αντίκτυπο μόνο στον εαυτό τους και στη χώρα που μεταναστεύουν κι αυτό εν μέρει. Συγκεκριμένα, οι Έλληνες μετανάστες είναι χρήσιμοι στη χώρα που θα μεταναστεύσουν είτε ως εργάτες είτε ως επιστήμονες γιατί με την εργατικότητά τους ενισχύουν την εκεί οικονομία.

Στην Ελλάδα όμως η οικονομική μετανάστευση δημιουργεί πρόβλημα στην οικονομία της, γιατί αυξάνονται τα ποσοστά ανεργίας, μειώνεται το κόστος εργασίας, τα πανεπιστήμια χάνουν φοιτητές που θα μπορούσαν με το μυαλό τους να συνεισφέρουν στην ανάπτυξή τους και γενικά η χώρα παραμένει στην κατάσταση της κρίσης.

Όσον αφορά και τις χώρες υποδοχής κι αυτές βεβαία με τη σειρά τους, ενώ αναζητούσαν με προγράμματα μετανάστες για περισσότερα εργατικά χέρια και επιστημονικό δυναμικό, τώρα ζητούν να μπει ένα φρένο στους Έλληνες μετανάστες προς την Ε.Ε. για να μην πληγεί κι η εκεί οικονομία και μείνουν άνεργοι οι ντόπιοι πληθυσμοί.

Τέλος, όσον αφορά τα ίδια τα άτομα, μπορεί όπως αναφέρθηκε παραπάνω να βρίσκουν αναγνώριση και καλή ζωή έξω, αλλά αυτό έχει αρνητικό αντίκτυπο στην προσωπικότητά τους, καθώς απομακρύνονται σταδιακά από την ελληνική τους ταυτότητα και υιοθετούν ξένα πρότυπα, ενισχύοντας έτσι την αρνητική παγκοσμιοποίηση.

Εικόνα 2. Μετανάστευση. Πρόβλημα στην οικονομία κάθε χώρας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

«Η ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΤΟΥ ΧΘΕΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΗΜΕΡΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.»

2.1 Ιστορική αναδρομή της μετανάστευσης των Ελλήνων.

Η μετανάστευση των λαών δεν είναι ένα νέο φαινόμενο. Έχει τις ρίζες του από τα προϊστορικά χρόνια όπου οι άνθρωποι μετακινούνταν από τις κρύες και άγονες χώρες σ' αυτές με πιο ζεστό κλίμα και έφορο έδαφος. Έπειτα, στην ιστορική εποχή, το φαινόμενο δεν έπαψε να υπάρχει, απλά άλλαξαν τα αίτια «αποδήμησης». Πλέον οι άνθρωποι δημιουργούν νέες αποικίες με σκοπό να κατακτήσουν νέες χώρες και να κυριαρχήσουν σε νέους λαούς.

Το 388 π.Χ. παρατηρήθηκε μεταναστευτικό ρεύμα προς την Αθήνα με σκοπό τη φοίτηση στην Ακαδημία του Πλάτωνα και του Λυκείου του Αριστοτέλη. Στη συνέχεια το ρεύμα αυτό μετακινήθηκε από την Ελλάδα στην Αλεξάνδρεια (300 π.Χ.). Τα άτομα που επέλεγαν να εγκαταλείψουν τη χώρα τους και να εγκατασταθούν στην Ελλάδα ήταν πλούσιοι, κυρίως, επιστήμονες που ήθελαν να μορφωθούν. Οπότε και μιλάμε για ένα ευγενές και καταρτισμένο επιστημονικό ρεύμα.

Γενικά, οι *αρχαίοι Έλληνες* μετανάστευσαν προς τις χώρες της Μεσογείου όπου και εγκαταστάθηκαν. Κατά τη *Ρωμαϊκή περίοδο* μετανάστευαν κυρίως ως δούλοι προς τις χώρες της Βορειοδυτικής Αφρικής, της Δυτικής Γερμανίας και της Σερβίας. Η μεγάλη μετανάστευση των λαών έχει την αρχή της στον 5ο αιώνα μ.Χ. και όπως διαβάζουμε έγινε από γερμανικά φύλλα που θέλησαν να εγκατασταθούν στη ρωμαϊκή αυτοκρατορία. Κατά τη *Βυζαντινή περίοδο* μετανάστευσαν αραβικές ομάδες και στην περίοδο της *Τουρκοκρατίας* έφευγαν αναγκαστικά από τη χώρα τους με οποιονδήποτε τρόπο για να γλυτώσουν από τα δεσμά της σκλαβιάς. Έπειτα, χρονολογείται η ανακάλυψη και κυριάρχηση του *Νέου Κόσμου* από Ευρωπαίους σε Αφρική, Αμερική και Ασία.

Η *περίοδος των 100 χρόνων* μεταναστευτικού ρεύματος έχει την αρχή του το 1815 όπου παρατηρείται μεγάλη μεταναστευτική κίνηση προς κάθε ήπειρο πλην της Ευρώπης, δλδ. Ασία, Αμερική, Αφρική, Αυστραλία, Σιβηρία. Κατά την περίοδο του *Μεσοπολέμου* (1922) η μετανάστευση πραγματοποιείται από Έλληνες και Τούρκους και γίνεται για εθνικούς λόγους.

Στη συνέχεια μελετάμε την μετανάστευση πριν και μετά από τους παγκόσμιους πολέμους που έπληξαν τους λαούς. Συγκεκριμένα, στη νεότερη ιστορία η πρώτη και σημαντική μεταναστευτική ροή των Ελλήνων χρονολογείται κατά το 1880 και 1890 όπου δημιούργησαν τις πρώτες ελληνικές αποικίες σε ΗΠΑ και Αυστραλία, αντίστοιχα. Ο *A' Παγκόσμιος πόλεμος* (1914-1918) έπληξε την Ευρώπη, η οποία παρουσιάζει έντονα δείγματα οικονομικής κρίσης. Γι αυτό το λόγο 450.000 Έλληνες τράπηκαν σε φυγή προς τις ΗΠΑ. Αυτό είναι και το πρώτο μεταναστευτικό ρεύμα των Ελλήνων που σημειώθηκε από το 1900 ως το 1920. Ακριβώς για το λόγο ότι ο αριθμός των Ελλήνων μεταναστών προς τις ΗΠΑ ολοένα και αυξανόταν υπέγραψαν ένα συμφωνητικό περιορισμού της εισόδου στη χώρα μεταναστών από τη Νοτιοανατολική Ευρώπη (1924). Ο *B' Παγκόσμιος Πόλεμος* (1939-1945) ήταν το δεύτερο μεγάλο πλήγμα της Ευρώπης. Τότε άνθρωποι από Ελλάδα, Τουρκία και Ισπανία έφυγαν για Γερμανία, ΗΠΑ και Καναδά για να βρουν εργασία και να επιβιώσουν.

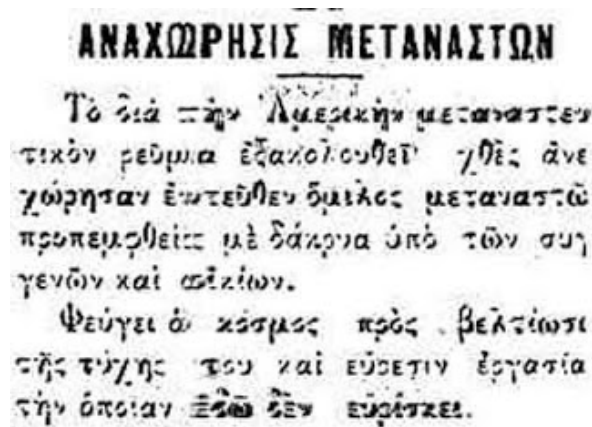
Μεταπολεμικά (1946-1977) η άνοδος του αριθμού των μεταναστών ήταν ραγδαία. Συγκεκριμένα, 1 εκ. Έλληνες αποίκησε στη Βορειοδυτική Ευρώπη. Εδώ παρατηρούμε ότι η Γερμανία παρόλο που ηττήθηκε έγινε μια μεγάλη βιομηχανική χώρα και περί το 1961-1973 δέχθηκε 2 εκ. Έλληνες εργατικά χέρια! Επίσης, 160.000 μετανάστευσαν στην Αυστραλία με κορύφωση το 1952 εξαιτίας της οικονομικής δυσχέρειας που υπήρχε στην Ελλάδα και της δυσκολίας ανεύρεσης εργασίας. Τέλος, 135.000 έφυγαν προς τις ΗΠΑ και 100.000 στον Καναδά.

Εικόνα 3. Μεταναστευτική ροή Ελλήνων.

- ✓ Στα κεφάλαια που ακολουθούν παρακάτω θα γίνει αναφορά στο μεταναστευτικό ρεύμα των Ελλήνων προς τις υπερπόντιες και ευρωπαϊκές χώρες που παρατηρήθηκε τον 20^ο αιώνα και έπειτα.

2.2 Η μεταναστευτική ροή των Ελλήνων προς τις ΗΠΑ. Το ταξίδι και η ζωή εκεί.

Εικόνα 4. Εφημερίδα της εποχής.

2.2.1 Γενικά.

Ένας από τους λόγους που οδήγησαν στη μετανάστευση των Ελλήνων προς τις ΗΠΑ στις αρχές του 20^{ου} αι. ήταν το ξέσπασμα του Α' Παγκόσμιου πολέμου στην Ευρώπη, καθώς έκλεισαν τις πύλες υποδοχής τους οι χώρες αυτές. Ένας δεύτερος λόγος ήταν ότι οι συνθήκες ζωής στην ελληνική ύπαιθρο ήταν άθλιες. Οι αγρότες θυσίαζαν την παραγωγή τους στους τοκογλύφους, τους εμπόρους και άλλους εκμεταλλευτές της εποχής. Τη στιγμή που η τοκογλυφία είχε ξεπεράσει κάθε όριο, αντί το κράτος να πάρει μέτρα για την προστασία των μικρομεσαίων, ψηφίστηκε σχετική νομοθεσία που προστάτευε την τοκογλυφία και «δώριζε» στους τοκογλύφους ανάλογα με το προϊόν από το 20%-30% έως το 70%-80% των κερδών του κάθε παραγωγού. Τα προϊόντα τα οποία εξαγοράζονταν ήταν είδη πρώτης ανάγκης όπως το γάλα, το σιτάρι κ.α.

Την ίδια στιγμή, τα μεταναστευτικά γραφεία και οι ατμοπλοϊκές εταιρείες παρουσίαζαν τον πλούτο και τις ευκαιρίες που πρόσφερε η Αμερική. Έτσι, αρκετοί Έλληνες θέλησαν να αναζητήσουν ένα καλύτερο αύριο σε μια χώρα που τους υποσχέθηκε πολύ καλύτερη διαβίωση. Τα ναύλα βέβαια ήταν ακριβά, γι' αυτό για να εξασφαλίσουν τα χρήματά τους οι εταιρείες, τους ζητούσαν να υποθηκεύουν το κτήμα τους ή το σπίτι τους στους δανειστές τους (τοκογλύφους).

Οι περισσότεροι από αυτούς πήγαιναν με την πεποίθηση ότι θα γύριζαν σύντομα από την Αμερική, για να ξεχρεώσουν τα κτήματα τους. Γι' αυτό και αρχικά έφευγαν μόνο οι άντρες αφήνοντας έτσι την Ελλάδα χωρίς παραγωγικό δυναμικό. Ενδεικτικά τα χρόνια 1896-1921 το 12% του ελληνικού πληθυσμού μετανάστευσε στην Αμερική. Τα χρόνια μεταξύ 1912-1921 έφευγαν ετησίως 25.000 άτομα.

Παρ' όλα αυτά 150.000 Έλληνες επέστρεψαν κατά την περίοδο 1912-1921 για να ενισχύσουν στρατιωτικά τη χώρα μας. Ο κυριότερος όμως λόγος επιστροφής ήταν το κραχ του 1929 με την κατάρρευση της αμερικάνικης οικονομίας όπου και σε συνδυασμό και με το Β' παγκόσμιο πόλεμο και την ανάγκη της Ευρώπης για εργατικά χέρια το μεταναστευτικό ρεύμα στράφηκε προς την Ευρώπη.

Για όσους μετανάστευαν στην Αμερική, αυτή είχε θεωρηθεί η «Γη της Επαγγελίας», κάτι που ωστόσο δεν ίσχυε στην πραγματικότητα.

Οι περισσότεροι νεοαφιχθέντες έμεναν για λίγο στην Νέα Υόρκη. Εκεί υπήρχαν Έλληνες μαγαζάτορες και ιδιοκτήτες ξενοδοχείων που τους υποδέχονταν. Μετά συνέχιζαν στην ενδοχώρα, ψάχνοντας για εργασία σε σιδηροδρόμους, ορυχεία και αγροκτήματα.

2.2.2 Το ταξίδι προς τις ΗΠΑ.

Μέχρι το 1907 το ελληνικό μεταναστευτικό κύμα το διακινούσαν ξένες ατμοπλοϊκές εταιρείες. Το 1907 ιδρύθηκαν οι δύο πρώτες ελληνικές εταιρείες (Μωραΐτης, Υπερωκεάνιος Ελληνική Ατμοπλοΐα) οι οποίες, μετά την χρεωκοπία τους, έδωσαν την θέση τους στην Εθνική Ατμοπλοΐα Ελλάδος (Α.Ε.Α.) Αυτή πραγματοποίησε το παρθενικό της ταξίδι με το υπερωκεάνιο «Πατρίς».

Οι μετανάστες πριν επιβιβαστούν υποβάλλονταν σε ξεψείρισμα και εμβολιασμό.

Στην συνέχεια, κυριολεκτικά πακετάρονταν σε σημείο η ατμόσφαιρα να γίνεται αποπνικτική. Ο χώρος που αντιστοιχούσε σε κάθε επιβάτη είχε πλάτος 0.61 μέτρα, 1.88 μήκος, 0,762 ύψος , δηλαδή περίπου το μήκος από 2 φέρετρα! Εκεί ο κάθε επιβάτης έπρεπε να ζει, να κοιμάται, να ησυχάζει και να ντύνεται, πράγμα που καθιστούσε αδύνατο τον διαχωρισμό των γυναικών. Το δάπεδο καθαριζόταν μόνο την τελευταία μέρα του ταξιδιού λόγω της αναμενόμενης επιθεώρησης. Όπως ήταν αναμενόμενο με την αναφορά των παραπάνω, η καθημερινή ιατρική επίσκεψη η οποία δεν πραγματοποιούνταν ποτέ!

Εικόνα 5. Μετανάστευση προς την Αμερική με το υπερωκεάνιο «ΠΑΤΡΙΣ».

2.2.3 Η ζωή εκεί, παλαιότερα και σήμερα.

Η πρώτη τους στάση όπως προαναφέρθηκε ήταν η Νέα Υόρκη. Λίγοι όμως έμειναν εκεί. Από νωρίς παρατηρήθηκε συγκέντρωση Ελλήνων στην Βοστώνη. Η πιο σημαντική ήταν το Lowell στη Μασαχουσέτη. Το 1910 μετρήθηκαν εκεί 20.000 Έλληνες ανάμεσα σε 100.000 ντόπιους κατοίκους. Άλλες πόλεις με Έλληνες μετανάστες ήταν η Philadelphia, το Pittsburgh, το Buffalo, το Cleveland, το Toledo, το Detroit, το Gary, το Milwaukee με επίκεντρο τη Νέα Υόρκη και το Σικάγο.

Η ζωή τους στην κατά τα άλλα «Γη της Επαγγελίας» ήταν στερημένη και λιτή. Γι' αυτό πολλοί αρνιόντουσαν να μάθουν την αγγλική γλώσσα και όντας ανειδίκευτοι, αναγκάζονταν να δουλεύουν σε μεταλλεία ή σε σιδηροδρόμους, ενώ άλλοι έγιναν πλανόδιοι πωλητές οπωροκηπευτικών.

Τα σπίτια στα οποία έμεναν ήταν συνήθως διαμερίσματα σε υπόγεια πολυκατοικιών ανήλια και χωρίς επαρκή αερισμό. Αρκετές φορές νοίκιαζαν ένα διαμέρισμα τουλάχιστον έξι άτομα για να μοιράζονται τα έξοδα. Εξαιτίας αυτής της διαβίωσης η φυματίωση ήταν φαινόμενο συνηθισμένο. Επίσης, η διατροφή τους δεν ήταν και η καλύτερη. Οι πολύ φτωχές οικογένειες έστελναν τα παιδιά τους να εργάζονται για λογαριασμό ορισμένων ευκατάστατων οικογενειών ως πλανόδιοι πωλητές προκειμένου να ενισχύσουν το οικογενειακό εισόδημα. Τα παιδιά εκείνα έμεναν σε ακάθαρτα και ανθυγιεινά δωμάτια, συχνά στα ίδια κτίρια όπου ήταν οι στάβλοι των αλόγων. Η ατμόσφαιρα στα δωμάτια ήταν αποπνικτική. Τις περισσότερες φορές έμεναν νηστικά όλη την ημέρα και έτρωγαν μόνο το βράδυ. Τα παιδιά που δούλευαν σε στιλβωτήρια ήταν σε χειρότερη θέση. Τις περισσότερες φορές οι εργοδότες τους έδιναν μόνο τυρί, ελιές και ξερό ψωμί.

Με την πάροδο των χρόνων οι περισσότεροι ασχολήθηκαν με το εμπόριο και τα ελεύθερα επαγγέλματα, ενώ άλλοι εργάστηκαν σε διάφορες υπηρεσίες, στοχεύοντας πάντα στο να κερδίσουν χρήματα για να επιστρέψουν στην Ελλάδα.

Το 80% των Ελλήνων στις ΗΠΑ ήταν εργάτες. Απασχολούνταν σε εργοστάσια τυποποίησης τροφίμων, σε χαλυβουργεία και σε άλλων ειδών εργοστάσια, αν και πολλοί ξεκίνησαν ως πλανόδιοι πωλητές φρούτων, γλυκών και λουλουδιών. Σημαντικός οικονομικός παράγοντας ήταν τα στιλβωτήρια παπουτσιών. Υπήρχαν εκατοντάδες τέτοιες επιχειρήσεις που ανήκαν σε Έλληνες.

Οι Ελληνίδες μετανάστριες δεν εργάζονταν έξω από το σπίτι. Μόνο στις δυτικές πολιτείες ορισμένες γυναίκες διεύθυναν ξενώνες για Έλληνες εργάτες.

Λίγα χρόνια μετά άρχισε να εμφανίζεται μεταξύ Ελλήνων μεταναστών το φαινόμενο της κοινωνικής στρωματοποίησης. Η μεσοαστική τάξη παρουσιάστηκε περίπου το 1910. Το 1920 υπήρχαν αρκετοί Έλληνες που ήταν ιδιοκτήτες μικροεπιχειρήσεων στους τομείς των γλυκισμάτων, των εστιατορίων, στο εμπόριο, στις αίθουσες ψυχαγωγίας, σε ανθοπωλεία, σε καπελάδικα, καθαριστήρια και διορθώσεις παπουτσιών.

2.3 Η μεταναστευτική ροή των Ελλήνων προς την Αυστραλία. Το ταξίδι και η ζωή εκεί.

2.3.1 Γενικά.

Τα αίτια μετανάστευσης των Ελλήνων προς την Αυστραλία ήταν παρόμοια με αυτά προς τις ΗΠΑ. Συγκεκριμένα, από την μία μεριά, ήταν η κακή οικονομική κατάσταση της Ελλάδας και η έξαρση του φαινομένου της τοκογλυφίας στην ύπαιθρο και από την άλλη πλευρά, η δυνατότητα εύρεσης εργασίας και σπουδών στην Αυστραλία. Το κυριότερο, όμως, αίτιο ήταν η εξορία κάποιων Ελλήνων, οι οποίοι συνελήφθησαν για πειρατεία από τους Άγγλους.

Σημειώνεται ότι η μετανάστευση προς την Αυστραλία ξεκίνησε το 1802 και παρουσίασε έξαρση το 1880.

Από τους Έλληνες της Αυστραλίας ελάχιστοι είχαν περάσει από τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Οι περισσότεροι ήταν αναλφάβητοι. Οι μετανάστες που έθεσαν τη βάση της Ελληνοαυστραλέζικης παροικίας και προκάλεσαν την αύξηση του ελληνικού στοιχείου στην Αυστραλία κατάγονταν κυρίως από τα Κύθηρα, την Ιθάκη και το Καστελλόριζο. Πολλοί από τους Έλληνες μετανάστες που είχαν ελληνική καταγωγή ήταν γεννημένοι στην Κύπρο, την Αίγυπτο και την Αυστραλία. Μερικοί από αυτούς τον 19^ο αιώνα έγιναν πλούσιοι από την εξόρυξη χρυσού. Ραγδαία ήταν η αύξηση της μετανάστευσης στην Αυστραλία μετά το 1952 και κορυφώθηκε από το 1961 μέχρι το 1966.

Μετά το 1970 όμως το μεταναστευτικό ρεύμα μειώθηκε και κάποιοι επέστρεψαν στην Ελλάδα. Επίσης, παρατηρείται μία πληθυσμιακή υπεροχή των αντρών σε όλες τις περιόδους της ιστορίας του Αυστραλέζικου Ελληνισμού.

Εικόνα 6. Η πλειονότητα των Αυστραλών δεν θέλει τους Έλληνες μετανάστες στη χώρα (1951). Ένα ποσοστό σχεδόν 100% είπε «ναι» στους Βρετανούς, 80.6% είπε «ναι» στους Γερμανούς και 55.4% «ναι» στους Ολλανδούς. Ανίθιστα, για τους Έλληνες είπαν «ναι» μόνο το 42,7%. Η ίδια αντίληψη για τους Έλληνες της Αυστραλίας επικρατεί και σήμερα.

2.3.2 Η ζωή εκεί, παλαιότερα και σήμερα.

Η ζωή των περισσότερων Ελλήνων μεταναστών της πρώτης εποχής (1802) ήταν σκληρή και μοναχική και νοσταλγούσαν την Ελλάδα.

Περίπου 200.000 Έλληνες ξεκίνησαν να εργάζονται στις πόλεις της Αυστραλίας. Πολλοί από αυτούς με σκληρή δουλειά και οικονομία πέτυχαν επαγγελματικά. Αρκετοί ίδρυσαν ελληνικά καφενεία και εστιατόρια, αρκετά από τα οποία υπάρχουν ακόμα και σήμερα στα αστικά κέντρα της Αυστραλίας. Επίσης, έκαναν σπουδαία βήματα και στο εμπόριο, όπως στην αγοραπωλησία αυτοκινήτων, στην ιχθυοκαλλιέργεια, στην παραγωγή τροφίμων και γενικά στην εξαγωγή προϊόντων.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η εισαγωγή σταφίδας από τους αδελφούς Μανιάκη που σημείωσε ραγδαία ανάπτυξη με την αξία των εισαγωγών να φτάνει τις 100.000 στερλίνες. Αργότερα μειώθηκε βαθμιαία λόγω των αμπελοκαλλιιεργειών στην Νότια Αυστραλία.

Τα σφουγγάρια ήταν ένα άλλο προϊόν που εισαγόταν από το 1898. Επίσης, η Ελλάδα εξήγαγε στην Αυστραλία ελιές και ελαιόλαδο. Το εμπόριο ανάμεσα στην Αυστραλία

και την Ελλάδα αναπτύχθηκε θετικά λόγω της μαζικής αποστολής φορτίων αλεύρων, σιταριού και μεγάλων ποσοτήτων μαλλιών.

Για την προστασία των ελληνικών εμπορικών συμφερόντων στην Αυστραλία, η ελληνική κυβέρνηση διόρισε το 1888 επίτιμο πρόξενο.

Εκτός όμως από τον εργατικό τομέα και το εμπόριο, οι Έλληνες διακρίθηκαν και στον πολιτικό και τον κοινωνικό τομέα. Αξιοσημείωτο είναι επίσης το γεγονός ότι κατέλαβαν θέσεις στο δημόσιο, ενώ σημαντικό σταθμό της ομογένειας στην Αυστραλία αποτελεί η εκλογή Έλληνα βουλευτή.

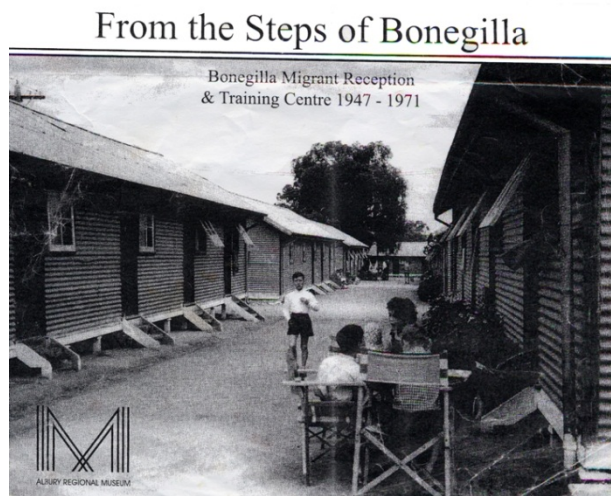
Κατά τον Β Παγκόσμιο η σχέση Αυστραλίας – Ελλάδας άλλαξε σημαντικά μετά το «ΟΧΙ» των Ελλήνων στο Μουσολίνι. Εκδηλώσεις υποστήριξης οργανώθηκαν σε πόλεις της Αυστραλίας για τους Έλληνες και δόθηκαν χρήματα, τρόφιμα και ρουχισμός μέσω του Ερυθρού Σταυρού για τα θύματα πολέμου στην Ελλάδα. Η βοήθεια της Αυστραλίας συνεχίστηκε όμως και μετά τον πόλεμο.

Σήμερα οι Έλληνες της Αυστραλίας ανέρχονται σε 800.000 περίπου άτομα, αποτελούν δηλαδή περισσότερο από 5% του συνολικού πληθυσμού της ηπείρου, ποσοστό που δεν διαθέτει η ομογένεια σε κανένα άλλο σημείο του κόσμου.

Η πλειοψηφία του πληθυσμού είναι αστική, δηλαδή ζει κυρίως στις 12 Αυστραλιανές πόλεις. Σημειώνεται ότι οι καλύτερες συνοικίες ήταν οι ελληνικές αφού είχαν τα πιο όμορφα σπίτια και οι κάτοικοι τους φρόντιζαν το περιβάλλον. Επίσης, πολλά ιδρύματα, νοσοκομεία, πανεπιστήμια, γηριατρεία και κέντρα πρόνοιας ιδρύθηκαν από Έλληνες. Οι Έλληνες προσέφεραν και συνεχίζουν να προσφέρουν στην Αυστραλία και την κοινωνία της.

Άλλο ένα επίτευγμα των Ελλήνων της Αυστραλίας είναι ο Ελληνικός Τύπος, ο οποίος αποτελεί τον καθρέπτη που αντανακλά το παρελθόν και το παρόν του Ελληνισμού στη χώρα αυτή. Φροντίζει να ενημερώνει τους Έλληνες της Αυστραλίας σχετικά με εθνικά και διεθνή θέματα, συντηρώντας την εθνική τους υπερηφάνεια ζωντανή και το ηθικό τους υψηλό. Η ιστορία του ξεκινά το 1913. Σήμερα στην Αυστραλία κυκλοφορούν : το «Εθνικό Βήμα», ο «Νέος Κόσμος», ο «Ελληνικός Κήρυκας», η «Νέα Ελλάδα» και η «Νέα Πατρίδα» στο Σύδνεϋ. Ο Ελληνικός Τύπος στην Αυστραλία είναι πολύτιμος και οι αξίες του ανυπολόγιστες, όχι μόνο για την πολιτική πληροφόρηση και την κοινωνική

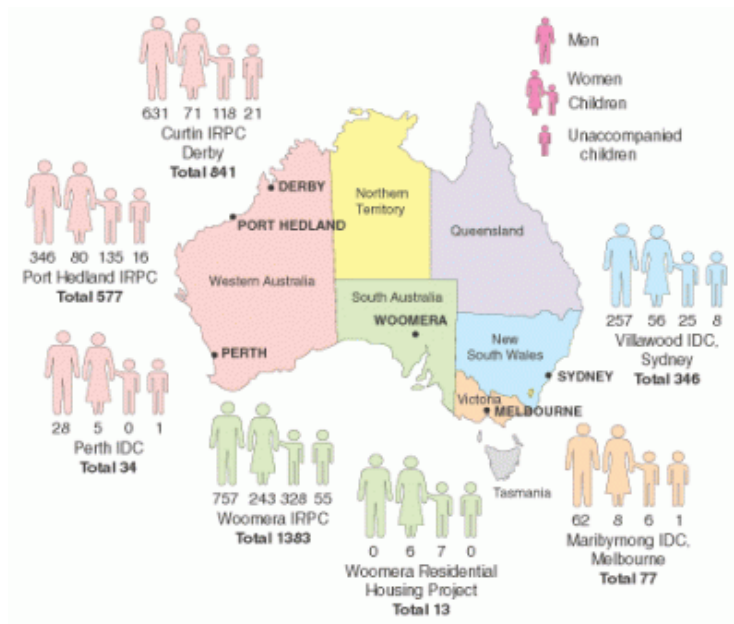
ενημέρωση που προσφέρει επί χρόνια, αλλά είναι και ο κύριος συνδετικός κρίκος ανάμεσα στους Έλληνες στην πατρίδα και στην Αυστραλία.

Εικόνα 7. Κέντρο Υποδοχής της Μπονεγκίλα και Κέντρο Εκπαίδευσης 1947-1971

Εικόνα 8. Το λιμάνι της Μελβούρνης. Μόλις τους έφερνε το καράβι τους μετανάστες, τους παραλάμβανε το τρένο για το στρατόπεδο.

Εικόνα 9. Κατανομή Ελληνικού Πληθυσμού στην Αυστραλία.

2.4 Η μεταναστευτική ροή των Ελλήνων προς τη Γερμανία. Το ταξίδι και η ζωή εκεί.

Εικόνα 10. «Σύμβαση Περί Επιλογής και Τοποθέτησεως Ελλήνων εργατών εις γερμανικάς επιχειρήσεις», 30 Μαρτίου του 1960.

2.4.1 Γενικά.

Η μετανάστευση προς τη Γερμανία αποτελεί τη μεγαλύτερη έξοδο Ελλήνων μεταναστών στο εξωτερικό τον 20^ο και 21^ο αιώνα. Γι' αυτό το λόγο γίνεται ξεχωριστή αναφορά στο παρόν κεφάλαιο. Για να τονίσουν τη σπουδαιότητα της μεταναστευτικής ροής προς τη Γερμανία, έχουν χρησιμοποιηθεί αρκετοί χαρακτηρισμοί στη συγγραφική κοινότητα που περιγράφουν την κατάσταση ανάλογα με τη οπτική γωνία του καθένα. Ορισμένοι από αυτούς είναι οι εξής: «Πέτρινα Χρόνια», «Ευλογία του Θεού», «Κατάρα του Θεού» και «Σύγχρονο σκλαβοπάζαρο». Αυτή ήταν η μεγάλη «έξοδος», με μία μόνο βάλιτσα στο χέρι, γεμάτη «όνειρα και ελπίδες», για μία καλύτερη τύχη, για ένα νέο μέλλον. «Ήταν η εποχή που λέγαμε ότι: η Ελλάδα παράγει πέτρες και Γκάσταρμπαϊτερ. Μήπως, όμως, αυτό ήταν το σύνθημα της παρηγοριάς;», όπως αναφέρεται χαρακτηριστικά στο επετειακό βιβλίο της Ελληνικής Κοινότητας της Νυρεμβέργης.

Αυτό ήταν το ξεκίνημα της πιο έντονης μετανάστευσης των Ελλήνων, που βιώθηκε όσο καμία άλλη. Ήταν η κορύφωση και το τέλος του μαζικού ξενιτεμού των Ελλήνων προς την Αμερική, την Αυστραλία, την Αφρική, τον 20ο αιώνα.

Με την υπογραφή της σύμβασης άνοιξαν στην Αθήνα (επί της οδού Βίκτωρος Ουγκώ) και στη Θεσσαλονίκη (επί της οδού Δωδεκανήσου) οι εν Ελλάδι Γερμανικές Επιτροπές, που ενέκριναν την πρόσληψη των Ελλήνων εργατών, εξετάζοντας εξονυχιστικά την καταλληλότητά τους, από άποψη υγείας και ειδικών γνώσεων, ενώ οργάνωναν και το ταξίδι τους.

Ο Χανς Γιόργκ Έκχαρντ, που εργάστηκε στο Γραφείο Θεσσαλονίκης από το 1965 έως το 1967, μας εξιστορεί, πως οι ιατρικές εξετάσεις ήταν πολύ αυστηρές: μετρήσεις μυών, ακτινογραφίες θώρακος, οδοντιατρικές εξετάσεις κ.ά.

«Έπρεπε να επιλέξουμε καλό ανθρώπινο υλικό, αυτή ήταν η εντολή. Από τη Γερμανία μας έλεγαν «στείλτε μας τόσα τεμάχια», και αυτό πιστέψτε με, με πονούσε πολύ, καθώς αντίκριζα καθημερινά νέους ανθρώπους να ψάχνουν για ελπίδα, ένα καλύτερο αύριο», δηλώνει από τη Στουτγκάρδη, σήμερα ο Χανς Γιόργκ Έκχαρντ.

Και συνεχίζει: «Οι εργοδότες ήθελαν να προσλάβουν μόνο νέους, υγιείς ανθρώπους, με γερά χέρια και πόδια, για να εργαστούν στη βιομηχανία.

Δύσκολα τα μεταπολεμικά χρόνια στη χώρα μας, με τα χωριά να ερημώνουν από την εσωτερική μετανάστευση προς τις μεγαλουπόλεις, λόγω της φτώχειας και της ανεργίας. Αλλά κι εκεί, λύση δεν υπήρχε. Η Ελλάδα δεν μπορούσε να θρέψει τα παιδιά της. Έτσι, η υπογραφή της ελληνογερμανικής Σύμβασης, αποτέλεσε μία «μεγάλη ευκαιρία» για χιλιάδες Έλληνες και Ελληνίδες, κυρίως από τη Βόρεια Ελλάδα, που παρά την τρομερή εμπειρία της γερμανικής κατοχής και τον μεγάλο αριθμό των θυμάτων του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου στην Ελλάδα, ξεκίνησαν για τη Γερμανία, αναζητώντας το νέο, το καλύτερο, το αναγκαίο. Στην ουσία, πολλοί εξ αυτών δεν γνώριζαν καν τι υπογράφουν. Τελικά, ήταν μία μετανάστευση «άγρια», όπως τονίζουν πολλοί από τους πρώτους Έλληνες, που πήραν τον δρόμο για τα ξένα.

2.4.2 Το ταξίδι προς τη Γερμανία.

Αν, λοιπόν, ήταν τυχεροί οι υποψήφιοι μετανάστες, που κατάκλυζαν καθημερινά τις Γερμανικές Επιτροπές, έπαιρναν την πολυπόθητη «πράσινη κάρτα» εργασίας. Γι' αυτούς που έκαναν αίτηση στην Αθήνα, το ταξίδι ξεκινούσε συνήθως από τον Πειραιά, με το θρυλικό φέριμποτ «Κολοκοτρώνης», για να φτάσουν στο Μπρίντεζι της Ιταλίας και στη συνέχεια, με τρένο, για τη Γερμανία. Από τη Θεσσαλονίκη ταξίδευαν προς το Μόναχο, με ειδικές αμαξοστοιχίες, που ήταν συνήθως υπερπλήρεις, καθώς μετέφεραν, σε πολλές περιπτώσεις, πάνω από 1.000 άτομα. Τα μαζικά αυτά ταξίδια, τα οποία η γερμανική διοίκηση μέχρι το 1972 τα ονόμαζε «μεταφορές», έχουν χαραχτεί βαθιά στη μνήμη των μεταναστών. Στο ταξίδι από Θεσσαλονίκη προς Μόναχο πολλοί κάθονταν πάνω στη βαλίτσα τους, κατά τη διάρκεια όλου του ταξιδιού, που κρατούσε δυόμισι μέρες. Ειδικοί συνοδοί διενεργούσαν ελέγχους μέσα στο τρένο και υποδείκνυαν στους ταξιδιώτες πώς να χρησιμοποιούν τις τουαλέτες, τούς επιστούσαν την προσοχή στην καθαριότητα και τούς απαγόρευαν να πετούν σκουπίδια από το παράθυρο. Κανείς από τους μετανάστες δεν συνειδητοποιούσε τότε ότι, οι «παραβάσεις των ορίων» θα αποτελούσαν τα θεμέλια της μελλοντικής τους ζωής.

Στο Μόναχο, τα τρένα έφθαναν στη γραμμή 11, την οποία οι Ιταλοί είχαν βαφτίσει «Γραμμή της Ελπίδας». Από εκεί, τούς οδηγούσαν στο πρώην αεροπορικό καταφύγιο, κάτω από το σιδηροδρομικό σταθμό, που είχε διαμορφωθεί σε αίθουσα διαμονής. Από την πρωτεύουσα της Βαυαρίας, οι μετανάστες προωθούνταν κυρίως στη μεταλλουργική βιομηχανία, στα εργοστάσια κατασκευής ηλεκτρολογικών και ηλεκτρονικών ειδών, αλλά και στις χημικές βιομηχανίες, από τη Νυρεμβέργη έως τη Στουτγάρδη, την Κολωνία και το Ντίσελντορφ, το Αμβούργο και το Βερολίνο.

Εικόνα 11. Το ταξίδι προς τη Γερμανία.

2.4.3 Η ζωή εκεί, παλαιότερα και σήμερα.

Gastarbeiter (φιλοξενούμενοι εργαζόμενοι) τούς αποκαλούσαν ή *Katzelmacher*, όπως υποτιμητικά χαρακτήριζαν στη Βαυαρία τους μετανάστες, που προέρχονται από τις νότιες χώρες. Σκληρά τα πρώτα χρόνια και όπως διαπίστωσαν οι μετανάστες η Γερμανία δεν ήταν ... Αμερική, όπως την ονειρεύονταν κάποιοι.

Ειδικά στο ξεκίνημα, η στέγαση των μεταναστών εργατών γινόταν σε παραπήγματα, τα οποία, εν μέρει, προέρχονταν από την εποχή του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, όπως αναφέρεται στα αρχεία του Κέντρου Γεκτηριώσεως.

Κάθε εργάτης είχε στη διάθεσή του ένα κρεβάτι σε κουκέτα, ένα ντουλάπι που κλείδωνε, μια θέση στο τραπέζι του φαγητού και μια καρέκλα ανά άτομο. Οι εστίες, χωρισμένες ανά φύλο (αν υπήρχαν αντρώγυνα έπρεπε να χωρίσουν), συχνά αποτελούσαν τμήμα των εργοστασιακών εγκαταστάσεων.

Η Ομοσπονδία Γερμανικών Συνδικάτων, όταν οι Γερμανοί επιχειρηματίες χρειάστηκαν εργατικά χέρια και ζήτησαν να φέρουν από τις χώρες μετανάστευσης Ιταλία, Ελλάδα, Τουρκία κτλ. συμφώνησαν με την είσοδο ξένων εργατών με την προϋπόθεση, ότι δεν θα χρησιμοποιηθούν σαν ανταγωνιστικό εργατικό δυναμικό πιέζοντας τους μισθούς και τις συνθήκες εργασίας. Έθεσαν ως προϋπόθεση και οι ξένοι εργάτες να αμοιβόνται σύμφωνα με τις συλλογικές συμβάσεις, και ανάλογα με το είδος της εργασίας που παράγουν. Μ' αυτόν το τρόπο δεν υπήρχαν διαφορές εντός και εκτός επιχείρησης μεταξύ Γερμανών και ξένων εργαζομένων.

Οι πρώτοι Έλληνες που ήρθαν στη περιοχή της Μέσης Φρανκωνίας (Νυρεμβέργη, Φυρτ, Ερλανγκεν, Λάουφ, Σβάμπαχ), εργάστηκαν ως επι το πλείστον στην ηλεκτροβιομηχανία π.χ Siemens, Bosch, MAN, AEG, GRUNDIG, Triumph-Adler κ.α.

Η Ελλάδα ήταν και η πρώτη χώρα που έστειλε στη Γερμανία γυναίκες χωρίς τους συζύγους. Οι γυναίκες προτιμούνταν από τις φάμπρικες της κλωστοϋφαντουργίας, αλλά και στη βιομηχανία ηλεκτρικών ειδών, καθώς τα χέρια τους ήταν πιο λεπτά και επιδέξια, απ' αυτά των ανδρών. «Ποτέ δεν θα ξεχάσω τις εικόνες στο σταθμό του τρένου, στη Θεσσαλονίκη, με τους άνδρες να αποχαιρετούν με δάκρυα στα μάτια τις συζύγους τους, κρατώντας μωρά παιδιά στην αγκαλιά τους. Και εκείνες, με απόγνωση, να προσπαθούν να τους δώσουν κουράγιο». Το πρώτο συμβόλαιο, όπως αναφέρει ο κ. Έκχαρντ είχε συνήθως διάρκεια ενός έτους, και δεν ήταν καλά πληρωμένο. Αν όλα πήγαιναν καλά, οι γυναίκες είχαν, μετά, το δικαίωμα να αλλάξουν δουλειά, πόλη και να κάνουν πρόσκληση, με συναίνεση του εργοδότη, στον σύντροφο τους. Αν, όμως, δεν ανταποκρίνονταν στις απαιτήσεις του εργοδότη, έχαναν το δικαίωμα να εργαστούν στη Γερμανία.

Ο μεγαλύτερος αριθμός των Ελλήνων εργαζομένων, δηλαδή το 90% προερχόταν από την ελληνική επαρχία, από αγροτικές περιοχές που δεν υπήρχε βιομηχανία, ήταν μικροαγρότες. Η άγνοια στη γλώσσα, χωρίς επαγγελματική μόρφωση, ήταν κυρίως οι λόγοι να εργαστούν στην αρχή όλοι σαν, βοηθοί εργάτες.

Οι μετανάστες από την αρχή, έπρεπε να παλέψουν, με όλες τους τις δυνάμεις, με το «akkord» (πλαφόν στην παραγωγικότητα), που όσοι προσπαθούσαν να το ξεπεράσουν για να πάρουν πριμ, κατέληγαν, σε πολλές περιπτώσεις, με σοβαρά προβλήματα υγείας. Ταυτόχρονα, προκαλούσαν την αντιπάθεια των Γερμανών συναδέλφων τους, που έμειναν πίσω, καθώς τα «akkord» ανέβαιναν συνεχώς εξαιτίας των Gastarbeiter.

Δεν ήταν, βέβαια, το όνειρο του γρήγορου χρήματος που τους ωθούσε στα άκρα, αλλά η προοπτική να τα βγάλει πέρα η οικογένεια στην Ελλάδα, με τα εμβάσματα που έστελναν. Κι αν ήταν δυνατόν, να χτίσουν ένα σπίτι στην πατρίδα, ν' ανοίξουν ένα μαγαζί και έτσι να προετοιμάσουν την επιστροφή τους.

Οι Έλληνες της Γερμανίας, κατάφεραν να ενσωματωθούν καλύτερα από όλους τους αλλοδαπούς. Φρόντισαν τη μόρφωση των παιδιών τους, τα οποία σήμερα έχουν καταλάβει καίριες θέσεις στη Γερμανία σε πολλούς τομείς, ενώ κρατούν την παράδοση και τον πολιτισμό τους.

Η προσωρινότητα έγινε, τελικά, μόνιμη εγκατάσταση στη χώρα. Σε μια χώρα, όπου η σημερινή γενιά των Ελλήνων είναι πλήρως ενταγμένη στην τοπική κοινωνία, γεγονός που αναγνωρίζεται απ' όλους. Ξεπερνούν το 1.500.000 οι Έλληνες που πέρασαν συνολικά από τη Γερμανία. Σύμφωνα με επίσημα στοιχεία, έως το 1973, όταν η Γερμανία πάγωσε μονόπλευρα όλες τις συμβάσεις πρόσληψης αλλοδαπών, μετανάστευσαν περίπου 600.000 Έλληνες εργάτες. Σήμερα, σε όλη τη Γερμανία, οι Έλληνες υπολογίζονται στις 350.000.

Πολλοί από τους πρώτους Έλληνες μετανάστες, έχοντας συνταξιοδοτηθεί, επέστρεψαν στα χωριά τους. Δεν είναι λίγοι, όμως, εκείνοι που έμειναν στη Γερμανία, για να είναι κοντά στα παιδιά και στα εγγόνια τους.

Μόλις το 1973, όταν η Γερμανία πάγωσε μονόπλευρα όλες τις συμβάσεις πρόσληψης αλλοδαπών, δειλά-δειλά άρχισαν να αναγνωρίζονται οι μετανάστες, ως αναπόσπαστο κομμάτι της γερμανικής κοινωνίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

«ΤΟ ΠΡΟΦΙΛ ΤΟΥ ΈΛΛΗΝΑ ΜΕΤΑΝΑΣΤΗ ΜΕΤΑΠΟΛΕΜΙΚΑ ΣΕ ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΜΕ ΤΟ ΠΡΟΦΙΛ ΕΚΕΙΝΟΥ ΤΟΥ 21^{ΟΥ} ΑΙΩΝΑ.»

3.1 Το φύλλο, η ηλικία και το μορφωτικό επίπεδο του Έλληνα μετανάστη.

Οι *πρώτοι Έλληνες μετανάστες της δεκαετίας του 1950-1960* ήταν κυρίως άνδρες ηλικίας 20-40 ετών, οι οποίοι επέλεγαν να εγκαταλείψουν για ένα διάστημα τη χώρα με σκοπό να βρουν εργασία και να στείλουν χρήματα στην οικογένειά τους που έχει μείνει πίσω. Ανήκαν στην αγροτική τάξη ή ήταν ανειδίκευτοι εργάτες και ορισμένοι ήταν απόφοιτοι δημοτικού. Στο σημείο αυτό αξίζει να σημειωθεί ότι οι χώρες που δέχονταν τους μετανάστες, κυρίως η Γερμανία, ζητούσαν να είναι υγιείς για να απορροφηθούν εύκολα στην αγορά εργασίας και να είναι αποδοτικοί. Με αυτόν τον τρόπο μειωνόταν κι η πιθανότητα να είναι κανείς άρρωστος κι έτσι η χώρα υποδοχής να αναγκαστεί να σπαταλήσει χρήματα για την περίθαλψή του.

Από την άλλη πλευρά, ο *σύγχρονος Έλληνας μετανάστης του 21^{ου} αιώνα* είναι κι αυτός κατά πλειοψηφία (70%) άνδρας ηλικίας 30-50 ετών, με τη διαφορά ότι ανήκει στην μεσοαστική ή μεγαλοαστική τάξη και είναι απόφοιτος πανεπιστημίου και κάτοχος μεταπτυχιακών και διδακτορικών τίτλων σπουδών. Πλέον δεν υπάρχουν επιτροπές μετανάστευσης που θα κρίνουν αν είναι κατάλληλοι σαν εργάτες, αλλά ηλεκτρονικά πορτάλ για να αναζητούν θέσεις εργασίας σε όλο τον κόσμο αλλά και να τους αναζητούν από όλο τον κόσμο.

3.2 Τα κριτήρια επιλογής της χώρας μετοίκησης και η ζωή εκεί.

Τη *δεκαετία του 1950-1960* η επιλογή της χώρας που θα μετοίκιζαν είχε ένα μοναδικό κριτήριο: την ανάπτυξή της στο βιομηχανικό τομέα και φυσικά επηρεάζονταν κι από ότι μάθαιναν από ήδη μετανάστες στη χώρα. Εδώ πρέπει να καταγραφεί βέβαια το γεγονός ότι, κυρίως μεταξύ του 1945-1974, η μετανάστευση

ήταν ένα φαινόμενο που υπόκειντο σε μια *οργανωμένη πολιτική εισαγωγής εργατικής δύναμης* στις χώρες υποδοχής αφού πριν φύγουν από την Ελλάδα υπέγραφαν ένα συμφωνητικό η δύο χώρες που όριζε τις υποχρεώσεις και τα δικαιώματα των χωρών και των εργατών (όπως διαβάζουμε σε μια αναφορά της Λίνας Βεντούρα, επίκουρη καθηγήτρια σύγχρονης ιστορίας στο Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, 2012).

Οι άνδρες μετανάστες του '50 στις χώρες υποδοχής τους απορροφήθηκαν κυρίως από βιομηχανίες ως ανειδίκευτοι εργάτες, εργάστηκαν σε ορυχεία και σιδηροδρόμους. Όσοι δεν κατάφεραν να ενταχθούν στην εργατική τάξη έγιναν πλανόδιοι πωλητές ή υπάλληλοι σε επιχειρήσεις. Οι γυναίκες, αντίθετα, εργάζονταν σε βιομηχανίες, κυρίως κλωστοϋφαντουργίας, ή εργάζονταν ως καθαρίστριες σε κτίρια και εστιατόρια και αρκετές δούλευαν ως υπηρέτριες σε σπίτια πλουσίων. Ελάχιστοι ήταν αυτοί που κατάφεραν και άνοιξαν τη δική τους επιχείρηση, η οποία ήταν οικογενειακή, καθώς εργάζονταν σ' αυτή όλα τα μέλη της οικογένειας. Όσοι προχώρησαν σ' αυτό το βήμα κατάφεραν με πολλές στερήσεις να ανέβουν κοινωνικά και τα παιδιά αυτών επέλεξαν να μορφωθούν.

Τον **21^ο αιώνα** κριτήριο της χώρας εισδοχής αποτελεί η εξέλιξη της σε επιστημονικό επίπεδο, η καθημερινή βελτίωση των πανεπιστημίων της και η προσφορά της στη μόρφωση, καθώς και το επίπεδο των μισθών στην αγορά εργασίας. Παρατηρούμε δηλαδή ότι αυτά στα οποία εστιάζουν είναι πράγματα τα οποία στερούνται στη Ελλάδα και επιθυμούν να τους προσφέρει η χώρα διαμονής τους για να έχουν ένα βέλτιστο τρόπο ζωής. Επίσης, οι χώρες που επιλέγουν να μετοικήσουν είναι κατά βάση αγγλόφωνες (Αμερική, Αυστραλία, Αγγλία, κεντρική Ευρώπη).

Όπως παλαιότερα, έτσι και τώρα, οι Έλληνες επιλέγουν να εγκαταλείψουν τη χώρα για λόγους επιβίωσης, μόνο που τώρα δεν αναζητούν οποιαδήποτε θέση εργασίας. Καθότι είναι ιδιαίτερα μορφωμένοι αναζητούν δουλειά ισάξια των σπουδών τους μιας και στην Ελλάδα δεν κατάφεραν να απορροφηθούν στον κλάδο τους. Πλέον οι μετανάστες δεν είναι εργάτες, αλλά τεχνικοί υπολογιστών, γιατροί, οικονομολόγοι, λογιστές, μηχανικοί κτλ. Τέλος, τη διαμονή στο εξωτερικό επιλέγουν πλέον και πολλοί νέοι (τα ποσοστά αυξάνονται όλο και περισσότερο, όπως θα δούμε παρακάτω), οι οποίοι δεν αναζητούν μόνο δουλειά, αλλά επιλέγουν και να σπουδάσουν στο εξωτερικό για να αποκτήσουν καλύτερες προοπτικές απορρόφησης σε ικανοποιητικές θέσεις εργασίας εκεί.

3.3 Δημιουργία οικογένειας στην Ελλάδα και στη χώρα μετοίκησης.

Τη δεκαετία του 1950-1960 μετά την εγκατάσταση των ανδρών στη χώρα αρκετές φορές τους ακολουθούσαν και οι γυναίκες και τα παιδιά τους καθώς η ζωή στην Ελλάδα είχε πολλές δυσκολίες. Οι γυναίκες συνέβαλλαν στο οικογενειακό εισόδημα και τα παιδιά κέρδιζαν περισσότερες ευκαιρίες για εκπαίδευση. Επίσης, ένας λόγος ακόμα που ακολουθούσαν τον άνδρα ήταν ότι δεν υπήρχε εύκολος τρόπος επικοινωνίας, αφού η αλληλογραφία ήταν αργή και κόστιζε κι ήταν φυσικά δύσκολο για μια οικογένεια να υπάρξει τόση απόσταση.

Αντίθετα τον 21^ο αιώνα οι οικογένειες δεν ακολουθούν πλέον τον άνδρα που μεταναστεύει για να βοηθήσουν κι αυτές στην αποταμίευση, αλλά μόνο στην περίπτωση που εκείνος θα εγκατασταθεί μόνιμα (κάτι που συνηθίζεται όλο και περισσότερο). Πλέον υπάρχουν γρήγοροι και με μηδενικό κόστος τρόποι επικοινωνίας κι έτσι η απόσταση είναι λίγο πιο ανώδυνη για την οικογένεια.

Εικόνα 12. Γυναίκες και παιδιά μετανάστες.

3.4 Η στάση των γονέων όσων μεταναστεύουν απέναντι στη φυγή από την Ελλάδα.

Σίγουρα για κανένα γονέα δεν είναι εύκολο να απομακρύνεται από το παιδί του. Η στάση τους όμως διαφέρει ανά τα χρόνια. Παλαιότερα, βλέποντας ότι η κατάσταση δεν είναι και τόσο ευνοϊκή στην Ελλάδα ήταν πιο δεκτικοί στο να φύγουν τα παιδιά για το καλό τους. Πολλές φορές ήταν κι ένας τρόπος να βοηθούν και τους ίδιους στέλνοντας ότι μπορούσαν στην Ελλάδα.

Τώρα, όμως, οι γονείς δεν παραπέμπουν τόσο εύκολα τα παιδιά να «αποδημήσουν». Μπορεί να είναι σύμφωνοι να σπουδάσουν έξω ή να εργαστούν για κάποια χρόνια στο εξωτερικό αλλά πάντα ελπίζουν στην επιστροφή τους. Στατιστικές δείχνουν ότι όλο και περισσότερο οι γονείς δεν συμφωνούν με την μετανάστευση των παιδιών και ειδικά με τη δημιουργία οικογένειας έξω.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

«Η ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΣΤΟΝ 21^ο ΑΙΩΝΑ .»

Εικόνα 13. Νέοι Έλληνες επιστήμονες - μετανάστες του 2014!

4.1 Η μετανάστευση την περίοδο της οικονομικής κρίσης.

Ενώ, όπως είδαμε, τη δεκαετία του '50-'60 οι Έλληνες εγκατέλειπαν τη χώρα επειδή μαστιζόταν από πολέμους και φτώχεια και κατευθύνονταν σε αναπτυγμένες βιομηχανικά χώρες για να εργαστούν, σήμερα φεύγουν οι πιο εξειδικευμένοι επιστήμονες αναζητώντας ένα μέλλον ισάξιο των ικανοτήτων τους. Σύμφωνα με έρευνα που έχει γίνει παρατηρήθηκε ότι ενώ τον 20^ο αιώνα το 40% των Ελλήνων μεταναστών επέστρεψε στη χώρα επειδή υπήρξε εικονική ανάπτυξη, τον 21^ο ο αριθμός των Ελλήνων μεταναστών έχει διπλασιαστεί. Μόλις 1 στους 10 στις αναπτυγμένες χώρες και 1 στους 70 στις αναπτυσσόμενες είναι Έλληνες! (ΠΗΓΗ: eurostat.eu, 2013) Αυτού του είδους, όμως, η μετανάστευση, στον καιρό της οικονομικής κρίσης, πλήττει ορισμένους κλάδους που είναι ωφέλιμοι για την ανάπτυξη της χώρας.

Η μετανάστευση σήμερα ξεκινά από τους νέους, οι οποίοι βλέποντας την Ελλάδα να βιώνει πολλές κρίσης ταυτόχρονα (πολιτική, οικονομική, αναπτυξιακή κτλ.) δεν μπορούν να οραματιστούν το μέλλον τους εδώ και επιλέγουν να κάνουν τα ξεκίνημα τους σε μια άλλη χώρα που θα τους υποσχεθεί ένα καλύτερο αύριο (Λαμπριανίδης, 2011 : 169). Φυσικά, η απόφαση για να εγκαταλείψει κανείς πλέον τη χώρα είναι

δύσκολη, καθώς απαιτείται, εκτός από σθένος, να πληρείς και ορισμένα *κριτήρια*, κριτήρια τα οποία παλαιότερα δεν υπήρχαν. Πρέπει να έχεις δηλαδή την οικονομική δυνατότητα και να γνωρίζεις τουλάχιστον την αγγλική γλώσσα για να ενταχθείς πιο γρήγορα και πιο εύκολα στην ξένη κοινότητα.

Η σημερινή κρίση, λοιπόν, έχοντας ανεχθεί την παραοικονομία και τη διαφθορά ακόμα και στο εκπαιδευτικό της σύστημα, ωθεί αρκετά παιδιά να σπουδάσουν στο εξωτερικό. Εκεί συναντούν ένα εξελιγμένο εκπαιδευτικό σύστημα το οποίο τους προσφέρει πέρα από εξειδικευμένη γνώση και τη δυνατότητα να εργαστούν στον τομέα τους και να αποκτήσουν εμπειρία. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν τα πανεπιστήμια στη Βρετανία τα οποία διοργανώνουν ημερίδες αναζήτησης ταλέντων. Επιχειρηματίες έρχονται σε επαφή με φοιτητές και ουσιαστικά οι ίδιες οι επιχειρήσεις αναζητούν εργαζόμενους κι όχι οι πτυχιούχοι θέσεις εργασίας, όπως συμβαίνει στην Ελλάδα. Τη στιγμή που στην Ελλάδα κάτοχοι μεταπτυχιακών σπουδών προκειμένου να ενταχθούν στην αγορά εργασίας, αποδέχονται και θέσεις που απαιτούν λίγα προσόντα και αμείβονται με πενιχρούς μισθούς, στις αναπτυγμένες χώρες (ΗΠΑ, Γερμανία, Βρετανία κτλ.) οι επιστήμονες κατέχουν υψηλόμισθες θέσεις ανάλογες των δυνατοτήτων τους. Γι' αυτό και όταν οι νέοι Έλληνες επιστήμονες του εξωτερικού απορροφηθούν από την αγορά εργασίας στο εξωτερικό, επιλέγουν να εγκατασταθούν μόνιμα, τραβώντας πολλές φορές και μαζί τους και μέλη από την οικογένειά τους ή φίλους.

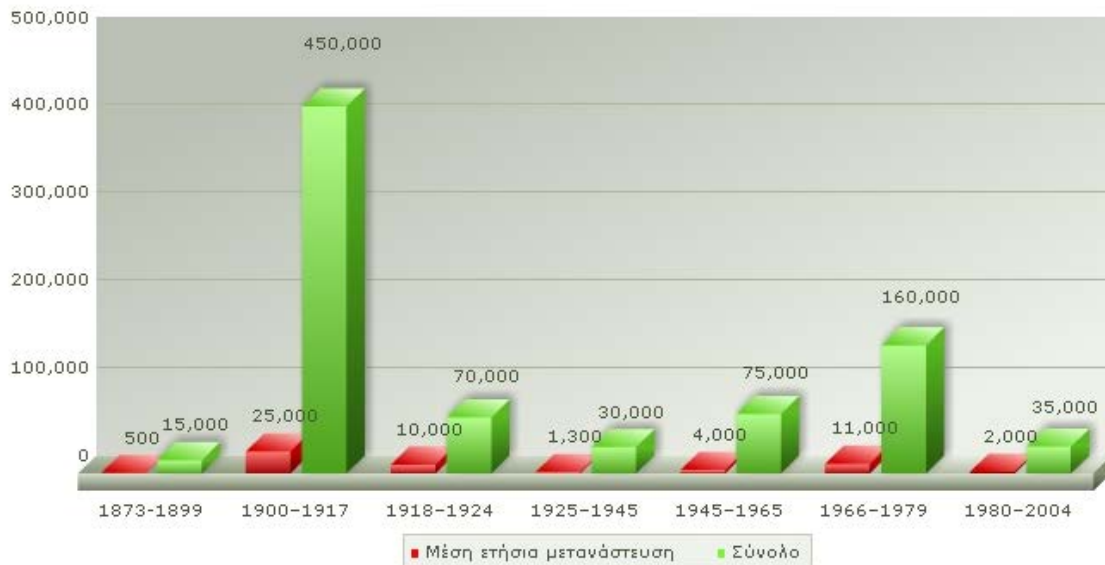
Βέβαια, οι Έλληνες μετανάστες δεν είναι μόνο νέοι και επιστήμονες αλλά και άτομα τα οποία έχουν πληγεί από την ανεργία ή αμείβονται με ελάχιστα χρήματα και δεν μπορούν να ανταπεξέλθουν στις απαιτήσεις της καθημερινότητας κι έτσι επιλέγουν να φύγουν για να επιβιώσουν (κάτι που θυμίζει τα παλιά). Εκείνοι εργάζονται σε βιομηχανίες ως εργάτες ή επιχειρούν να ανοίξουν επιχειρήσεις κάνοντας ένα νέο ξεκίνημα μακριά από την πατρίδα τους.

Τα παραπάνω φαίνονται και σε έρευνα που έχει διεξαχθεί από την Κομισιόν. Το ποσοστό *οικονομικής μετανάστευσης* των Ελλήνων ολοένα και αυξάνεται αγγίζοντας κάθε χρόνο *αύξηση κατά 40%*. Την αύξηση αυτή ενισχύουν, εκτός από τις καλές προτάσεις εργασίας και μόρφωσης, και τα διάφορα προγράμματα ένταξης μεταναστών που δημιουργούνται για να προσελκύσουν επιστήμονες και εργατικά χέρια στην χώρα (Γερμανία, Σουηδία, Αγγλία, Καναδά, ΗΠΑ). Στην ίδια έρευνα σημειώνεται ότι το 4,1% των Ελλήνων θα μεταναστεύσει τους επόμενους μήνες και

το 63% αυτών θα κινηθεί προς την Ε.Ε. Το ποσοστό αυτό υπερδιπλασιάστηκε από το 0,5% που ήταν το 2010 και το 1,2% του 2012 (ΠΗΓΗ: newsbomb.gr, 9-2013). Γενικά, η κινητικότητα των Ελλήνων στην Ε.Ε. την περίοδο της οικονομικής κρίσης (2008-2012) παρουσιάζει μεγάλο ποσοστό εν συγκρίσει με άλλα χρόνια που αγγίζει το 170%!

Η αύξηση της οικονομικής μετανάστευσης των Ελλήνων προκύπτει, όπως προαναφέρθηκε, από την ανεργία - αποτέλεσμα της οικονομικής κρίσης - κάτι που φαίνεται από τα εξής ποσοστά: τη στιγμή που το ποσοστό ανεργίας στην υπόλοιπη Ευρώπη είναι 12,2%, στην Ελλάδα αγγίζει το 16,8%, που είναι και το μεγαλύτερο ποσοστό μακροχρόνια ανέργων που έχει καταγραφεί ποτέ, εκ των οποίων το 60% είναι νέοι (στοιχεία από έρευνα που έγινε τον Απρίλιο του 2013). Επίσης στην ίδια έρευνα σημειώθηκε ότι στην Ελλάδα παρατηρήθηκε η μεγαλύτερη μείωση μοναδιαίου κόστους εργασίας (-5,5%) το 2012, ενώ αντίθετα στην υπόλοιπη Ευρώπη αυξήθηκε κατά 0,4%. Τέλος, καταγράφηκε ότι οι Έλληνες εργάζονται περισσότερες ώρες σε εβδομαδιαία βάση (42,6 h) δεχόμενοι και περικοπές στις αποδοχές τους, τη στιγμή που στην υπόλοιπη Ευρώπη εργάζονται για 40,6 h και αμειβόμενοι με διπλάσιους μισθούς.

Τα ποσοστά αυτά, επομένως, δικαιολογούν την τάση των Ελλήνων για φυγή προς τις αναπτυσσόμενες χώρες και την ελπίδα τους για ένα καλύτερο μέλλον πέρα απ' τα σύνορα της χώρας. Έτσι, μέσα στο 2013 σημειώθηκε οικονομική μετανάστευση και μετανάστευση για σπουδές προς τη Γερμανία που έφτασε τους 34.000 μετανάστες (αύξηση 43%), προς την Αυστραλία (αύξηση 64%), προς τον Καναδά (αύξηση 155%) και προς τις ΗΠΑ (αύξηση 25%).

Σχεδιάγραμμα 1. Η μετανάστευση των Ελλήνων ανά τα χρόνια.

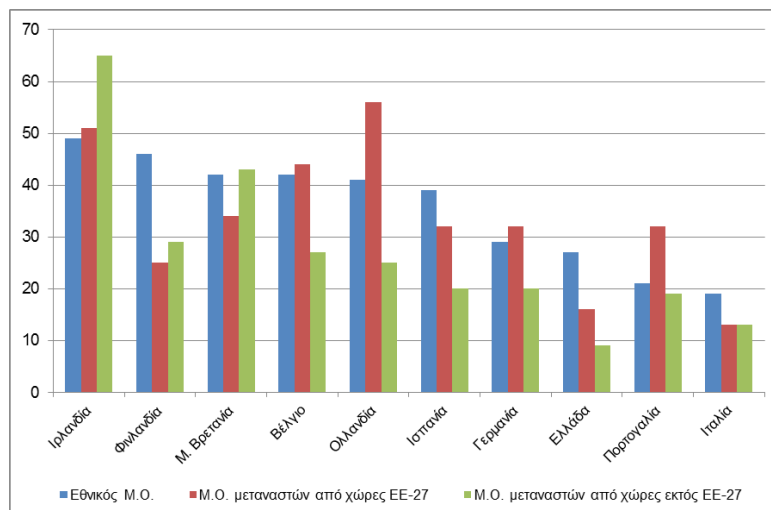
(Στο παρόν σχεδιάγραμμα φαίνεται ότι μέχρι το 2004 η μετανάστευση είχε μειωμένο ποσοστό, καθώς η κατάσταση στην Ελλάδα ήταν ομαλή. Σήμερα ο αριθμός ξεπερνά τους 50.000, αριθμός που δεν ξεπερνά βέβαια το μεγάλο μεταναστευτικό κύμα του 1917.)

4.1.1 Γενική Γραμματεία Απόδημου Ελληνισμού (ΓΓΑΕ)

Οι έρευνες κι οι μετρήσεις των Ελλήνων μεταναστών στο εξωτερικό καταμετρούνται από μια ειδική υπηρεσία τη Γενική Γραμματεία Απόδημου Ελληνισμού (ΓΓΑΕ), η οποία είναι μια δημόσια υπηρεσία που υπάγεται στο Υπουργείο Εξωτερικών και ιδρύθηκε το 1983 στην Αθήνα επί Ανδρέα Παπανδρέου. Έχει σκοπό την ανάπτυξη δεσμών μεταξύ των απόδημων Ελλήνων και αυτών που μένουν στην πατρίδα, την παροχή οποιασδήποτε βοήθειας στους Έλληνες μετανάστες και τη διατήρηση της πολιτισμικής τους ταυτότητας. Για την πραγμάτωση των σκοπών της διατηρεί σχέσεις με σωματεία του απόδημου ελληνισμού, οργανώνει συνέδρια και συναντήσεις με τη βοήθεια κι άλλων υπουργείων, καθώς και επιμορφωτικά προγράμματα για τα παιδιά των μεταναστών.

ΧΩΡΑ	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ
ΗΠΑ	3.000.000
Αυστραλία	700.000
Γερμανία	354.500
Καναδάς	350.000
Ουκρανία	250.000
Μ. Βρετανία	212.000
Ρωσία	180.000
Ν. Αφρική	120.000
Γεωργία	40.000
Βέλγιο	25.000
Βουλγαρία	25.000
Βραζιλία	25.000
Καζακστάν	20.000
Σουηδία	20.000

Πίνακας 1. Αριθμός Ελλήνων μεταναστών 2012-2013 (1^{ης}, 2^{ης} και 3^{ης} γενιάς).

Διάγραμμα 2. Ποσοστό του εθνικού και του μεταναστευτικού πληθυσμού ηλικίας 30 έως 34 ετών κάθε χώρας που έχει συμμετάσχει σε τριτοβάθμια εκπαίδευση (στοιχεία 2009).

4.2 Γιατί επιστημονικά καταρτισμένοι επιλέγουν το εξωτερικό για να εργαστούν; Ποιες χώρες επιλέγουν;

Εικόνα 14. Εργασία στο εξωτερικό.

4.2.1 Χώρες υποδοχής Ελλήνων την τελευταία τετραετία.

Μεγάλη αύξηση ροής σε Νορβηγία, Βρετανία, Γερμανία και Βέλγιο!*

Η απαισιοδοξία των Ελλήνων για την κατάσταση της οικονομίας στη χώρα μας οδηγεί πολλούς συμπολίτες μας στο να έχουν μεταναστεύσει ή να έχουν στόχο να φύγουν στο εξωτερικό για εργασία. Άλλωστε βασικό χαρακτηριστικό και συνέπεια της κρίσης είναι η υψηλή ανεργία και η φυγή των Ελλήνων στο εξωτερικό, προκειμένου να βρουν εργασία.

ΝΟΡΒΗΓΙΑ

Ακόμη και στη Νορβηγία μεταναστεύουν οι Έλληνες αφού πλέον εδώ δεν μπορούν να βρουν δουλειά. Σύμφωνα με δημοσίευμα της «Norway Post», η Νορβηγία έχει βιώσει μια μεγάλη αύξηση στον αριθμό των μεταναστών από τον Νότο της Ευρώπης τον τελευταίο χρόνο, με τα στατιστικά στοιχεία να καταδεικνύουν περαιτέρω άνοδο. Συγκρίνοντας τα στοιχεία από τον Νοέμβριο του 2012 έναντι του Νοεμβρίου 2013, οι μετανάστες από την Ελλάδα στη Νορβηγία έχουν αυξηθεί κατά 49% με αποτέλεσμα η δεύτερη να βρίσκεται στην κορυφή της λίστας με τις χώρες στις οποίες καταγράφεται η μεγαλύτερη αύξηση.

ΒΡΕΤΑΝΙΑ

Και στη Μεγάλη Βρετανία έχει παρατηρηθεί αύξηση ελλήνων μεταναστών. Πιο συγκεκριμένα, τα τελευταία στοιχεία από τη Βρετανία δείχνουν αύξηση κατά 16%, που αντιστοιχεί σε 25.000 άτομα, των μεταναστών από χώρες της ΕΕ κατά τον τελευταίο χρόνο. Σύμφωνα με τα στοιχεία της Βρετανικής Διεύθυνσης Εργασίας και Συντάξεων η αύξηση των μεταναστών σε ποσοστά στο 12μηνο ως τις 30 Σεπτεμβρίου από την Ελλάδα ήταν 31%. Δέκα χιλιάδες γιατροί έχουν φύγει στο εξωτερικό το τελευταίο διάστημα σε χώρες όπως η Γερμανία, η Αγγλία και οι ΗΠΑ για να βρουν εργασία, ενώ οι μηχανικοί που έχουν καταφύγει στη Μέση Ανατολή, και όχι μόνο, είναι δεκάδες.

ΓΕΡΜΑΝΙΑ

Η Γερμανία παραμένει ένας τόπος που επιλέγουν οι Έλληνες από τη δεκαετία του '60 ως και σήμερα για μετανάστευση. Το 2012 ο αριθμός των ελλήνων μεταναστών στη Γερμανία αυξήθηκε κατά 5,1% σύμφωνα με τα στοιχεία της Ομοσπονδιακής Στατιστικής Υπηρεσίας Destatis. Πάντως, πολλοί είναι και εκείνοι που επιλέγουν το Βέλγιο για να εργαστούν.

ΒΕΛΓΙΟ

Όπως καταδεικνύουν τα στοιχεία της Ομοσπονδίας Ελληνικών Κοινοτήτων Βελγίου, στη χώρα καταφθάνουν κατά κύριο λόγο επιστήμονες που αναζητούν εργασία σε τράπεζες, ερευνητικά κέντρα και εταιρείες καθώς και εργάτες. Αξίζει να αναφερθεί ότι η χώρα μας έρχεται 14η ανάμεσα στις 30 και πλέον χώρες από τις οποίες προέρχονται τα περισσότερα βιογραφικά σημειώματα. Οι τομείς εκείνοι που απορροφούν Έλληνες και ξένους μετανάστες είναι κυρίως ο νομικός, ο διοικητικός και ο οικονομικός και ακολουθούν εκείνοι του μάρκετινγκ και των ξενοδοχοϋπαλλήλων.

*ΠΗΓΗ: HeliosPlus, 15 Ιανουαρίου 2014

4.2.2 Εργασία και εκπαίδευση στο εξωτερικό.

Εικόνα 15. Έλληνες απόδοιμοι για μια καλύτερη τύχη.

Λόγω του κύματος απογοήτευσης που επικρατεί το τελευταίο διάστημα στη χώρα, οι Έλληνες επιστήμονες επιλέγουν να εργαστούν στο εξωτερικό. Ενδεικτικό της ανεργίας και της ανασφάλειας στη χώρα μας αποτελεί και η έρευνα της *Κάπα Research* που έδειξε ότι επτά στους δέκα Έλληνες αποφοίτους επιθυμούν να φύγουν στο εξωτερικό για να εργαστούν, ενώ ένας στους δέκα ήδη ψάχνει για δουλειά σε άλλη χώρα ή προσπαθεί να συνεχίσει τις σπουδές του στο εξωτερικό για να αποκτήσει πρόσβαση σε άλλες αγορές εργασίας. Από εκείνους οι οποίοι δηλώνουν πρόθυμοι να εργαστούν στο εξωτερικό το 66,4% δηλώνει ότι το κάνει για να έχει καλύτερη ποιότητα ζωής συνολικά, το 44,7% για να βρει μια καλή δουλειά και το 32,6% για να διασφαλίσει περισσότερη αξιοκρατία στην εξέλιξή του. Μάλιστα, το 60,7% δηλώνει ότι θα προτιμούσε μια θέση εργασίας με προοπτική καριέρας στο εξωτερικό παρά μια μόνιμη θέση εργασίας στον ιδιωτικό ή στον δημόσιο τομέα στην Ελλάδα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

«ΤΟ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΟ ΚΥΜΑ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.»

Εικόνα 16. Μεταναστευτική ροή προς την Ελλάδα.

5.1 Μεταναστευτικές ροές προς την Ελλάδα.

Η Ελλάδα μετά τα τέλη της δεκαετίας του 1970 και κυρίως κατά την διάρκεια της δεκαετίας του 1990 γίνεται χώρα υποδοχής μεταναστών.

Τα τελευταία χρόνια, ο αριθμός των μεταναστών και κυρίως αυτών που εισήλθαν σε ελληνικό έδαφος μη διαθέτοντας τα απαραίτητα έγγραφα αυξήθηκε σημαντικά. Αυτή η αύξηση, συνδέεται, από τη μια πλευρά, με τις οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες που επικρατούν στις χώρες καταγωγής και από την άλλη με κάποιες ιδιαιτερότητες της Ελλάδας ως χώρας υποδοχής.

5.2 Τα αίτια της μετανάστευσης προς την Ελλάδα

Η κατάρρευση των σοσιαλιστικών καθεστώτων της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης και η συνακόλουθη πολιτική, οικονομική και κοινωνική κρίση, αποτέλεσαν έναν από τους κύριους παράγοντες που ενίσχυσαν τα μεταναστευτικά κύματα και κυρίως τα παράνομα. Οι πρώτες μεταναστευτικές ροές από την περιοχή παρατηρήθηκαν από τα μέσα της δεκαετίας του 1980 με την εμφάνιση πολιτικών

φιλελευθεροποίησης, οπότε και καταφθάνουν στην Ελλάδα μετανάστες από την Πολωνία και αργότερα από την Βουλγαρία και τη Ρουμανία. Οι εισροές όμως γνώρισαν απότομα έξαρση με τη κατάρρευση της πρώην Σοβιετικής Ένωσης στο τέλος της δεκαετίας και ιδίως με την κατάρρευση του Σοσιαλισμού στην Αλβανία στις αρχές της δεκαετίας του 1990. Πολλοί από τους μετανάστες αυτούς ήταν ομογενείς. Ειδικές διατάξεις ρύθμισαν το καθεστώς διαμονής και εργασίας τους, καθώς και την απόκτηση της ελληνικής ιθαγένειας.

Παράλληλα η πολιτική κρίση και ο πόλεμος στην πρώην Γιουγκοσλαβία προκάλεσε ένα κύμα προσφύγων. Επίσης, διαδοχικά κύματα κυρίως λαθρομεταναστών προερχόμενων από χώρες της Ασίας και της Αφρικής, κατά κύριο λόγο Πακιστανοί, Ιρακινοί, Αιγύπτιοι και Νιγηριανοί, ήρθαν στην Ελλάδα, την οποία θεωρούσαν ως πέρασμα για μια εύκολη πρόσβαση σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες.

Οι λόγοι που κάνουν αυτές τις κατηγορίες μεταναστών να επιλέγουν την Ελλάδα ως χώρα προορισμού ποικίλουν.

Καταρχάς η πρόσβαση φαίνεται να είναι σχετικά εύκολη δεδομένου της γεωφυσικής ιδιομορφίας των ελληνικών συνόρων (θάλασσα και βουνά).

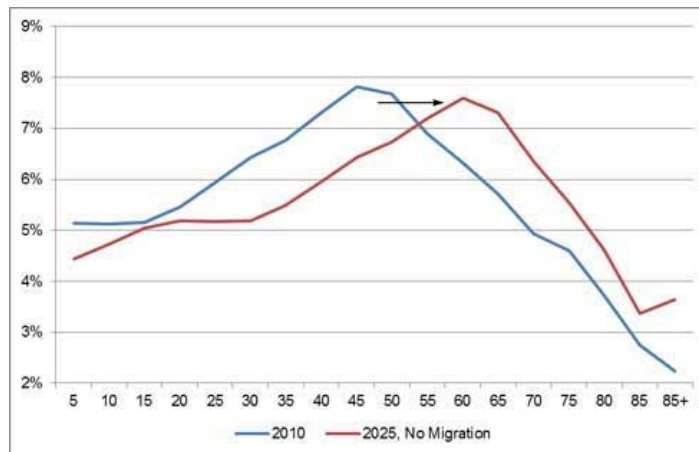
Επιπλέον, η Ελλάδα βρισκόμενη στο σταυροδρόμι τριών ηπείρων, της Ευρώπης, της Ασίας και της Αφρικής, θεωρείται συχνά ως πέρασμα σε άλλες δυτικοευρωπαϊκές χώρες. Ως λόγος υφίσταται και η «αλυσιδωτή μετανάστευση», κατά την οποία η αρχική εγκατάσταση μιας ομάδας μεταναστών σε μια χώρα ή περιοχή, λειτουργεί ως πόλος έλξης για τους ομοεθνείς του. Η ζήτηση για εργασία χαμηλής ειδίκευσης, αποτελεί επίσης βασικό παράγοντα έλξης των μεταναστευτικών ροών στη χώρα.

Ωστόσο όπως έχει προαναφερθεί τα αίτια της μετανάστευσης πρέπει να αναζητηθούν τόσο στις χώρες αποστολής όσο και στις χώρες υποδοχής των μεταναστών.

Έτσι οι λόγοι που διαλέγουν την Ελλάδα σαν χώρα προορισμού είναι οι εξής:

- Είναι η μοναδική βαλκανική χώρα, μέλος της Ε.Ε. , γεγονός που εξασφαλίζει ένα σταθερό οικονομικό περιβάλλον.

- Έχει χερσαία σύνορα με τις γειτονικές χώρες από όπου δέχεται και τους περισσότερους μετανάστες.
- Οι μικρής κλίμακας οικογενειακές επιχειρήσεις για να επιβιώσουν στον ανταγωνισμό χρειάζονται φτηνά εργατικά χεριά. Οι μετανάστες παράνομοι στην αρχή και νόμιμοι οι περισσότεροι εκ των υστέρων, αποτελούσαν την άριστη λύση.

Διάγραμμα 3. Πρόβλεψη μεταναστευτικού ρεύματος προς την Ελλάδα.

5.3 Κέντρα και συνθήκες κράτησης των μεταναστών.

Οι παράνομοι μετανάστες που συλλαμβάνονται με την είσοδο τους στη χώρα από ξηρά ή θάλασσα προωθούνται σε κέντρα κράτησης και υποδοχής μεταναστών. Τα κέντρα αυτά είναι:

1. Λακωνία , Σπάρτη - Κέντρο Κράτησης
2. Χίος, Μερσινίδι - Κέντρο Κράτησης
3. Σάμος, Βαθύ - Κέντρο Πρώτης Υποδοχής
4. Αμυδαλέζα - Κέντρο Πρώτης Υποδοχής Ανηλίκων
5. Ελληνικό, τα παλαιά κρατητήρια - Κέντρο Κράτησης
6. Ελληνικό, τα νέα κρατητήρια - Κέντρο Πρώτης Υποδοχής

7. Μονάδα Πέτρου Ράλλη - Κέντρο Κράτησης
8. Ασπρόπυργος - Κέντρο Κράτησης
9. Ροδόπη, Βένα - Κέντρο Κράτησης
10. Έβρος, Φυλάκιο - Κέντρο Κράτησης και λυόμενες κατασκευές ως Κέντρο Πρώτης Υποδοχής.
11. Θεσπρωτία , εξετάζονται τρεις προτάσεις ιδιωτών για Κέντρο Κράτησης, εκτός της πόλης της Ηγουμενίτσας.
12. Αιτωλοακαρνανία, Στάνος, στρατόπεδο Ψαρογιάννη - Κέντρο Κράτησης
13. Έβρος, Καρωτή, πρώην στρατόπεδο Φιλιρίδη - Κέντρο Κράτησης.
14. Ορεστιάδα, εξετάζεται πρόταση ιδιώτη με στόχο τη δημιουργία Πολυδύναμου Κέντρου, όπου θα συστεγάζονται Υπηρεσία Ασύλου, Κέντρο Πρώτης Υποδοχής, Διοίκηση του Frontex, οι υπηρεσίες της Αστυνομικής Διεύθυνσης Ορεστιάδας και η Πυροσβεστική Υπηρεσία Ορεστιάδας.

Οι συνθήκες διαβίωσης στους χώρους κράτησης και υποδοχής δεν είναι οι καλύτερες δυνατές.

Πάνω από το 60% των ιατρικών προβλημάτων των κρατούμενων μεταναστών οφείλεται στις απάνθρωπες συνθήκες διαβίωσης και υγιεινής. Σε μία έκθεση που δημοσιεύτηκε από τους Γιατρούς Χωρίς Σύνορα (ΓΧΣ), στις 15/6/2011, η διεθνής ιατρική ανθρωπιστική οργάνωση τονίζει ότι οι απάνθρωπες συνθήκες διαβίωσης και υγιεινής στους χώρους κράτησης μεταναστών στην περιοχή του Έβρου προκαλούν ιατρικά προβλήματα στους κρατούμενους μετανάστες. Σύμφωνα με τα ιατρικά στοιχεία των ΓΧΣ, πάνω από το 60% των ιατρικών προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι κρατούμενοι μετανάστες προκαλούνται ή είναι άμεσα συνδεδεμένα με τις άθλιες συνθήκες μέσα στις οποίες κρατούνται. Από τους 1.809 ασθενείς που περιέθαλψαν οι γιατροί των ΓΧΣ από το Δεκέμβριο του 2010 ως τον Μάρτιο του 2011, 1.147 υπέφεραν από λοιμώξεις του αναπνευστικού, μυοσκελετικούς πόνους, διάρροια, εντερικές διαταραχές, ψυχολογικά προβλήματα και δερματικές παθήσεις. “Οι περισσότεροι μετανάστες που περιθάλαψαμε δεν ήταν άρρωστοι όταν πρωτομπήκαν στους χώρους κράτησης. Αρρώστησαν επειδή κρατούνταν σε ασφυκτικά γεμάτα κελιά που δεν είχαν κατάλληλο εξαερισμό, που

είχαν προβλήματα ύδρευσης και υγιεινής, χωρίς ποιοτικό φαγητό και χωρίς καμία δυνατότητα να βγουν έστω και για λίγο έξω από τα κελιά,” τονίζει η Ιωάννα Περτσινίδου, συντονίστρια του προγράμματος των ΓΧΣ για τους μετανάστες στην Ελλάδα. Κατά τη διάρκεια των πρώτων δύο μηνών του 2011, τουλάχιστον 22 άνθρωποι έχασαν τη ζωή τους στην προσπάθειά τους να περάσουν τα ελληνοτουρκικά σύνορα στην περιοχή του Έβρου.

Οι άθλιες συνθήκες κράτησης αυξάνουν σημαντικά τον κίνδυνο διάδοσης μεταδοτικών ασθενειών, όπως τονίζει και η έκθεση που δημοσιεύτηκε τον Μάιο του 2011 από το Ευρωπαϊκό Κέντρο Πρόληψης και Ελέγχου Νοσημάτων και την Παγκόσμια Οργάνωση Υγείας. Στις αρχές Μαρτίου 2011, οι ΓΧΣ παρέδωσαν τις ιατρικές τους δραστηριότητες στις ομάδες του Υπουργείου Υγείας που ξεκίνησαν να εργάζονται στην περιοχή.

Εικόνα 17. Κέντρα κράτησης μεταναστών στην Ελλάδα.

5.4 Χώρα καταγωγής και ηλικία μεταναστών.

Σύμφωνα με στοιχεία της Eurostat, σήμερα, περισσότεροι από 900.000 είναι οι κοινοτικοί και μη- αλλοδαποί που ζουν και εργάζονται στη χώρα μας και καταλαμβάνουν το 8,1% του συνόλου του πληθυσμού. Περίπου το ένα έκτο εξ αυτών, δηλαδή 158.000, είναι υπήκοοι χωρών της Ευρώπης των «27», ενώ οι υπόλοιποι- 748.000- προέρχονται από κράτη εκτός ΕΕ, με την πλειονότητα να έχει αλβανική υπηκοότητα, ήτοι 577.000 άτομα. Συγκεκριμένα, από τους 906.000 μετανάστες που εκτιμά η Eurostat ότι κατοικούν στην Ελλάδα, οι 577.000

προέρχονται από την Αλβανία (με ποσοστό 63,7% στο σύνολο των αλλοδαπών), 22.300 είναι Ουκρανοί (2,5%), 17.200 Γεωργιανοί (1,9%), 16.200 Πακιστανοί (1,8%) και 13.900 Αιγύπτιοι (1,5%).

Από τη συγκεκριμένη μέτρηση προκύπτει ότι σχεδόν έξι στους δέκα Αλβανούς που ζουν και εργάζονται στην Ευρωπαϊκή Ένωση κατοικούν στη χώρα μας.

Οι οικογένειες των μεταναστών συνήθως είναι πολύτεκνες με τουλάχιστον 4 μέλη και οι περισσότεροι από αυτούς είναι έγγαμοι (48%), ενώ υπάρχει και ένα αρκετά μεγάλο ποσοστό άγαμων μεταναστών. Το μορφωτικό επίπεδο τους είναι κυρίως απόφοιτοι λυκείου (28%) και απόφοιτοι δημοτικού (23%).

Το μεγαλύτερο πρόβλημα των μεταναστών που εισέρχονται στην χώρα μας είναι η μη κατοχή κανενός περιουσιακού στοιχείου τους, για αυτόν τον λόγο οι περισσότεροι από αυτούς εγκαθίστανται σε αστικές περιοχές (80%) επειδή αναζητούν άμεση επαγγελματική αποκατάσταση και έχουν περισσότερες ευκαιρίες.

5.5 Αναλογία των δύο φύλων.

Η αναλογία των δύο φύλων στις διάφορες εθνικότητες των αλλοδαπών δεν είναι σταθερή. Υπάρχει μια σχετική ισορροπία στην αναλογία των δύο φύλων, όμως για ορισμένες εθνικότητες παρατηρούνται μεγάλες διαφοροποιήσεις.

Πιο συγκεκριμένα οι Ασιατικές χώρες (Πακιστάν, Μπαγκλαντές και Ινδία) έχουν εξ ολοκλήρου σχεδόν μόνο ανδρικό πληθυσμό. Το ίδιο ισχύει και για τις Αραβικές χώρες. Η Συρία και η Αίγυπτος έχουν ποσοστά ανδρικού πληθυσμού της τάξης του 80%. Άλλες εθνικότητες έχουν υψηλή παρουσία γυναικείου πληθυσμού. Η Ουκρανία, οι Φιλιππίνες και η Μολδαβία έχουν ποσοστά γυναικείου πληθυσμού της τάξης του 70%. Η Αλβανία και η Ρουμανία έχουν ποσοστό 60% ανδρών μεταναστών. Οι άλλες σημαντικές αριθμητικά εθνικότητες (Βουλγαρία, Γεωργία, Η.Π.Α., Κύπρος, Ρωσία, Ηνωμένο Βασίλειο, Γερμανία, Πολωνία) έχουν ποσοστά γυναικείου πληθυσμού που ανέρχεται στο 50-60% του συνολικού πληθυσμού. Τέλος οι Πακιστανοί που έχουν ποσοστό πληθυσμού 1,4% του συνολικού αριθμού των μεταναστών στην Ελλάδα, δεν έχουν σχεδόν καθόλου γυναικείο πληθυσμό.

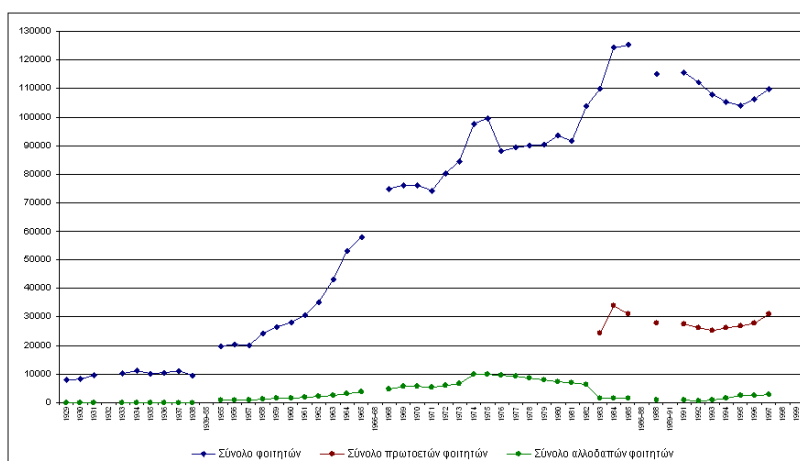
5.6 Ηλικιακή κατανομή ανά εθνικότητα.

Γύρω στο 80% των μεταναστών στην χώρα μας βρίσκονται στην πιο παραγωγική τους ηλικία (15-64), ποσοστό που έρχεται σε αντίθεση με το 68% του Ελληνικού πληθυσμού. Η ειδοποιός διαφορά με τον Ελληνικό πληθυσμό είναι η παρουσία περισσότερων Ελλήνων ηλικιωμένων. Επιπλέον, ο αλλοδαπός πληθυσμός παρουσιάζει μεγαλύτερο ποσοστό παιδιών σε σχέση με τον ελληνικό (17% για τους αλλοδαπούς και 15% για τους Έλληνες).

Και για τα δύο φύλα, η Κεντρική Ευρώπη (δηλ. η Αλβανία, η Βουλγαρία, η Ρουμανία και η Πολωνία) κυριαρχεί σε ολόκληρο το ηλικιακό φάσμα- ακόμα και στην ομάδα των 85+ ετών.

5.7 Μορφωτικό επίπεδο μεταναστών.

Στην Ελλάδα, σύμφωνα με πρόσφατη (2010) στατιστική έρευνα της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την Οικονομική Μετανάστευση, η οποία διεξήχθη μεταξύ των μεταναστών, το 70,1% των μεταναστών δεν διαθέτουν οποιαδήποτε μόρφωση ή έχουν ολοκληρώσει μόνο την πρωτοβάθμια εκπαίδευση, 29,3% έχει ολοκληρώσει την δευτεροβάθμια εκπαίδευση, ενώ μόνο το 0,6% έχει ανώτερες σπουδές. Με άλλα λόγια, μόνον ένα απειροελάχιστο ποσοστό μεταξύ του μεταναστευτικού πληθυσμού στην Ελλάδα εμπίπτει στην κατηγορία περί ποιοτικής μετανάστευσης.

Διάγραμμα 4. Σύνολο αλλοδαπών φοιτητών σε αντιστοιχία με τους Έλληνες.

5.8 Περιοχές εγκατάστασης στην Ελλάδα.

Σύμφωνα με τη Στατιστική Υπηρεσία, τα μεγαλύτερα ποσοστά (13-25%) επί του συνολικού πληθυσμού, παρουσίας αλλοδαπών από χώρες εκτός Ε.Ε. εμφανίζονται στα νησιά (Μύκονος, Κέα, Σκιάθος, Ζάκυνθος), στην Αττική κοντά στην Αθήνα και στα βορειοδυτικά σύνορα της χώρας. Τα χαμηλότερα ποσοστά (0-1,7%) βρίσκονται στα βορειοανατολικά διαμερίσματα της χώρας, γύρω από την Αλεξανδρούπολη και σε μερικές οικονομικά υποανάπτυκτες περιοχές.

Η περιοχή της Αττικής, είναι μια από τις πιο σημαντικές περιοχές συγκέντρωσης αλλοδαπών.

5.9 Απασχόληση των μεταναστών.

Μέχρι το 2001 η κυριότερη εργασία των αλλοδαπών ήταν τα οικοδομικά έργα με τη γεωργία, τη βιομηχανία και τον τουρισμό να ακολουθούν.

Οι ειδοποιείς διαφορές της κάθε εθνικής ομάδας είναι ευκρινείς. Οι Βούλγαροι και οι Ινδοί παρουσιάζουν υψηλό ποσοστό απασχόλησης στη γεωργία (σε διαφορετικούς τομείς), οι Πακιστανοί και Μπαγκλαντέςιοι ειδικεύονται στη βιομηχανία, οι Πολωνοί, οι Γεωργιανοί και σε μικρότερο βαθμό οι Αλβανοί δουλεύουν σε οικοδομικά έργα.

Έτσι με διαφορετικές εθνικές προτιμήσεις και διαφορετικές εργασιακές δεξιότητες στην αγορά εργασίας, ο ανδρικός πληθυσμός των μεταναστών από χώρες εκτός Ε.Ε. επικεντρώνεται στους τομείς των οικοδομικών έργων, της γεωργίας και της βιομηχανίας και σε κάποια παρουσία στον τομέα του τουρισμού.

Στην απασχόληση των γυναικών παρατηρούμε και πάλι τη μαζική παρουσία των Αλβανίδων. Ωστόσο υπάρχουν και άλλες εθνικότητες που έχουν μια σημαντική παρουσία, όπως οι Βουλγάρες, Ουκρανές, Γεωργιανές, Ρουμάνες, Ρωσίδες και Φιλιππινέζες. Αυτή η κατηγορία απασχολείται κυρίως με οικιακή απασχόληση, και

αποτελεί περισσότερο από το 50% της απασχόλησης του συνόλου του πληθυσμού των γυναικών μεταναστών, με εξαίρεση τις Ρουμάνες και τις Βουλγάρες που απασχολούνται και στη γεωργία και τον τουρισμό.

Εικόνα 18. Αλλοδαποί απασχολούνται με αγροτικές δουλειές στην επαρχία.

5.10 Η ζωή των μεταναστών.

Σημαντικός παράγοντας στην ζωή των μεταναστών είναι η ανάπτυξη φιλικών σχέσεων με τους εργοδότες τους. Τονίζουν ότι «ο καλός χαρακτήρας» τόσο για τους μετανάστες όσο και για τους εργοδότες συμβάλλει στην δημιουργία «οικογενειακού» κλίματος στο εργασιακό τους περιβάλλον. Ο καλός άνθρωπος για τον εργοδότη σημαίνει ότι βοηθά τον μετανάστη σε καθημερινά προβλήματα του ενώ ο καλός άνθρωπος για τον μετανάστη μεταφράζεται ως αποδοχή σκληρότερων συνθηκών εργασίας και χαμηλότερης αμοιβής.

Οι συνθήκες ζωής και εργασίας εξαναγκάζουν τους μετανάστες να περιχαρακωθούν γύρω από οργανώσεις με τους συμπατριώτες τους, ενώ οι επαφές με τους Έλληνες είναι περιορισμένες και φαίνεται να πραγματοποιούνται αποκλειστικά μέσω της απασχόλησης τους. Οι συνθήκες ζωής των μεταναστών στην Ελλάδα αποτρέπει τους ήδη εγκατεστημένους μετανάστες να παροτρύνουν περαιτέρω μετανάστευση από την χώρα καταγωγής τους στην Ελλάδα όπως πολλές φορές εικάζεται να συμβαίνει.

Επίσης:

- Η έλλειψη μόρφωσης εμποδίζει την εκμάθηση και της Ελληνικής γλώσσας συνεπώς και την επικοινωνία
- Στερούνται την οικογένεια ή τον κοινωνικό περίγυρο

- Η διαφορετική κοινωνική και πολιτισμική πραγματικότητα δυσχεραίνει την προσαρμογή τους

Ωστόσο

- Καλύτερεύουν την κοινωνικοοικονομική τους θέση
- Αποκτούν κάποια ειδίκευση
- Εξασφαλίζουν καλύτερο μέλλον για τα παιδιά τους

5.11 Οι αρνητικές συνέπειες της μετανάστευσης.

Σε οικονομικό επίπεδο η μαζική μετανάστευση και ιδίως η μετανάστευση ανειδίκευτου εργατικού δυναμικού έχει και αρνητικές συνέπειες για τις κοινωνίες των χωρών υποδοχής.

Η μαζική μετανάστευση μπορεί να δημιουργήσει στις χώρες υποδοχής τεχνολογική στασιμότητα, καθώς η υπερπροσφορά άφθονου εργατικού δυναμικού αναχαιτίζει την τεχνολογική αναβάθμιση για να διατηρηθεί η ανταγωνιστικότητα. Αυτό ισχύει τόσο για τον αγροτικό όσο και για τον βιοτεχνικό και τον βιομηχανικό τομέα.

Επίσης οι αλλοδαποί μετανάστες λειτουργούν ως υποκατάστατα των γηγενών, καθώς ανταγωνίζονται τους λιγότερο ειδικευμένους γηγενείς σε ορισμένες κατηγορίες της αγοράς εργασίας. Επίσης, σε περιόδους οικονομικής κρίσης παρατηρείται αυξημένη υποκατάσταση των ανειδίκευτων γηγενών από ανειδίκευτους αλλοδαπούς, καθώς οι ευκαιρίες απασχόλησης είτε παραμένουν σταθερές είτε μειώνονται.

Ακόμα, η παρουσία των αλλοδαπών ανειδίκευτων εργαζομένων, έχει ως συνέπεια τη μείωση των παρεχόμενων αμοιβών γενικώς, τόσο για τους γηγενείς όσο και για τους αλλοδαπούς εργαζόμενους, καθώς παρατηρείται σημαντική αύξηση του διαθέσιμου εργατικού δυναμικού.

Σύμφωνα με έρευνα, η οποία διεξήχθη στην Ευρωπαϊκή Ένωση, η ύπαρξη εκατό (100) αλλοδαπών μεταναστών στην αγορά εργασίας προκαλεί σε μακροπρόθεσμο επίπεδο απώλεια εργασίας για ογδόντα τρεις (83) γηγενείς ζεργαζόμενους.

Στην Ελλάδα έχει υπολογιστεί ότι η παρουσία των αλλοδαπών μεταναστών προκαλεί μείωση των μισθών των γηγενών κατά 6% συνολικά.

Δεν θα πρέπει να παραλείψουμε τη διασύνδεση ανάμεσα στην παράνομη μετανάστευση και την άνθηση της παραοικονομίας, η οποία προκαλεί διόγκωση της μείωσης των κρατικών εσόδων.

Η παράνομη μετανάστευση ενισχύει την παραοικονομία, καθώς οι μετανάστες δεν εμπίπτουν στην ισχύ των συλλογικών συμβάσεων εργασίας.

Έτσι η μετανάστευση δημιουργεί την δυνατότητα μη καταβολής ασφαλιστικών εισφορών εκ μέρους του εργοδότη προς το κράτος, επιβαρύνοντας σε σημαντικό βαθμό τον κρατικό προϋπολογισμό, αφού μειώνονται τα κρατικά έσοδα.

Μία πρόσθετη, ιδιαιτέρως αρνητική συνέπεια της μαζικής μετανάστευσης και της αύξησης της εθνοτικής διαφοροποίησης στο εσωτερικό της κοινωνίας της χώρας υποδοχής επιφέρει την αποδυνάμωση του κοινωνικού κράτους, καθώς μάλιστα παρατηρείται σταθερά υψηλή εκροή χρηματικών ποσών εκ μέρους των μεταναστών προς τις κοινωνίες των χωρών προέλευσης και μικρή αναδιανομή του πλούτου στο εσωτερικό της χώρας υποδοχής των αλλοδαπών μεταναστών.

Ακόμα στην Ελλάδα όπως αναφέρεται στην βιβλιογραφία η προσθήκη των αλλοδαπών ως νέων ασφαλισμένων στο ΙΚΑ προκαλεί μόνο βραχυπρόθεσμα οφέλη.

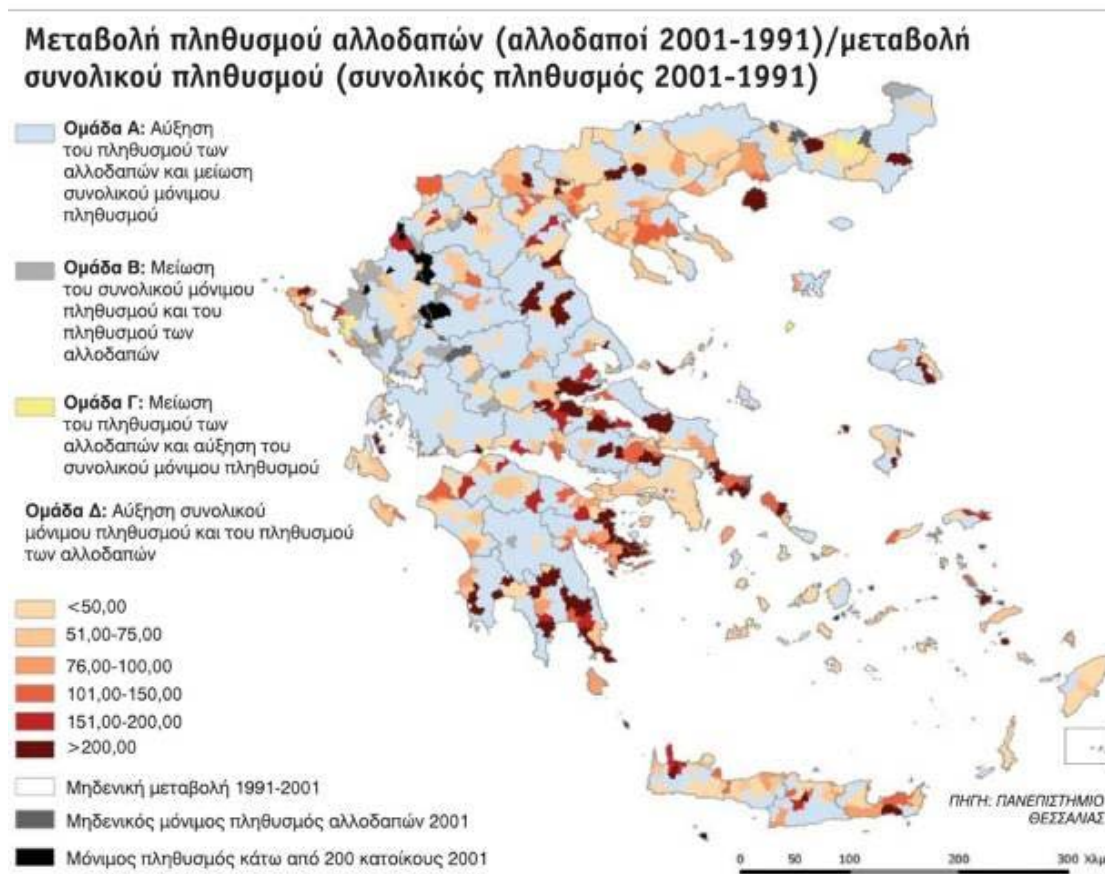
Και αυτό διότι η εξάλειψη των διαφορών ανάμεσα σε αλλοδαπούς και γηγενείς εργαζόμενους όσον αφορά στον χρόνο εργασίας και το ύψος των επίσημων αμοιβών, έχει ως συνέπεια την διεύρυνση των συνταξιοδοτικών δικαιωμάτων για τους αλλοδαπούς δικαιούχους και την συνακόλουθη διόγκωση του συνολικού αριθμού των δικαιούχων συνταξιούχων, άρα την πρόσθετη επιβάρυνση του συνταξιοδοτικού συστήματος σε μεσοπρόθεσμο επίπεδο.

Αναφέρεται επίσης ότι η μαζική μετανάστευση προκαλεί υψηλή οικονομική ζημία για τους γηγενείς, καθώς οι τελευταίοι καταβάλλουν μέσω της φορολογίας, με την οποία επιβαρύνονται, ένα σύνολο δαπανών, για τις ανάγκες των μεταναστών.

Συγκεκριμένα στο οικονομικό κόστος της μαζικής μετανάστευσης για τους γηγενείς φορολογούμενους πολίτες θα πρέπει να υπολογιστούν οι παρακάτω παράγοντες:

- α. το συνολικό κόστος της διαδικασίας ενσωμάτωσης
- β. το κόστος της διατήρησης των εθνοτικών ισορροπιών
- γ. το κόστος για την στέγαση των μεταναστών
- δ. το κόστος για την περίθαλψη και την υγεία των μεταναστών
- ε. το κόστος για την εκπαίδευση των μεταναστών
- στ. το κόστος για την για τη συμμετοχή σε δημόσια αγαθά, όπως η ύδρευση, η ηλεκτρική ενέργεια και οι βασικές υποδομές
- ζ. το κόστος για την ανάπλαση οικιστικών περιοχών, οι οποίες υποβαθμίζονται από την αύξηση της εθνοτικής διαφοροποίησης ή την γκεττοποίηση των εθνοτικών ομάδων των μεταναστών
- η. το κόστος για την καταπολέμηση της αυξημένης λόγω της μετανάστευσης εγκληματικότητας
- θ. το κόστος για την τήρηση της δημόσιας τάξης

Επίσης σύμφωνα με την έρευνα που διεξήγαγαν οι Sarris & Zografakis φαίνεται ότι δύο κατηγορίες του γηγενούς ελληνικού πληθυσμού πλήττονται περισσότερο από τη μετανάστευση και τον προκύπτοντα ανταγωνισμό για τις θέσεις εργασίας: οι ανειδίκευτοι εργάτες και τα άτομα με μεσαία ή χαμηλά εισοδήματα στις αστικές περιοχές, κατηγορίες, οι οποίες προσεγγίζουν το υψηλό ποσοστό του 37% επί του συνολικού πληθυσμού. Η έρευνα κατέδειξε ότι περίπου 50.000 γηγενείς Έλληνες απώλεσαν την εργασία τους συνεπεία της μετανάστευσης.

Διάγραμμα 5: Ποσοστό του εθνικού και του μεταναστευτικού πληθυσμού ηλικίας 30 έως 34 ετών κάθε χώρας που έχει συμμετάσχει σε τριτοβάθμια εκπαίδευση (στοιχεία 2009).

5.12 Θετικές συνέπειες από τη μετανάστευση.

Σύμφωνα με μελέτες οι επιπτώσεις της μετανάστευσης μετά το 1989 για την οικονομία της χώρας έχουν κριθεί θετικές. Στην ειδική αναφορά που γίνεται στην Έκθεση του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος για το 2006 επισημαίνεται ότι: η οικονομική δραστηριότητα των μεταναστών αυξάνει την ευημερία της χώρας καθώς συμβάλλει στην αύξηση του ΑΕΠ, ενισχύει την ευελιξία στην αγορά εργασίας, συντελεί στη συγκράτηση του κόστους εργασίας και επιβραδύνει τη γήρανση του πληθυσμού. Συγκεκριμένα :

- Η μετανάστευση συμβάλλει στην αύξηση των συνολικών ιδιωτικών επενδύσεων και στη μείωση του δείκτη τιμών καταναλωτή.

- Η μετανάστευση οδήγησαν στην αναζωογόνηση ορισμένων τομέων της οικονομίας και επέτρεψαν σε οριακές ΜΜΕ να επιβιώσουν.
- Η απασχόληση των μεταναστών έχει πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα και στο εισόδημα και στην απασχόληση των Ελλήνων. Για κάθε θέση που καταλαμβάνουν δημιουργούνται 2 νέες, ενώ επιπλέον ενισχύεται και η απασχόληση των γυναικών.
- Η μετανάστευση δεν έχει γενικά οδηγήσει σε αύξηση της ανεργίας ανάμεσα στους Έλληνες. Το αποτέλεσμα αυτό αποδίδεται μεταξύ άλλων στην περιορισμένη δυνατότητα υποκατάστασης μεταξύ των δύο ομάδων και στην εγκατάσταση των μεταναστών σε περιοχές όπου υπάρχει αυξημένη ζήτηση για τις δεξιότητες τις οποίες διαθέτουν. Η ομάδα ατόμων που φαίνεται να πλήττεται από την ανεργία, λόγω της παρουσίας των μεταναστών στην ελληνική αγορά εργασίας είναι οι ανειδίκευτοι εργαζόμενοι.

Οι μετανάστες είναι συγκεντρωμένοι σε λίγους κλάδους (τον πρωτογενή τομέα, τις κατασκευές, τα ξενοδοχεία και εστιατόρια, τις υπηρεσίες στα ιδιωτικά νοικοκυριά), όπου καλύπτουν πραγματικές ανάγκες της παραγωγής, επειδή οι Έλληνες εργαζόμενοι αποφεύγουν να εργασθούν σε εργασίες που θεωρούνται ανθυγιεινές, εποχιακού χαρακτήρα, επικίνδυνες ή κακοπληρωμένες (μεταλλεία, καθαριστές, κατώτερο προσωπικό νοσοκομείων, πτηνοτροφεία, βουστάσια-χοιροστάσια, αλιεία, γεωργία, οικιακοί βοηθοί κτλ.).

Η συμβολή των μεταναστών στην αύξηση της φτώχειας είναι ασήμαντη, καθώς η ύπαρξη τους αυξάνει το ποσοστό φτώχειας μόνο κατά 0,2%. Ξοδεύουν επί τόπου ένα μεγάλο ποσοστό από όσα βγάζουν (Έξοδα διαβίωσης, διατροφή, διαμονή, κτλ. Αγορά και αποστολή προϊόντων που σπανίζουν στη χώρα τους). Σύμφωνα με έρευνα του Ινστιτούτου Μεταναστευτικής Πολιτικής (ΙΜΕΠΟ), υπολογίζεται ότι το 1 εκατομμύριο μεταναστών που βρίσκονται στην Ελλάδα καταβάλλουν το 11% των εισφορών που εισπράττουν τα ασφαλιστικά ταμεία. Ενισχύουν δηλ. το ασφαλιστικό σύστημα στην Ελλάδα και ιδιαίτερα το ΙΚΑ, στο οποίο ασφαλίζονται περίπου 500 χιλιάδες μετανάστες, καθώς στηρίζουν οικονομικά το σύστημα χωρίς ακόμα να λαμβάνουν συντάξεις, αλλά και ούτε να υπόκεινται σε κάποια ιδιαίτερη ιατροφαρμακευτική περίθαλψη λόγω του νεαρού της ηλικίας τους. Η ενίσχυση αυτή

θα μπορούσε να είναι πιο ισχυρή, όμως εξαιτίας του γεγονότος πως ένα μεγάλο μέρος των μεταναστών είναι παράνομοι αυτό δεν συμβαίνει.

Οι μετανάστες δίνουν ζωή στην ύπαιθρο και τα νησιά και επιβραδύνουν τη δημογραφική γήρανση, αφού η πλειονότητα τους βρίσκεται σε παραγωγικές ηλικίες.

Οι μετανάστριες είτε στις οικιακές εργασίες, είτε στην ανατροφή παιδιών και στην φροντίδα ηλικιωμένων, βοήθησαν στην είσοδο και παραμονή των γηγενών γυναικών στην αγορά εργασίας.

Μέσω της διαδικασίας νομιμοποίησης αυξάνονται τα έσοδα του κράτους (παράβολα).

5.13 Το μεταναστευτικό πρόβλημα της Ελλάδας.

Εικόνα 19. Μετανάστες για την Ελλάδα.

Ένα από τα σημαντικότερα στοιχεία που διαφοροποιεί την μετανάστευση στην Ελλάδα από την μετανάστευση σε άλλες Δυτικές χώρες είναι ότι στην Ελλάδα οι μετανάστες απλά ήρθαν. Δεν τους κάλεσε κανείς. Αυτό, επίσης, είναι και το κυριότερο στοιχείο (και όχι κάποιος εγγενής «ρατσισμός») που εξηγεί την τεράστια δυσπιστία με την οποία η συντριπτική πλειοψηφία του ελληνικού πληθυσμού αντιμετωπίζει τους μετανάστες.

Σε παραδοσιακές μεταναστευτικές χώρες, όπως οι ΗΠΑ, ο Καναδάς και η Αυστραλία υπάρχει μια μεταναστευτική πολιτική που προσδιορίζει το είδος και τον αριθμό των μεταναστών που επιθυμεί η χώρα υποδοχής. Οι μετανάστες προσκαλούνται για να καλύψουν τις ελλείψεις που έχει η οικονομία της χώρας. Σε μεγάλο βαθμό, το ίδιο ίσχυε και στις χώρες της Βορείου Ευρώπης. Οι Τούρκοι, Έλληνες και Γιουγκοσλάβοι που πήγαν στις χώρες της Βόρειας Ευρώπης την δεκαετία του '50 ανταποκρίνονταν σε μια ζήτηση για εργατικά χέρια, τα οποία είχαν ανάγκη οι χώρες αυτές. Αυτό, φυσικά, δεν σημαίνει ότι στις προαναφερθείσες χώρες δεν υπάρχει λαθρομετανάστευση. Όμως, η λαθρομετανάστευση σε αυτές τις χώρες είναι η «ουρά» μιας μετακίνησης πληθυσμών, η οποία στον βασικό της κορμό ανταποκρινόταν στις αναγκαιότητες της οικονομίας των χωρών υποδοχής.

Αντίθετα, στην Ελλάδα τόσο οι λαθρομετανάστες όσο και οι νόμιμοι ήρθαν απρόσκλητοι και όχι στα πλαίσια μιας γενικότερης μεταναστευτικής πολιτικής του ελληνικού κράτους. Την εξαίρεση εδώ αποτελούν οι Ρωσοπόντιοι, των οποίων η μετακίνηση προς την Ελλάδα υπήρξε μέρος μιας προγραμματισμένης πολιτικής που είχε ως στόχο, όχι τόσο να βοηθήσει την ελληνική οικονομία αλλά να αντιμετωπίσει αυτό που το ελληνικό κράτος έκρινε ως τον «δημογραφικό κίνδυνο» .

Το γεγονός ότι οι μετανάστες στην Ελλάδα ήρθαν απρόσκλητοι δεν σημαίνει φυσικά ότι δεν υπήρξε ζήτηση για τις υπηρεσίες τους σε διάφορους τομείς της οικονομίας. Στην αγροτική οικονομία, στις οικιακές υπηρεσίες, στην οικοδομή, η παρουσία των μεταναστών είναι έντονη και σε ορισμένους τομείς όπως π.χ. φροντίδα των ηλικιωμένων έχουν πλέον το μονοπώλιο.

Ωστόσο η συζήτηση σχετικά με τους στόχους και το μοντέλο της μεταναστευτικής πολιτικής δεν πραγματοποιήθηκε ποτέ στη χώρα μας. Θα πρέπει να τονισθεί εδώ ότι η δυσπιστία προς τους μετανάστες είναι ιδιαίτερα έντονη στα ασθενέστερα οικονομικά στρώματα της κοινωνίας. Όχι, και πάλι, επειδή πάσχουν από κάποιο εγγενή «ρατσισμό» αλλά επειδή, όπως έχουν δείξει πολλαπλές έρευνες, τόσο εδώ όσο και αλλού, αυτά είναι κυρίως τα στρώματα τα οποία πλήττονται από την έλευση των μεταναστών. Όπως αναφέρει ο κυριότερος ερευνητής του μεταναστευτικού φαινομένου στην Αμερική, καθηγητής Μπόρχας, η μετανάστευση οδηγεί σε μια αναδιανομή του εισοδήματος στις χώρες υποδοχής από την οποία ωφελούνται κυρίως οι μετανάστες και οι εύποροι (που κάνουν χρήση της φτηνής εργασίας των

μεταναστών) ενώ πλήττονται οι ανειδίκευτοι και οι οικονομικά ασθενέστεροι καθώς εκτοπίζονται από την αγορά (ανειδίκευτης) εργασίας. Όπου υπάρχει μαζική παρουσία μεταναστών, οι κάτοικοι βιώνουν μια σημαντική επιδείνωση στην ποιότητα ζωής, που εκφράζεται με ένα αίσθημα γενικευμένης ανασφάλειας.

Όσο, δεν θα αντιμετωπίζονται αυτά τα προβλήματα και όσο θα καθυστερεί μια ευρεία συζήτηση για τους στόχους που θα πρέπει να έχει η μεταναστευτική πολιτική τόσο τα προβλήματα και οι συγκρούσεις θα εντείνονται. Θα πρέπει, επιτέλους, να διαμορφωθεί μια πολιτική που θα έχει την έγκριση της ευρύτερης πλειοψηφίας του λαού και θα προσδιορίζει τους στόχους της μεταναστευτικής πολιτικής -δηλαδή τον αριθμό και το είδος των μεταναστών που επιθυμεί η χώρα.

Όσο δεν θα συμβαίνει αυτό, τόσο οι πρωτοβουλίες αντιμετώπισης του μεταναστευτικού προβλήματος θα παραμένουν στα χέρια ακραίων ομάδων, αντιρατσιστών αφετέρου. Με τραγικές μελλοντικές συνέπειες για την ελληνική κοινωνία.

5.14 Δουβλίνο II

Ο κανονισμός Δουβλίνο II (ή Κανονισμός 343/2002) είναι ένα νομικό κείμενο που θεσπίστηκε από την Ευρωπαϊκή Ένωση και καθορίζει την χώρα η οποία θα είναι υπεύθυνη για να δώσει άσυλο στον αιτούντα πρόσφυγα. Σύμφωνα με τον Κανονισμό Δουβλίνο-II ένας μετανάστης δικαιούται να ζητήσει άσυλο στην Ευρωπαϊκή χώρα στην οποία θα εισέλθει την πρώτη φορά. Μετανάστες οι οποίοι εισέρχονται στην Ελλάδα και κατόπιν μεταβαίνουν σε άλλη χώρα για να αιτηθούν άσυλο θα πρέπει σύμφωνα με τον κανονισμό Δουβλίνο II να επιστρέφονται πίσω στην Ελλάδα.

Από τον Μάρτιο 2011 τα αιτήματα ασύλου που εκκρεμούν στην Ελλάδα εκτιμάται ότι είναι περίπου 45.000.

Σύμφωνα με στοιχεία της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες το έτος 2009 ένας μετανάστης είχε ελάχιστες πιθανότητες να αναγνωριστεί ως πρόσφυγας στην Ελλάδα σε σύγκριση με τις υπόλοιπες Ευρωπαϊκές χώρες. Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Στατιστική Υπηρεσία (Eurostat) η Ελλάδα μαζί με την Δανία και την Ολλανδία κατατάσσεται σε έκτη θέση στις ευρωπαϊκές χώρες για τις περισσότερες

αιτήσεις ασύλου σε σχέση με τον πληθυσμό (η Κύπρος κατατάσσεται πρώτη με 3.600 αιτήσεις ανά εκατομμύριο κατοίκων και ακολουθούν η Σουηδία, το Βέλγιο, το Λουξεμβούργο και η Αυστρία).

Λόγω της κακής κατάστασης της εφαρμογής του ασύλου στην Ελλάδα ο κανονισμός αυτό το 2010-2011 βρίσκεται άτυπα σε επανεξέταση και προτάθηκε προσωρινή αναστολή για περίοδο έξι μηνών όταν κάποιο ενδιαφερόμενο μέλος *"αντιμετωπίζει ιδιαίτερα επείγουσες καταστάσεις, οι οποίες επιβαρύνουν στο έπακρο τις ικανότητες υποδοχής"*

Τον Απρίλιο 2011, μετά από έκθεση της Γαλλίδας Σοσιαλίστριας Ευρωβουλευτού Σιλβί Γκιγιόμ, ψηφίστηκε από την Ολομέλεια του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου οδηγία η οποία συνιστά στα κράτη μέλη να μην εφαρμόζουν την αρχή της επαναπροώθησης των αιτούντων άσυλο στην πρώτη χώρα εισόδου στην Ευρώπη. Στην έκθεσή της η Σιλβί Γκιγιόμ συγκεκριμένα ανέφερε: "η ισχύουσα κοινοτική νομοθεσία για το άσυλο δεν προστατεύει αφενός τα δικαιώματα των αιτούντων άσυλο στην Ευρώπη ενώ προκαλεί, αφετέρου, πολύ μεγάλες διαφορές μεταξύ των κρατών-μελών σ' ό,τι αφορά την μεταχείριση των αιτούντων άσυλο και των προσφύγων".

Το κριτήριο που σχετίζεται με την παράνομη είσοδο ή διαμονή σε κράτος μέλος προβλέπει ότι εάν ο αιτών διέβη παράνομα τα σύνορα ενός κράτους μέλους, αυτό το κράτος μέλος θα είναι υπεύθυνο να εξετάσει την αίτηση ασύλου. Σήμερα το 85% των εισερχόμενων στην ΕΕ έχουν ως «πύλη εισόδου» τη χώρα μας με στόχο -κατά κανόνα- να κατευθυνθούν σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Η Ελλάδα όμως, εξαιτίας του κανονισμού αυτού, μετατρέπεται σε «αποθήκη» ανθρώπινης δυστυχίας και «φυλακή» μαζί. Όσο η μετανάστευση στη χώρα μας διογκώνεται κι όσο η χώρα εξακολουθεί να δεσμεύεται από την υπογραφή του κανονισμού «Δουβλίνο II», τόσο μεγαλύτερες και πολύπλευρες διαστάσεις αποκτά το πρόβλημα στην ελληνική κοινωνία που στερείται μιας συγκροτημένης και αποτελεσματικής μεταναστευτικής πολιτικής. Παράλληλα, η συμφωνία επανεισδοχής, μεταξύ ΕΕ και Τουρκίας που είναι έτοιμη να εγκριθεί, είναι εντελώς ακατάλληλη, καθώς προβλέπει ότι για τα πρώτα 4 χρόνια, από την έναρξη ισχύος της, η Τουρκία θα δέχεται πίσω μόνο Τούρκους υπηκόους.

Εικόνα 20. Οι Έλληνες μετανάστες του εξωτερικού με τους αλλοδαπούς μετανάστες της Ελλάδας δεν πρέπει να αντιμετωπίζονται σαν κάτι διαφορετικό. Όλοι μεταναστεύουν με το ίδιο ερωτηματικό. Θα βρουν άραγε τη ζωή που επιθυμούν και ελπίζουν;

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

«ΜΙΑ ΜΑΤΙΑ ΣΤΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ.»

6.1 Λίγα λόγια για τη μετανάστευση στην Ευρώπη.

Παρατηρούμε πως η μετανάστευση στην Ευρώπη αλλά και σε ολόκληρο τον κόσμο είναι ένα φαινόμενο το οποίο βρίσκεται σε έξαρση. Στην ΕΕ το ποσοστό μετανάστευσης βρίσκεται στο 2,2% περίπου. Υπάρχει διάκριση σε νομικό επίπεδο οικονομικών μεταναστών, και ατόμων που χρήζουν προστασία. Αλλά ο ακριβής αριθμός τους είναι μόνο κατά προσέγγιση. Οι οικονομικοί μετανάστες στην ΕΕ έρχονται από χώρες χαμηλού οικονομικού εισοδήματος ή από μια μετάβαση της οικονομίας της χώρας τους. Αντίθετα, οι υπήκοοι των οικονομικά δυνατών χωρών περιορίζονται στις εστίες τους. Η μετανάστευση του νότου θα μπορούσε να αποτελεί αναπτυξιακή συνεργασία της κοινότητας με αυτές τις χώρες. Οι αιτίες της μετανάστευσης γενικότερα είναι η ανεπτυγμένη κοινωνικοοικονομική κατάσταση σε μια χώρα, η θετική εξέλιξη μιας αναπτυσσόμενης χώρας που ενισχύει τη διεθνή μετανάστευση, χαμηλή ανάπτυξη, ανισότητα εισοδήματος, υπερπληθυσμός, υψηλή ανεργία, συγκρούσεις και εθνικές εκκαθαρίσεις, παραβίαση δικαιωμάτων, διωγμοί, φυσικές καταστροφές, λάθος διακυβέρνηση. Οι χώρες που υποδέχονται μετανάστες παγκοσμίως υπάρχουν φορές που δεν μπορούν να απορροφήσουν τον θεαματικά υψηλό αριθμό προσφύγων όπως π.χ. το 2002 υπήρχαν 13 εκατομμύρια πρόσφυγες από τα οποία μόνο το 1,9 εκατομμύρια κατοικούν στην ΕΕ. Ο αριθμός αυτός μειώθηκε την τελευταία δεκαετία. Ο φόρτος των αναπτυσσόμενων χωρών επιδεινώνεται από τις περιορισμένες χρηματοδοτικές και θεσμικές ικανότητες των εν λόγω χωρών.

Εικόνα 21. Η μετανάστευση προς την Ευρώπη.

Η ΕΕ χρηματοδοτεί τα έργα που βοηθούν στη χορήγηση ανθρωπιστικής βοήθειας των προσφύγων και ταυτόχρονα στη βοήθεια προς τις χώρες υποδοχής ώστε να διαχειριστούν αδύναμες θεσμικές δομές. Χρηματοδοτούνται και έργα που βοηθούν στον επαναπατρισμό προσφύγων προς την χώρα τους.

6.2 Μεταναστευτικές Ροές.

Κατά την πορεία του 2010 περίπου 3,1 εκατομμύρια άτομα μετανάστευσαν σε κάποιο από τα κράτη μέλη της ΕΕ (**πίνακας 2**) ενώ αυτόματα αποτυπώθηκαν τουλάχιστον 2,0 εκατομμύρια εξερχόμενοι μετανάστες από τα κράτη μέλη της ΕΕ. Ελαφρά παρατηρήθηκε από τα τελευταία αριθμητικά διαθέσιμα στοιχεία του 2010 αύξηση της εισερχόμενης μετανάστευσης σε σχέση με το 2009. Τα στοιχεία αυτά σημειωτέον δεν αντιπροσωπεύουν συνολικά τις μεταναστευτικές ροές προς και από την ΕΕ, αφού υπάγει-περιλαμβάνει και τις ροές μεταξύ των διαφόρων κρατών –μελών της ΕΕ. Μεγάλο αριθμό εισερχόμενων μεταναστών (591.000) σημείωσε το Ηνωμένο Βασίλειο το 2010, με δεύτερη την Ισπανία (465.200), τρίτη την Ιταλία (458.900) και τέταρτη τη Γερμανία (404.100) τα τέσσερα αυτά κράτη-μέλη αθροιστικά συγκεντρώνουν το 61,9% του συνόλου των εισερχόμενων μεταναστών στα κράτη-μέλη της ΕΕ. Η Ισπανία σημείωσε τον μεγαλύτερο αριθμό εξερχόμενων μεταναστών κατά το 2010 (403.000), φέρνοντας δεύτερο το Ηνωμένο Βασίλειο με (339.400) και τρίτη τη Γερμανία με (252.500). Κυρίως, εισερχόμενη μετανάστευση παρουσίασαν τα περισσότερα κράτη-μέλη της ΕΕ κατά το 2010 απ' ότι εξερχόμενη αλλά στα τρία κράτη-μέλη της Βαλκανικής, ακόμα και στην Τσέχικη Δημοκρατία, στην Ιρλανδία και στην Ελλάδα οι εξερχόμενοι μετανάστες ήταν περισσότεροι από τους εισερχόμενους. Σύμφωνα με το (**διάγραμμα 7**), το Λουξεμβούργο κατέγραψε τον μεγαλύτερο αριθμό εισερχόμενων μεταναστών το 2010 (33 εισερχόμενοι μετανάστες ανά 1000 κατοίκους), με δεύτερη την Κύπρο (24) και τη Μάλτα (20), υψηλή ήταν επίσης η εισερχόμενη μετανάστευση και στις χώρες ΕΖΕΣ, αφού και οι τέσσερις σημείωσαν τουλάχιστον αξίες διπλάσιες από το μέσο όρο της ΕΕ-27 (6,2)

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

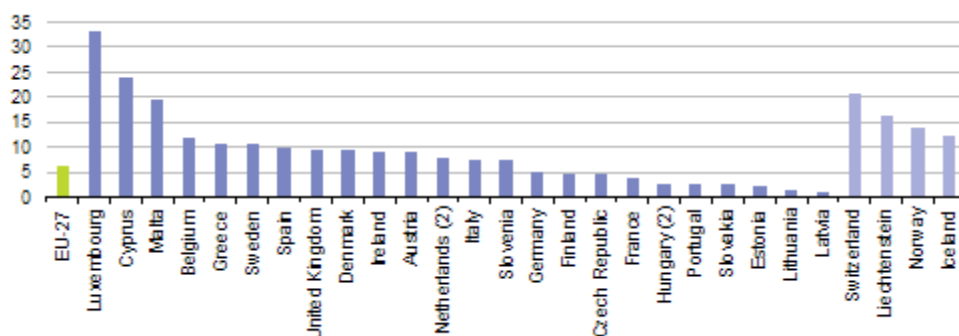
	Total immigrants (1 000)	Nationals		Non-nationals					
				Total		Citizens of other EU Member States		Citizens of non-member countries	
		(1 000)	(%)	(1 000)	(%)	(1 000)	(%)	(1 000)	(%)
EU-27	3 100	600	21	2 500	79	1 000	31	1 500	48
Belgium	131.2	17.0	12.9	113.7	86.6	59.6	45.4	54.1	41.2
Bulgaria	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Czech Republic	48.3	18.3	37.8	30.1	62.2	14.8	30.7	15.2	31.5
Denmark	52.2	18.5	35.4	33.7	64.5	16.7	31.9	17.0	32.6
Germany	404.1	85.5	21.2	317.2	78.5	156.8	38.8	160.4	39.7
Estonia	2.8	1.6	57.3	1.2	42.6	0.5	18.2	0.7	24.4
Ireland	39.5	16.6	42.0	22.7	57.4	15.7	39.8	7.0	17.6
Greece	119.1	64.1	53.9	54.9	46.1	18.7	15.7	36.2	30.4
Spain	465.2	34.8	7.5	430.4	92.5	145.4	31.2	285.0	61.3
France	251.2	101.6	40.5	149.5	59.5	61.2	24.4	88.4	35.2
Italy	458.9	34.4	7.5	424.5	92.5	118.6	25.8	305.9	66.7
Cyprus	20.2	1.9	9.3	18.3	90.6	11.9	58.9	6.4	31.7
Latvia	2.4	0.3	10.7	2.1	89.3	0.8	35.7	1.3	53.6
Lithuania	5.2	4.2	79.7	1.1	20.3	0.1	2.9	0.9	17.5
Luxembourg	17.0	1.1	6.8	15.7	92.8	12.6	74.2	3.2	18.6
Hungary (2)	27.9	2.3	8.3	25.6	91.7	14.2	51.1	11.3	40.6
Malta	8.2	1.2	14.6	7.0	85.3	6.3	76.4	0.7	8.9
Netherlands (2)	128.8	36.9	28.7	81.9	63.6	47.3	36.7	34.6	26.8
Austria	73.9	8.7	11.7	65.1	88.2	41.3	56.0	23.8	32.2
Poland	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Portugal	27.6	19.7	71.5	7.9	28.5	2.4	8.7	5.5	19.8
Romania	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Slovenia	15.4	2.7	17.6	12.7	82.1	2.0	13.1	10.6	69.0
Slovakia	13.8	1.1	8.1	12.7	91.9	6.0	43.3	6.7	48.6
Finland	25.6	7.4	29.0	17.9	69.8	7.1	27.7	10.8	42.1
Sweden	98.8	19.8	20.0	78.7	79.6	24.2	24.4	54.5	55.2
United Kingdom	591.0	93.3	15.8	497.6	84.2	176.0	29.8	321.7	54.4
Iceland	3.9	1.7	42.5	2.3	57.5	1.7	42.5	0.6	15.0
Liechtenstein	0.6	0.2	27.1	0.4	72.9	0.2	39.9	0.2	33.0
Norway	69.2	9.6	13.9	59.6	86.1	37.3	53.8	22.3	32.3
Switzerland	161.8	22.3	13.8	139.4	86.2	91.2	56.4	48.2	29.8

(1) EU-27 rounded totals are based on estimates; the individual values do not add up to the total due to rounding and the exclusion of the 'unknown' citizenship group from the table.

(2) 2009.

Source: Eurostat (online data code: migr_imm1ctz)

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 7

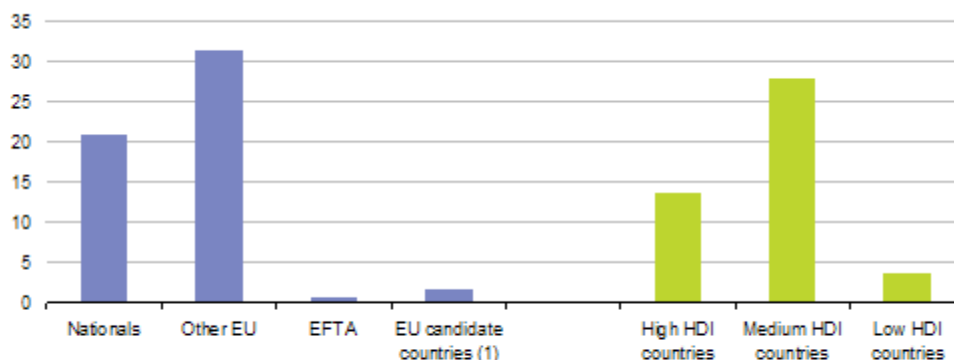
(1) Data on the number of inhabitants refer to 1 January 2011; Bulgaria, Poland and Romania, not available.

(2) Data on the number of inhabitants refer to 1 January 2010; data on immigrants to 2009.

Source: Eurostat (online data codes: migr_imm1ctz and migr_pop1ctz)

εισερχόμενοι μετανάστες από 1000 κατοίκους) το πιο υψηλό ποσοστό παρατηρήθηκε – καταγράφηκε στην Ελβετία (21 εισερχόμενοι μετανάστες ανά 100 κατοίκους). Μεταξύ των κρατών-μελών της ΕΕ , η Λιθουανία (26 εξερχόμενοι μετανάστες ανά 1000 κατοίκους) και το Λουξεμβούργο (18 εξερχόμενοι κάτοικοι ανά 1000 κατοίκους) παρουσίασαν τα υψηλότερα ποσοστά εξερχόμενης μετανάστευσης το 2010. Σημαντικά αξίζει να τονιστεί ότι τα αριθμητικά στοιχεία που αναφορικά παρατηρούνται πιο πάνω καλύπτουν το σύνολο των μεταναστευτικών ροών –με άλλα λόγια, τους προηγούμενους εξερχόμενους μετανάστες οι οποίοι << επιστρέφουν στην πατρίδα >>, τους υπηκόους οι οποίοι γεννήθηκαν στο εξωτερικό και για πρώτη φορά μεταναστεύουν στην πατρίδα τους και (άτομα που δεν είναι πολίτες της χώρας προορισμού) δηλαδή άτομα που επέρχονται από άλλα κράτη- μέλη και τρίτες χώρες . Ο καταμερισμός της συνολικής εισερχόμενης μετανάστευσης στα κράτη- μέλη της ΕΕ -27 το 2010 φαίνεται ότι το 21% των εισερχόμενων μεταναστών ήταν υπήκοοι της συγκεκριμένης χώρας (**διάγραμμα 8**), υπήκοοι άλλων κρατών-μελών ήταν το 31% , και περίπου οι μισοί (48%) από το σύνολο των εισερχόμενων μεταναστών ήταν υπήκοοι τρίτων χωρών (πολίτες τρίτων χωρών).

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 8

(1) Candidate countries as of 1 January 2010: Croatia, former Yugoslav Republic of Macedonia and Turkey.
Source: Eurostat (online data code: migr_imm1ctz)

Με βάση το επίπεδο ανάπτυξης της χώρας θγαγένειας τους , οι πολίτες τρίτων χωρών μπορούν να χαρακτηριστούν δηλαδή να διακριθούν σύμφωνα με το δείκτη ανθρώπινης ανάπτυξης (ΔΑΑ) που αξιολογείται από τα Ηνωμένα Έθνη (UN) βάσει του αναπτυξιακού προγράμματος των Ηνωμένων Εθνών. Ακολουθώντας αυτή την εκτίμηση , το μεγαλύτερο ποσοστό (28% του συνόλου των εισερχόμενων

μεταναστών στην ΕΕ) προήλθε από χώρες με μέσο ΔΑΑ και το 14% του συνόλου από χώρες με χαμηλό ΔΑΑ (4%) υποψήφιες χώρες (2%) ή χώρες ΕΖΕΣ (1%) καταχώρησαν μικρά ποσοστά στη συνολική εισερχόμενη μετανάστευση στην ΕΕ το 2010. Το υψηλότερο ποσοστό υπηκόων που <<επιστέφουν στην πατρίδα τους >> επί του συνόλου των εισερχόμενων μεταναστών περιγράφηκε το 2010 στη Λιθουανία (80% του συνόλου των εισερχόμενων), στη πορεία στην Πορτογαλία (72%), στη συνέχεια στην Εσθονία (57%) και τέλος στην Ελλάδα (54%) αυτές ήταν οι μόνες χώρες της ΕΕ στις οποίες ο αριθμός των υπηκόων που επιστρέφουν στην πατρίδα τους ήταν πάνω από το 50% του συνόλου των εισερχόμενων. Αντιφρονούντα το Λουξεμβούργο , η Ισπανία , η Ιταλία , η Ουγγαρία , η Σλοβακία (το 2009) και η Κύπρος, καταχώρησαν σχετικά μικρά ποσοστά των επαναπατριζόμενων αντιστοιχούσε σε λιγότερο από το 10% των εισερχόμενων μεταναστών το 2010. Όσον αφορά για τον διαμοιρασμό των φύλων στους εισερχόμενους μετανάστες το 2010, συνολικά ο αριθμός των ανδρών που μετανάστευσαν σε άλλη χώρα της ΕΕ σε σχέση με τον αριθμό των γυναικών (52% έναντι 48%) ήταν σχετικά λίγο υψηλότερος . Οι χώρες που κατέγραψαν το υψηλότερο ποσοστό ανδρών εισερχόμενων μεταναστών ήταν η Σλοβενία και Σλοβακία (64%) αντεστραμμένα το μεγαλύτερο ποσοστό γυναικών εισερχόμενων μεταναστών καταγράφηκε στην Κύπρο.

6.3 Πληθυσμός μη υπηκόων.

Γενικά, ο αριθμός συνολικά των μη υπηκόων (άτομα τα οποία δεν είναι πολίτες της χώρας στην οποία κατοικούσαν μόνιμα) που ζούσαν στο έδαφος κράτους μέλους της ΕΕ την 1 Ιανουαρίου 2011 ήταν 33,3 εκατομμύρια αριθμός που αναλογεί στο 6,6% του πληθυσμού της ΕΕ-27 (πίνακας 3) . (Σύνολο 12,8 εκατομμύρια ατόμων) πάνω από το ένα τρίτο του αθροίσματος των μη υπηκόων που ζούσαν στην ΕΕ-27 την 1 Ιανουαρίου του 2011 στην ΕΕ αποτελούσαν πολίτες άλλου κράτους.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3

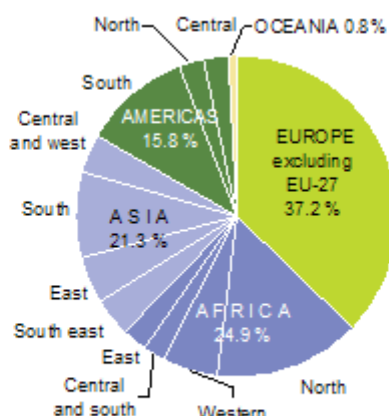
	Total population (1 000)	Nationals		Non-nationals					
				Total		Citizens of other EU Member States		Citizens of non- member countries	
		(1 000)	(%)	(1 000)	(%)	(1 000)	(%)	(1 000)	(%)
EU-27	502 500	469 000	93.3	33 300	6.6	12 800	2.5	20 500	4.1
Belgium	11 001	9 832	89.4	1 163	10.6	749	6.8	414	3.8
Bulgaria	7 369	7 331	99.5	39	0.5	8	0.1	30	0.4
Czech Republic	10 533	10 116	96.0	417	4.0	135	1.3	281	2.7
Denmark	5 561	5 215	93.8	346	6.2	125	2.3	221	4.0
Germany	81 752	74 553	91.2	7 199	8.8	2 628	3.2	4 571	5.6
Estonia	1 321	1 112	84.2	208	15.7	13	1.0	195	14.8
Ireland	4 481	4 067	90.8	362	8.1	292	6.5	69	1.5
Greece	11 310	10 354	91.5	956	8.5	153	1.4	803	7.1
Spain	46 153	40 498	87.7	5 655	12.3	2 329	5.0	3 325	7.2
France	65 048	61 224	94.1	3 825	5.9	1 340	2.1	2 485	3.8
Italy	60 626	56 056	92.5	4 570	7.5	1 335	2.2	3 235	5.3
Cyprus	840	669	79.7	168	20.0	105	12.5	62	7.4
Latvia	2 230	1 850	83.0	380	17.0	10	0.4	370	16.6
Lithuania	3 245	3 211	99.0	34	1.0	2	0.1	32	1.0
Luxembourg	512	290	56.8	221	43.1	191	37.2	30	5.9
Hungary	9 986	9 777	97.9	209	2.1	127	1.3	82	0.8
Malta	418	397	95.1	20	4.9	10	2.5	10	2.4
Netherlands	16 656	15 895	95.4	673	4.0	335	2.0	339	2.0
Austria	8 396	7 479	89.1	907	10.8	352	4.2	555	6.6
Poland	38 200	38 149	99.9	47	0.1	16	0.0	32	0.1
Portugal	10 637	10 189	95.8	448	4.2	103	1.0	345	3.2
Romania	21 414	-	-	-	-	-	-	-	-
Slovenia	2 050	1 967	96.0	83	4.0	5	0.3	77	3.8
Slovakia	5 435	5 367	98.7	68	1.3	42	0.8	26	0.5
Finland	5 375	5 207	96.9	167	3.1	61	1.1	105	2.0
Sweden	9 416	8 782	93.3	622	6.6	270	2.9	352	3.7
United Kingdom	62 499	57 986	92.8	4 487	7.2	2 061	3.3	2 425	3.9
Iceland	318	297	93.4	21	6.6	17	5.2	4	1.4
Liechtenstein	36	24	66.8	12	33.2	6	16.4	6	16.8
Norway	4 918	4 550	92.5	368	7.5	214	4.4	154	3.1
Switzerland	7 870	6 104	77.6	1 766	22.4	1 098	13.9	668	8.5

Source: Eurostat (online data code: migr_pop1ctz)

Σε όρους απόλυτους , στη Γερμανία καταχωρήθηκαν οι μεγαλύτεροι αριθμοί μη υπηκόων που ζούσαν στην ΕΕ (7,2 εκατομμύρια την 1 Ιανουαρίου 2011) ,στην Ισπανία (5,6 εκατομμύρια), στην Ιταλία (4,6 εκατομμύρια), στο Ηνωμένο Βασίλειο

(4,5 εκατομμύρια), και στη Γαλλία (3,8 εκατομμύρια). Κυρίως σε αυτά τα πέντε κράτη μέλη οι μη υπήκοοι εκπροσωπούν αθροιστικά το 77,3 του συνολικού αριθμού μη υπηκόων που ζούσαν στην ΕΕ-27, ενώ αντιστοιχούσε στα ίδια αυτά κράτη μέλη το 62,9% του πληθυσμού της ΕΕ. Με όχι απόλυτους αλλά σχετικούς όρους το κράτος μέλος της ΕΕ με το υψηλότερο ποσοστό μη υπηκόων ήταν το Λουξεμβούργο αφού το ποσοστό αυτό αναλογούσε στο 43,1 του συνόλου του πληθυσμού στις αρχές του 2011. Η μεγάλη πλειοψηφία (86,3%) των μη υπηκόων που ζούσαν στο Λουξεμβούργο ήταν πολίτες άλλων μελών κρατών της ΕΕ. Το πολύ υψηλό ποσοστό των μη υπηκόων που καταγράφηκαν την 1 Ιανουαρίου 2011 (10% ή περισσότερο του πληθυσμού μόνιμων κατοίκων) στην Κύπρο, στη Λετονία, στην Εσθονία, στην Ισπανία, στην Αυστρία και στο Βέλγιο. Η πλειοψηφία των μη υπηκόων είναι πολίτες τρίτων χωρών στα περισσότερα κράτη μέλη της ΕΕ. Οι πολίτες άλλου κράτους μέλους της ΕΕ στις αρχές του 2011 αναλογούσαν στην πλειοψηφία των μη υπηκόων που ζούσαν στο Λουξεμβούργο, στο Βέλγιο, στην Σλοβακία, στην Κύπρο, στην Ιρλανδία και στην Ουγγαρία. Στην περίπτωση της Λετονίας και της Εσθονίας στις τρίτες χώρες το ποσοστό των πολιτών είναι κατ' εξαίρεση υψηλό λόγω του αυξημένου αριθμού των μη αναγνωρισμένων υπηκόων ενδέχεται κυρίως για πολίτες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης, που ζουν μόνιμα στις χώρες αυτές, αλλά δεν έχουν αποκομίσει την λετονική/εσθονική ή οποιαδήποτε άλλη εντοπιότητα. Ανά ήπειρο προέλευση-καταγωγή όσον αφορά την διάταξη των πολιτών που ζουν στην ΕΕ, το πιο μεγάλο ποσοστό (37,2%) αναλογεί σε πολίτες τρίτης ευρωπαϊκής χώρας –(διάγραμμα 9). Ομαδικά γύρω στα 7,6 εκατομμύρια πολίτες ευρωπαϊκών χωρών εκτός της ΕΕ-27 στις αρχές του 2011 κατοικούσαν στην ΕΕ, ανάμεσα αυτών περισσότεροι από τους μισούς ήταν υπήκοοι της Τουρκίας, Αλβανίας ή Ουκρανίας. Ακολουθεί η επόμενη μεγαλύτερη ομάδα η οποία προκύπτει από την Αφρική (24,9%) και επέρχεται στη συνέχεια η Ασία (21,3%) η Αμερική (15,8%) και η Ωκεανία (0,8%). Από τους πολίτες των Αφρικανικών χωρών που κατοικούσαν στην ΕΕ οι περισσότεροι από τους μισούς προερχόντουσαν από την νοτιοανατολική Ασία κυρίως δε από την Ινδία και την Κίνα. Αυτοί που συνθέτουν το μεγαλύτερο ποσοστό μη υπηκόων που προέρχονταν από την Αμερική και ζούσαν στην ΕΕ είναι πολίτες του Ισημερινού, των Ηνωμένων Πολιτειών και της Βραζιλίας.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 9

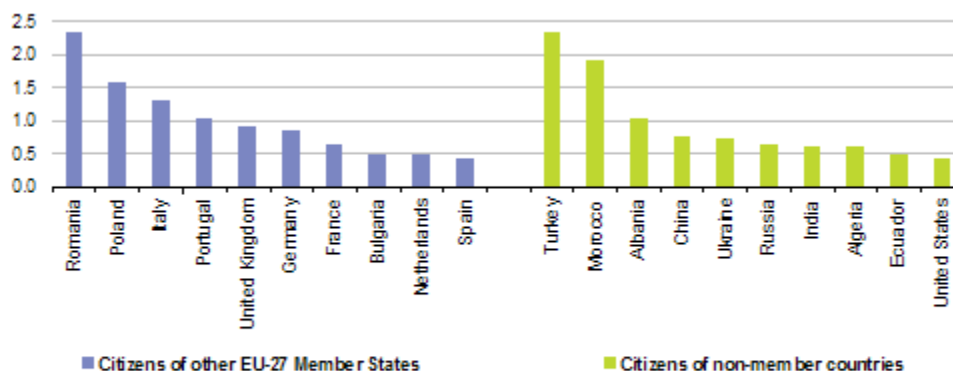

(1) Estimates.

Source: Eurostat (online data code: migr_pop1ctz)

Ανάμεσα στους υπηκόους τρίτων χωρών που κατοικούσαν στην ΕΕ-27 το 2011, γύρω από το 44,8% είχε την ιθαγένεια χώρας με υψηλό δείκτη ΔΑΑ (στην Αλβανία, στην Τουρκία και στη Ρωσία αντιστοιχούσε πάνω από το 50%) ενώ δε το χαμηλότερο ποσοστό (47,6%) ξεκινούσε από χώρες με μεσαίο ΔΑΑ (ένα πέμπτο από τους οποίους ήταν πολίτες του Μαρόκου) και τις επόμενες μεγαλύτερες ομάδες αποτελούν οι υπήκοοι της Κίνας και της Ουκρανίας, ενώ το 7,6% των υπηκόων που κατοικούσαν στην ΕΕ έρχονται από χώρες με χαμηλό ΔΑΑ (93% από τους οποίους είχαν εντοπιότητα Νιγηρίας ή Ιράκ). Η συγκρότηση του πληθυσμού μη υπηκόων που κατοικούσαν στην ΕΕ σύμφωνα με την υπηκοότητα μεταβάλλεται σημαντικά μεταξύ κρατών μελών και επηρεάζεται από παράγοντες, όπως η μετανάστευση εργατικού δυναμικού, τα παγιωμένα δίκτυα στις χώρες προορισμού και οι ιστορικοί δεσμοί μεταξύ χωρών καταγωγής και προορισμού. Οι Τούρκοι υπήκοοι και οι ρουμάνοι υπήκοοι (οι οποίοι ζούσαν σε άλλο κράτος μέλος της ΕΕ) συνδυάζουν τις μεγαλύτερες ομάδες μη υπηκόων που ζούσαν στην ΕΕ το 2011 (**διάγραμμα 10**). Υπήρχαν 2,3 εκατομμύρια υπήκοοι αυτών των χωρών, και σύμφωνα με το ποσοστό 0,7% που αναλογούσε σε κάθε μια από τις ομάδες αυτές δηλαδή 0,7% του συνόλου των μη υπηκόων που κατοικούσαν στην ΕΕ το 2011. Οι Μαροκινοί ήταν η Τρίτη μεγαλύτερη ομάδα (1,9 εκατομμύρια άτομα 5,7% του συνόλου των μη υπηκόων). Γνώρισε τη μεγαλύτερη αύξηση την περίοδο 2001 έως 2011 μια ομάδα μη υπηκόων που ζούσαν στην ΕΕ και αυτή ήταν οι Ρουμάνοι, αφού ο αριθμός τους σχεδόν οκταπλασιάστηκε από 0,3 εκατομμύρια το 2001 έως 2011, σε 2,3 εκατομμύρια έως το 2011.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 10

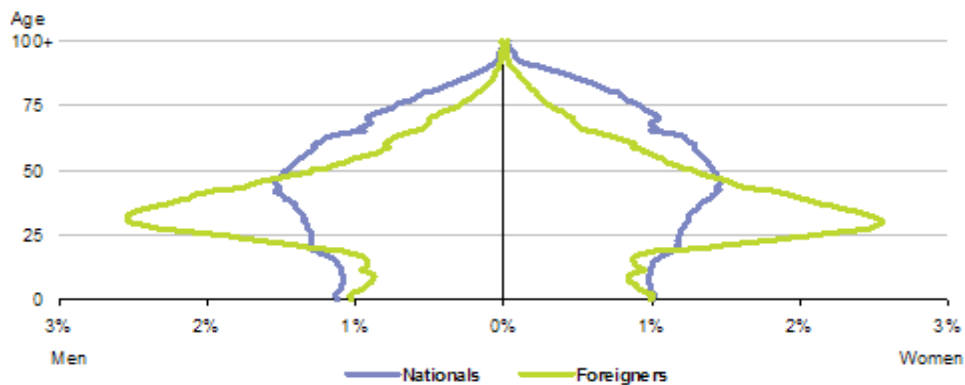
(1) Estimates.

Source: Eurostat (online data code: migr_pop1ctz)

Όσο για τους κινέζους και πολωνούς υπηκόους ο αριθμός τους αυξήθηκε επίσης αρκετά κατά τη διάρκεια της περιόδου αυτής, και συγκαταλέγεται μεταξύ των μεγαλύτερων ομάδων μη υπηκόων το 2011 οι υπήκοοι και των δύο αυτών χωρών.

Ως προς μια εξέταση της ηλικιακής συγκρότησης του πληθυσμού μόνιμων κατοίκων απορρέει ότι, για την ΕΕ-27 συνολικά, ο πληθυσμός μη υπηκόων ήταν ηλικιακά νεότερος από τον πληθυσμό των υπηκόων. Η ανά ηλικία των μη υπηκόων κατάταξη παρουσιάζει, συγκριτικά προς τους υπηκόους μεγαλύτερα ποσοστά σχετικά νέων (μεταξύ 20 και 46 ετών) ενηλίκων που είναι σε δράση-ενέργεια (ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 8). Η μέση ηλικία του συνολικού πληθυσμού στην ΕΕ-27 το 2011 ήταν 41,2 έτη ενώ η μέση ηλικία των μη υπηκόων που ζούσαν στην ΕΕ ήταν 34,7 έτη.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 11

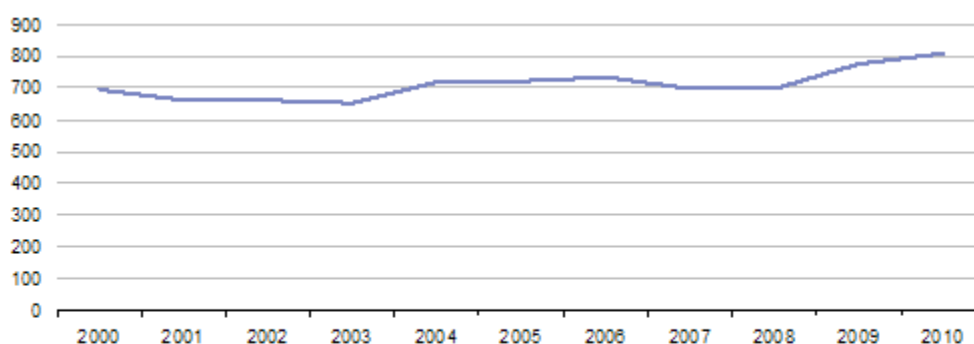
(1) Excluding Luxembourg and Romania; estimates.

Source: Eurostat (online data code: migr_pop2ctz)

6.4 Κτήση ιθαγενείας.

Το 2010 ο αριθμός των ατόμων που έγιναν υπήκοοι κράτους μέλους της ΕΕ ήταν 810,500, αυτός ο αριθμός αναλογεί σε αύξηση 4,4% σε σχέση με το 2009 (διάγραμμα 12). Τα πρόσφατα αυτά αριθμητικά στοιχεία αντιστοιχούν στο υψηλότερο ποσοστό ατόμων που καθιστάτε υπήκοοι κράτους μέλους της ΕΕ από την έναρξη των χρονολογικών σειρών το 1998, και ο συνολικός αυτός αριθμός για πρώτη φορά ξεπέρασε τα 0,8 εκατομμύρια.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 12

Source: Eurostat (online data code: migr_aoq)

Τον πιο μεγάλο αριθμό ατόμων παρουσίασε το Ηνωμένο Βασίλειο, που έγιναν Βρετανοί υπήκοοι το 2010, 194,800 (ή 24% του συνόλου της ΕΕ-27). Τα αμέσως επόμενα μεγαλύτερα ποσοστά ιθαγένειας εμφανίζονται στη Γαλλία (143,300), στην Ισπανία (9123,700) και στη Γερμανία (104,600), κανένα από τα υπόλοιπα κράτη μέλη δεν παρείχε ιθαγένεια το 2010 σε περισσότερα από 100,000 άτομα.

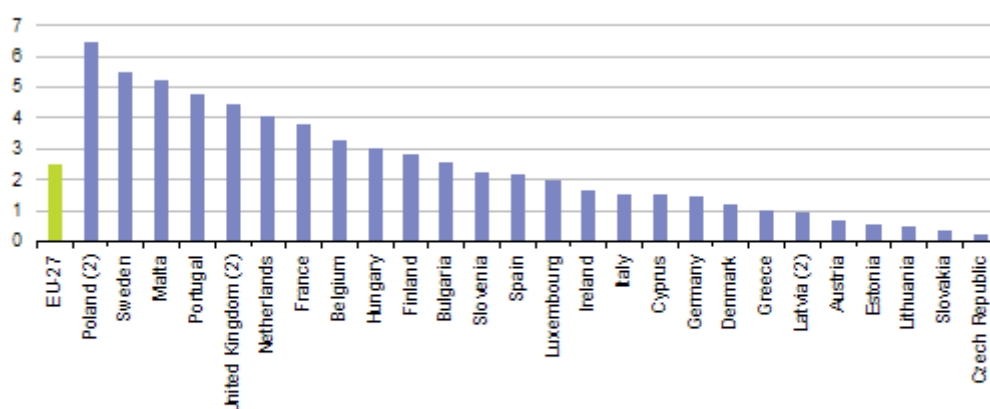
Σε όρους αποφαντικούς-κάθετους, οι μεγαλύτερες αυξήσεις εντοπίστηκαν στην Ισπανία (44,000 περαιτέρω άτομα έγιναν ισπανοί υπήκοοι το 2010 σε σχέση με το 2009 και αμέσως μετά (8500) στη Γερμανία, (7,400) στη Γαλλία, και (6,600) στην Ιταλία. Αυξήθηκε ο αριθμός των ατόμων που έγιναν ισπανοί υπήκοοι κατά 55,4% στη

διάρκεια μεταξύ 2009 και 2010. Οι αμέσως επόμενες μεγαλύτερες αυξήσεις απεικονίστηκαν στην Ιρλανδία (40,9% αύξηση ατόμων που έγιναν Ιρλανδοί υπήκοοι το 2010) και στην Φινλανδία (27,0%).

Το ποσοστό κτήσης είναι ένας δείκτης ο οποίος χρησιμοποιείται σε ευρεία έκταση για την απαρίθμηση της επίπτωσης των εθνικών πολιτικών στην ιθαγένεια δηλαδή με άλλα λόγια, η σχέση μεταξύ του αποθέματος αλλοδαπών και του αριθμού κτήσεων ιθαγένειας μόνιμων κατοίκων μιας χώρας στις αρχές του έτους (**διάγραμμα 13**).

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 13

(1) Number of inhabitants refers to 1 January 2010; Romania, not available, as foreign population stocks are not fully comparable.

(2) Provisional.

Source: Eurostat (online data codes: miqr_acq and miqr_pop1ctz)

Η Πολωνία ήταν η χώρα με το μεγαλύτερο ποσοστό κτήσης ιθαγένειας στην ΕΕ-27 το 2010 (6,4 κτήσεις ιθαγένειας ανά 100 αλλοδαπούς μόνιμους κατοίκους), και στη συνέχεια ακολουθούν η Σουηδία (5,5) και η Μάλτα (5,2) τη στιγμή όπου το Ηνωμένο Βασίλειο και η Πορτογαλία και οι κάτω χώρες παρουσίασαν ποσοστά μεταξύ 4 και 5 κτήσεων ιθαγένειας ανά 100 αλλοδαπούς μόνιμους κατοίκους. Εκείνοι που έγιναν υπήκοοι κράτους μέλους της ΕΕ το 2010 ήταν πιο πριν πολίτες τρίτης χώρας, (περίπου το 90%) δηλαδή, αυτό συνέβη σχεδόν σε όλα τα κράτη μέλη. Ωστόσο η πλειοψηφία των κτήσεων ιθαγένειας στην Ουγγαρία και στο Λουξεμβούργο

πρόκειται για υπηκόους άλλου κράτους μέλους της ΕΕ. Το μεγαλύτερο ποσοστό στην περίπτωση του Λουξεμβούργου (περίπου οι μισοί από αυτούς που κατάγονται από άλλα κράτη μέλη της ΕΕ και έγιναν υπήκοοι Λουξεμβούργου) ήταν πορτογάλοι υπήκοοι, ενώ αντίστοιχα στην περίπτωση της Ουγγαρίας εκείνοι που έγιναν υπήκοοι της χώρας ήταν σχεδόν αποκλειστικά Ρουμάνοι.

Σαν και τα προηγούμενα έτη, στα κράτη μέλη της ΕΕ το 2010 οι μεγαλύτερες ομάδες νέων πολιτών απαρτιζόνταν από υπηκόους του Μαρόκου (67,000, που αναλογεί σε ποσοστό 8,3% του συνόλου των κτήσεων ιθαγένειας που δόθηκαν) ή της Τουρκίας (49,900 ή 62%). Σε σχέση με το 2009, ο αριθμός των πολιτών του Μαρόκου που έγιναν υπήκοοι κράτους μέλους της ΕΕ αυξήθηκε κατά 12,2%, ενώ το ανάλογο ποσοστό για τους τούρκους πολίτες μειώθηκε κατά 3,7%. Μάλιστα το 41,3% το μεγαλύτερο ποσοστό των μαροκινών έγιναν υπήκοοι Γαλλίας, ενώ Ιταλίας (17,0%) ή Ισπανίας (16,0%), παρομοίως το μεγαλύτερο ποσοστό των Τούρκων, έγιναν υπήκοοι Γερμανίας (52,5%) ή (16,9%) Γαλλίας.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η μετανάστευση αποτελεί διαχρονικό φαινόμενο, συνδέεται με την ιστορία της Γης μας, την ιστορία όλων των λαών κι έτσι δεν πρέπει να συνδέεται με εκδηλώσεις φαινομένων ρατσισμού.

Η διαρροή Ελλήνων οικονομικών μεταναστών αφορά, όπως είδαμε μεταναστεύσεις από τις αναπτυσσόμενες στις αναπτυγμένες κυρίως χώρες. Στην Ελλάδα του 2013 που η οικονομική κρίση έχει πλήξει τα μεσαία κυρίως στρώματα όλο και περισσότεροι νέοι επιλέγουν να εκπατριστούν για ένα καλύτερο αύριο. Σημειώθηκε ότι επιλέγουν χώρες όπως η Γερμανία, η Αυστραλία, ο Καναδάς, οι ΗΠΑ κτλ. όπου οι μισθοί είναι ικανοποιητικοί κι η αγορά εργασίας προσφέρει πολλές θέσεις. Η διαμονή τους σε σύγκριση με το παρελθόν είναι σαφώς καλύτερη καθώς οι αναπτυγμένες χώρες ζητούν όλο και περισσότερο το ελληνικό μυαλό και τα ελληνικά εργατικά χέρια, οργανώνοντας ακόμα και προγράμματα ένταξης για να τους προσελκύσουν. Η στάση των ξένων απέναντι στους Έλληνες είναι η πρόποσα μιας και ο αριθμός των Ελλήνων επιστημόνων στα πανεπιστήμια τους αυξάνεται σημαντικά, κερδίζοντας έτσι το σεβασμό.

Επομένως, είναι αξιοσημείωτο το γεγονός ότι ενώ στο εξωτερικό οι Έλληνες είναι ευπρόσδεκτοι και τους αναζητούν, η ίδια η χώρα τους τους ωθεί να μεταναστεύσουν με το να μην τους παρέχει τα δέοντα στην εργασία τους ή ακόμα και να τους κρατά στη μάλιστα της ανεργίας. Άρα, δικαιολογημένα εγκαταλείπουν την Ελλάδα στην προσπάθεια τους, όχι μόνο να επιβιώσουν, αλλά και να στηρίξουν την καριέρα τους, να πραγματοποιήσουν τις φιλοδοξίες τους και να ζήσουν με αξιοκρατία και υψηλή ποιότητα ζωής, έννοιες δυσέυρετες στην Ελλάδα.

Η μετανάστευση δεν έχει γενικά οδηγήσει σε αύξηση της ανεργίας ανάμεσα στους Έλληνες. Η ομάδα ατόμων που φαίνεται να πλήττεται περισσότερο είναι οι ανειδίκευτοι εργάτες. Οι μετανάστες είναι συγκεντρωμένοι σε λίγους κλάδους όπου καλύπτουν πραγματικές ανάγκες της παραγωγής, επειδή οι Έλληνες εργαζόμενοι αποφεύγουν να εργασθούν σε εργασίες που θεωρούνται ανθυγιεινές, εποχιακού χαρακτήρα, επικίνδυνες ή κακοπληρωμένες όπως: μεταλλεία, καθαριστές, κατώτερο προσωπικό νοσοκομείων, πτηνοτροφεία, βουστάσια-χοιροστάσια, αλιεία, γεωργία, οικιακοί βοηθοί κτλ.

Επίσης, διεθνείς συνθήκες στα πλαίσια της Ε.Ε δεσμεύουν στη χώρα μας την προώθηση των μεταναστών σε άλλες χώρες, ενώ ταυτόχρονα η Ελλάδα αδυνατεί να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά την απέλαση των λαθρομεταναστών. Επομένως, χρειάζεται επειγόντως η επανεξέταση των συνθηκών αυτών, καθώς και η θέσπιση από την πλευρά της Ελλάδας μιας μεταναστευτικής πολιτικής που θα προασπίζει τα συμφέροντα της χώρας, καθώς και όσων νομίμων μεταναστών ζουν σ' αυτήν, χωρίς ωστόσο να αμελεί τα ανθρώπινα δικαιώματα για όσο χρονικό διάστημα φιλοξενεί παράνομους μετανάστες.

Όπως αναφέραμε και παραπάνω, η Ευρώπη έχει πολύ μικρά ποσοστά οικονομικής μετανάστευσης, καθώς έχει πολλές χώρες αναπτυγμένες, οι οποίες με τη σειρά τους αποτελούν πόλο έλξης για οικονομικούς μετανάστες από την Ελλάδα και ορισμένες αναπτυσσόμενες και υπανάπτυκτες χώρες, που το εργατικό δυναμικό είναι χαμηλό κι οι συνθήκες διαβίωσης δύσκολες.

Βέβαια, μπορεί να είναι πολλοί αυτοί που φεύγουν αλλά παρατηρείται ότι έχουν τη δυνατότητα να το επιχειρήσουν (οικονομική άνεση, συγγενείς στο εξωτερικό, γνώση της γλώσσας). Γι' αυτό και όσοι δεν έχουν τα μέσα και τη γνώση για να φύγουν, μένουν στην Ελλάδα και προσπαθούν καθημερινά να βρουν τρόπο να εξελιχθούν. Γι' αυτό και μπορεί το ποσοστό μετανάστευσης να αυξάνεται, αλλά όχι τόσο όσο το 1917 ή τη δεκαετία '50-'60! Η ελληνική οικογένεια πλέον στηρίζει τα παιδιά της στο να φύγουν για να επιβιώσουν, αλλά πάντα με την ελπίδα ότι θα γυρίσουν. *Είναι αυτή όμως η σωστή επιλογή για την εξέλιξη της χώρας;*

Για την απάντηση στο ερώτημα αυτό αρκεί να κοιτάξουμε γύρω μας ή να ξεφυλλίσουμε μια εφημερίδα. Μπορεί ο καθένας να επιθυμεί και να αναζητά το καλύτερο για τον εαυτό του, αλλά οφείλουμε να κοιτάμε και το σύνολο. Η φυγή μπορεί τελικά να είναι η εύκολη λύση στο οικονομικό πρόβλημα. Γιατί όσο περισσότεροι Έλληνες θα φεύγουν απ' τη χώρα τόσο η κρίση θα παραμένει. Δεν μπορεί να υπάρξει ανάπτυξη, να εξαλειφτεί η ανεργία, να αυξηθεί το μοναδιαίο κόστος εργασίας αν δεν υπάρχουν επιστήμονες και εργατικά χέρια στη χώρα. Μόνο με την παραμονή των νέων και την κοινή προσπάθεια θα ανθίσει ξανά η οικονομία και θα δώσουμε στις νέες γενιές μια Ελλάδα αναπτυγμένη.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Sarris & S. Zografakis, 'A Computable General Equilibrium Assessment of the Impact of Illegal Immigration on the Greek Economy', *Journal of Population Economics* 12 (1999), 155-82.
2. Λόης Λαμπρινανίδης, (2011) : «Επενδύοντας στη φυγή»
Αθήνα : Κριτική
3. Green, N.L. (2004) : «Οι δρόμοι της μετανάστευσης : Σύγχρονες θεωρητικές προσεγγίσεις» (Μετ. Δ. Παρσάνογλου)
Αθήνα : Σαββάλας
4. Ρούσκα Μπόζκοβα, (2008) : «Μεταναστευτική Πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης-Η περίπτωση της Ελλάδας»
Πανεπιστήμιο Πειραιά
5. Θεοδώρα Καραμανλή, «Μετανάστες στην Ελλάδα», www.portal.tee.gr
6. Τζένης Καβουνίδη, «Η Πολιτική της Νομιμοποίησης Παράνομων Μεταναστών: Ελληνική και Διεθνής Εμπειρία», Παρατηρητήριο Απασχόλησης Ερευνητική - Πληροφορική Μάρτιος 2004.
7. Ηλέκτρα Β. Πετράκου, «Η διαμόρφωση της μετανάστευσης προς την Ελλάδα», emmedia.pspa.uoa.gr
8. Ελένη-Ανδριανή Σαμπατάκου (2008) : «Διεθνείς και Ευρωπαϊκές Συνιστώσες της Ελληνικής μεταναστευτικής πολιτικής»
Αθήνα : Ινστιτούτο Μεταναστευτικής Πολιτικής, ΙΜΕΠΟ
9. Κυριαζή – Άλλισον Ε. (2005) : «Εσωτερική μετανάστευση και χώρος στην Ελλάδα»
10. Κυριαζή – Άλλισον Ε. (1994) : «Ημιαστικός χώρος. Μεταπολεμική εξέλιξή του. Ο ρόλος του στην εσωτερική μετανάστευση.»
11. «Χαρακτηριστικά Μεταναστών: Το Ελληνικό Πρόγραμμα Νομιμοποίησης του 1998», Εθνικό Ινστιτούτο Εργασίας, Αθήνα.
12. «Επιταχύνεται η αύξηση της μετανάστευσης.», www.newsbeast.gr
13. «Φρένο στους Έλληνες οικονομικούς μετανάστες ζητούν μέλη της Ε.Ε.», www.koutipandoras.gr

14. Λίνα Βεντούρα, «Οι δρόμοι της μεγάλης φυγής» ,
www.tovima.gr (ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ: 19/12/1999)
15. «Συνεχίζεται με αμείωτους ρυθμούς η μετανάστευση στο εξωτερικό» ,
www.newsbomb.gr (ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ: 25/6/2013)
16. <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics>
17. www.wikipedia.gr
18. www.statistics.gr

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

1ο Παράρτημα

Παρατίθενται κάποιες σκέψεις και μαρτυρίες από Έλληνες μετανάστες στην Γερμανία μέσα από συνεντεύξεις τους στο Αθηναϊκό Πρακτορείο Ειδήσεων-Μακεδονικό Πρακτορείο Ειδήσεων. (ΑΠΕ- ΜΠΕ)

Οι Έλληνες της Γερμανίας είναι και η πρώτη μεταναστευτική ομάδα που προχώρησε στην ίδρυση συλλόγων, που το 1965 συνενώθηκαν κάτω από την «ομπρέλα» της Ομοσπονδίας Ελληνικών Κοινοτήτων (ΟΕΚ), που ιδρύθηκε στη Στουτγάρδη.

«Η ΟΕΚ, στην οποία ανήκουν 150 Ελληνικές Κοινότητες απ' όλη τη χώρα, με περίπου 50.000 μέλη, μελετά τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι Έλληνες στο Ομόσπονδο Κράτος της Γερμανίας και προασπίζεται τα δικαιώματά τους, προωθώντας στους αρμοδίους φορείς τα δίκαια αιτήματά τους», υπογραμμίζει στο ΑΠΕ-ΜΠΕ, ο επί τρεις θητείες πρόεδρος της Ομοσπονδίας, Κωνσταντίνος Δημητρίου.

«Παράλληλα- επισημαίνει- αγωνίζεται για τη διατήρηση και καλλιέργεια της εθνικής, γλωσσικής και πολιτιστικής ταυτότητας των Ελλήνων μεταναστών και των παιδιών τους και εργάζεται για την ευρύτερη διάδοση της πολιτιστικής κληρονομιάς και των προοδευτικών παραδόσεων του λαού μας».

Γεννημένος στη Γερμανία, με καταγωγή από τη Θεσπρωτία, ο κ. Δημητρίου έχει βιώσει, ως παιδί, τις συνέπειες της μετανάστευσης, έχοντας ζήσει για πολλά χρόνια κοντά στους παππούδες και τις γιαγιάδες, στην Ελλάδα. Αποκαλεί «γενιά της θυσίας» τους πρώτους μετανάστες, που στερήθηκαν την ασφάλεια της οικογένειας, την πατρίδα,τη νεότητά τους.

«Μπορεί όλα αυτά να ακούγονται μελό είναι όμως η αλήθεια», σημειώνει ο κ. Δημητρίου, προσθέτοντας: «Πενήντα χρόνια μετά θα πρέπει, όμως, να κάνουμε και τον απολογισμό μας, που είναι θετικός, και αυτό τονίστηκε στην εκδήλωση, που είχαμε στις 2 Μαΐου, στην παλιά βουλή, στη Βόννη. Όλα αυτά τα χρόνια, οι Έλληνες της Γερμανίας πέτυχαν να κερδίσουν μία περίοπτη θέση στην αγορά εργασίας, αλλά και να ενσωματωθούν με τέτοια επιτυχία, ώστε οι γερμανικές αρχές να τους

περιγράφουν ως 'η αφανής μειονότητα'. Είτε σαν εργάτες - ειδικευμένοι ή ανειδίκευτοι - είτε σαν υπάλληλοι, γιατροί, γαστρονόμοι ή επιχειρηματίες ακόμη και σαν ερευνητές και καθηγητές πανεπιστημίων, έχουν καταστεί πλέον αναπόσπαστο μέρος της γερμανικής κοινωνίας».

Ο κ. Δημητρίου υπενθυμίζει ότι, η ελληνική μετανάστευση εργαζομένων στην Γερμανία οδήγησε και «σε μία άνευ προηγουμένου στενή συνεργασία, αλλά και σε μία λίαν επιτυχημένη φιλική σχέση, στην μακρά ιστορία των δύο λαών. Οι Έλληνες λειτούργησαν σαν 'γέφυρα' επικοινωνίας, προωθώντας και διατηρώντας την κατανόηση και την φιλία και αυτό ακόμη και σε δύσκολους καιρούς».

«Το 1960 ξεκινήσαμε από το μηδέν και σήμερα είμαστε η τρίτη αναγνωρισμένη εκκλησία στη Γερμανία, με δικούς μας ναούς, παιδικούς σταθμούς και πολιτιστικά κέντρα», δηλώνει στο ΑΠΕ-ΜΠΕ, ο Μητροπολίτης Γερμανίας και Έξαρχος Κεντρίας Ευρώπης κ. Αυγουστίνος, με την ευκαιρία της 50χρονης παρουσίας των Ελλήνων στη χώρα αυτή.

«Όλοι οι Έλληνες που ήρθαν στη Γερμανία ήταν πρέσβεις της χώρας μας. Ήρθαν ως ξένοι εργάτες, αλλά πέτυχαν, στάθηκαν σωστά στην 'καρδιά' της Ευρώπης, και έτσι σήμερα είμαστε μία ζωντανή παρουσία στη Γερμανία, όπου έχουμε το πιο καλό όνομα. Αυτό, κανείς δεν μπορεί να το αμφισβητήσει. Ας μη ξεχνάμε ότι, χωρίς την παρουσία των Ελλήνων και όλων των ξένων μεταναστών, η Γερμανία δεν θα ήταν αυτή που είναι σήμερα. Αυτό πιστεύω ότι οι Γερμανοί το αναγνωρίζουν και το τιμούν. Γι' αυτό και τονίζω ότι, σήμερα, η οικονομική κρίση δεν πρέπει να μας οδηγήσει σε πολιτισμική κρίση», επισημαίνει ο Μητροπολίτης Αυγουστίνος.

Οι μετανάστες αναλάμβαναν πολλές φορές δουλειές, που δεν ήθελαν να κάνουν οι Γερμανοί. Έτσι, βρέθηκαν και στο μέτωπο της εξόρυξης άνθρακα, που την εποχή εκείνη ήταν η σημαντικότερη πηγή ενέργειας της γερμανικής οικονομίας. Οι συνθήκες της καθημερινής δουλειάς ήταν ιδιαίτερα σκληρές.

Ο Παναγιώτης Διγκόλης, από το Παλαιόκαστρο Κοζάνης, που δούλεψε στα ορυχεία της Ρηνανίας-Βεσφαλίας, μιλώντας στο ΑΠΕ-ΜΠΕ, θυμάται: «Δεν είχα κλείσει ακόμα τα 25 μου χρόνια, όταν πήρα την απόφαση να φύγω για τη Γερμανία. Έκανα πρώτα την αίτηση στην Κοζάνη και από εκεί με ειδοποίησαν να πάω στη Θεσσαλονίκη, όπου οι Γερμανοί μας πέρασαν από ιατρικές εξετάσεις, από την κορυφή ως τα νύχια. Μου βρήκαν πως έχω δύο δόντια χαλασμένα, που αν δεν τα σφράγιζα, δεν θα με περνούσαν. Άντε λεφτά και για οδοντίατρο, αλλά τι να έκανα; Έπρεπε να φύγω, αλλιώς χανόμασταν».

Τελικά, έφυγε από τον Πειραιά στις 25 Αυγούστου 1963, με τον «Κολοκοτρώνη», για να πάει στην Ιταλία και από εκεί στο Μόναχο, με τρένο. Κατέληξε στο Έσσεν, της Ρηνανίας-Βεστφαλίας, όπου έπρεπε να περάσει ξανά από ιατρικές εξετάσεις. Η πρώτη κατοικία του ήταν στις ειδικά διαμορφωμένες, για τους μετανάστες, παράγκες, στο Όμπερχάουζ, όπου οι συνθήκες διαβίωσης ήταν υποτυπώδεις .

«Το πρώτο που μας είπαν-μας εξιστορεί ο Παναγιώτης Διγκόλης- ήταν να έχουμε πάντα την κάρτα μαζί μας. Ένα νούμερο ήμουν και εγώ, όπως όλοι μας. Ποιος ήξερε το όνομά μου; Στη σειρά μου ήμασταν 27 άτομα, όλοι νέοι. Ανάσα δεν πήραμε. Το βράδυ φτάσαμε, το ξημερώματα μας πήγαν για δουλειά. Ένα μήνα, περίπου, μας εκπαίδευαν για το πώς θα εργαστούμε στα ανθρακωρυχεία. Μας έδωσαν και 100 μάρκα προκαταβολή. Δεν θα ξεχάσω την πρώτη φορά που κατεβήκαμε με το σιδερένιο κλουβί στη βάση της γης. Φόβος δεν υπήρχε στο μυαλό μου. Εννιακόσια μέτρα βάθος και εγώ δεν σκεφτόμουν τίποτα άλλο, παρά μόνο ότι έπρεπε να μείνω σε αυτή τη δουλειά, διαφορετικά θα με γυρνούσαν πίσω. Μόνο αυτό σκεφτόμουν. Όταν βγήκαμε ξανά στη γη δεν μπορούσαμε να γνωρίσουμε ο ένας τον άλλον από τη μουτζούρα του κάρβουνου. Γελούσαμε με την ψυχή μας, σαν μικρά παιδιά και χαιρόμασταν τον ήλιο».

Δύο χρόνια άντεξε σε αυτή τη δουλειά, ο κ. Παναγιώτης, ώσπου κάποιοι συμπατριώτες του βρήκαν δουλειά σε χαρτοποιείο, στο Μπεργκισκλάμπαχ, απ' όπου πήρε και τη σύνταξή του. Εν τω μεταξύ είχε φροντίσει να πάει στο χωριό του, όπου παντρεύτηκε την Περιστέρα του, με την οποία έχει αποκτήσει τέσσερις κόρες. Έχουν περάσει γενιές και γενιές Ελλήνων της Γερμανίας από τα χέρια της. Όλοι, αναφέρονται με σεβασμό στην πρώτη δασκάλα που έφτασε στο Μόναχο το 1959, μέσω ενός προγράμματος ανταλλαγής φοιτητών, έχοντας αποφοιτήσει από την Παιδαγωγική Ακαδημία Αθηνών. Ο λόγος για την Μαρίνα Μούσα, το γένος Σταματάκη, από το Ηράκλειο της Κρήτης.

«Τελικά, επέλεξα να μείνω στο Μόναχο για να συνεχίσω τις σπουδές μου, κάνοντας μετεκπαίδευση στη θεραπευτική αγωγή. Εκεί, γνωρίστηκα με πολλούς Έλληνες, με τους οποίους είχαμε την ιδέα να μαζέψουμε τα Ελληνόπουλα για να τα διδάξουμε τα ελληνικά», θυμάται η 74χρονη σήμερα εκπαιδευτικός, μιλώντας στο ΑΠΕ-ΜΠΕ.

«Ήταν πάνω από 200 παιδιά. Έτσι, δημιουργήσουμε ένα ελληνικό σχολείο, βάσει του γερμανικού εκπαιδευτικού προγράμματος, με τη βοήθεια του Βαυαρικού Υπουργείου Παιδείας. Στην αρχή, ήμασταν μόνο τρεις εκπαιδευτικοί. Ιδρύσαμε και ένα σύλλογο για την προστασία των συμφερόντων μας. Στην επιτροπή βάλαμε και τον Πρίγκιπα

του Ανοβέρου, για να έχουμε την εύνοιά του. Το γυμνάσιο που ιδρύσαμε το ονομάσαμε 'Όττο, βασιλεύς της Ελλάδος' και αυτό ενθουσίασε τους Γερμανούς», συνεχίζει.

Η πρώτη αυτή προσπάθεια εξαπλώθηκε στη συνέχεια και σε άλλες πόλεις της Βαυαρίας. Αργότερα, η κα Σταματάκη αποφάσισε να μετακομίσει στη Ρηνανία-Βεσφαλία, ανταλλάσσοντας τη θέση της με τον διαπρεπή σήμερα καθηγητή, Βασίλειο Φθενάκη.

Πενήντα ένα χρόνια μετά την έλευσή της στη Γερμανία, η κα Σταματάκη, η οποία και σήμερα συνεχίζει να διδάσκει εθελοντικά, μιλάει για μία «αναγέννηση του ελληνισμού».

«Τα 50χρονα των Ελλήνων της Γερμανίας, που γιορτάσαμε πανηγυρικά στη Βόννη στις 2 Μαΐου, μου χαρίζουν καινούργια δύναμη, ενθουμούμενη τις πολλές προσπάθειες που καταβάλλαμε όλοι οι Έλληνες. Έστω και στην ηλικία που είμαι θα συνεχίσω να προσφέρω ό,τι μπορώ. Με χαρά διαπιστώνω και θέλω να το γράψετε αυτό, ότι οι Έλληνες της Γερμανίας έχουν ενσωματωθεί, χωρίς να έχουν αφομοιωθεί όμως, και αυτό το θεωρώ σημαντικό. Αυτή είναι άλλωστε η φύση του Έλληνα. Όπου και αν πήγε, με την εργατικότητα και το φιλότιμο που μας διακρίνει, αγάπησε το ξένο περιβάλλον και το έκανε δικό του, όπως και οι Έλληνες της Γερμανίας».

Παντρεμένη με τον Παλαιστίνιο, Ζαμίλ Μούσα, από το 1964, η κα Σταματάκη αντιμετώπισε την «απορία», όπως λέει, των φίλων Γερμανών, που δεν περίμεναν από την ίδια να κάνει έναν τέτοιο γάμο. Καταλήγοντας, δεν παραλείπει να μας αναφέρει ότι, στο αρνητικό κλίμα που δημιουργήθηκε στις σχέσεις Ελλάδας-Γερμανίας, αντιτίθενται πολλοί Γερμανοί, οι οποίοι τονίζουν ότι οι σχέσεις των δύο χωρών δεν πρέπει να διαταραχτούν.

Τα παιδιά που έμεναν πίσω

Τραγική πτυχή στην υπόθεση της μετανάστευσης των Ελλήνων στη Γερμανία αποτέλεσαν τα παιδιά τους, που ήταν αναγκασμένοι να αφήσουν πίσω, με τους παππούδες και τις γιαγιάδες ή σε κάποια θεία, ακόμα και σε μακρινό συγγενή. Τραύματα ανεξίτηλα άφησε η ιστορία αυτή και στα παιδιά και στους γονείς. Τα παιδιά, που κάποια από αυτά καλά-καλά δεν θυμόνταν τους γονείς, πάσχιζαν να είναι υπόδειγμα. Οι δε γονείς, που τα έβλεπαν να μεγαλώνουν μέσα από τις φωτογραφίες,

«ξεγελούσαν» τον εαυτό τους, με την παρηγοριά πως ό,τι έκαναν ήταν για το δικό τους καλό.

Συγκινητικές είναι και οι ιστορίες των γυναικών, που έμεναν, συνήθως πολλές μαζί, σε ένα δωμάτιο, όπου κάθε βράδυ, μετά τη δουλειά, έκλαιγαν απαρηγόρητες, τα πρώτα χρόνια. Έπρεπε, όμως, να αντέξουν.

«Οσμιζόμασταν τα ρούχα της μητέρας, όταν την νοσταλούσαμε»

Μία από τις τρεις κόρες της οικογένειας Ζαχαράκη, η Ιωάννα από τη Χρυσομηλιά Καλαμπάκας, γεύτηκε από μικρή την πίκρα που ένιωσαν τα παιδιά των μεταναστών που έμειναν πίσω.

«Ήμουν μόλις οκτώ ετών, όταν η μητέρα μας, Σοφία Ζαχαράκη, έφυγε για τη Γερμανία, για να εργαστεί σε εργοστάσιο σοκολάτας στο Άαχεν, μαζί με τη θεία μου. Θυμάμαι ακόμα και σήμερα ότι παρακαλάγαμε να πάνε όλα καλά εκεί στη Γερμανία, ώστε να μπορέσει η μητέρα μας να γυρίσει στο σπίτι. Κάθε φορά που τη νοσταλούσαμε πηγαίναμε στην ντουλάπα για να οσμιστούμε τη μυρωδιά των ρούχων της», αφηγείται στο ΑΠΕ-ΜΠΕ η Ιωάννα Ζαχαράκη, που σήμερα ζει στο Σόλινγκεν της Γερμανίας.

Και συνεχίζει, με δάκρυα στα μάτια: «Η μόνη μας παρηγοριά, τα γράμματα και οι φωτογραφίες που παίρναμε. Και εμείς στέλναμε τις δικές μας, όλο χαμόγελα, για να μην καταλάβουν τη στεναχώρια μας. Στο πίσω μέρος των φωτογραφιών ιχνηλατούσαμε τα χεράκια μας για να δει η μητέρα πόσο μεγαλώσαμε».

Τις δουλειές του σπιτιού τις είχαν αναλάβει- εξ' ολοκλήρου- οι τρεις αδελφές, παιδούλες ακόμη. Ζύμωναν, κουβάλαγαν ξύλα, φρόντιζαν και τον παππού, που ήταν άρρωστος. Από 14 ετών, η Ιωάννα αναγκάστηκε να ζήσει μόνη της στην Καλαμπάκα, όπου ολοκλήρωσε τις σπουδές της. Τον Οκτώβριο του 1981, ταξίδεψε μόνη της με το τραίνο «Ακρόπολη», για να πάει στους γονείς της, στη Γερμανία.

Το πάθος της να ανταμείψει τους κόπους και τις θυσίες που έγιναν γι' αυτήν, την οδήγησε στο να σπουδάσει γερμανική φιλολογία και κοινωνιολογία. Σήμερα, διδάσκει στα πανεπιστήμια του Μπόχουμ και του Ντίσελντορφ, έχοντας εξειδικευτεί σε θέματα μετανάστευσης και διαπολιτισμικότητας.

Έχει στο ενεργητικό της πολλά συγγράμματα, ενώ τώρα είναι σε εξέλιξη ένα πρόγραμμά της, για μαθητές ηλικίας 10-13 ετών, που ήδη εφαρμόζεται στο πειραματικό σχολείο του Σόλινγκεν.

«Το πρόγραμμα αυτό, που απευθύνεται όχι μόνο στους μαθητές, αλλά και στους γονείς και τους δασκάλους, έχει ως στόχο την ανατροφή των αξιών εκείνων που θα ενισχύσουν το σεβασμό προς το συνάνθρωπο, ένα θέμα που απασχολεί ιδιαίτερα τη γερμανική κοινωνία», τονίζει η κα Ζαχαράκη, εκφράζοντας την ελπίδα να μεταφερθεί το πρόγραμμα και στην Ελλάδα, που τώρα έχει γίνει χώρα υποδοχής μεταναστών.

Η Ιωάννα Ζαχαράκη, εκλέγεται, εδώ και δέκα χρόνια, δημοτικός σύμβουλος στην πόλη του Σόλινγκεν, ενώ είναι μέλος της Συντονιστικής Επιτροπής του Δικτύου Ελλήνων Αιρετών Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Ένα από τα επονομαζόμενα παιδιά «βαλίτσα», θυμάται...

Τα παιδικά του χρόνια τα θυμάται ως ένα ατέλειωτο «πήγαινε-έλα», μεταξύ Ελλάδας-Γερμανίας. Ο λόγος για τον Σεβαστό Σαμψούνη, αντιπρόεδρο της Εταιρείας Ελλήνων Συγγραφέων Γερμανίας και ιδιοκτήτη του εκδοτικού οίκου "Grossenwahn Verlag Frankfurt Am Main", στη Φρανκφούρτη. Την πρώτη φορά που τον άφησαν οι γονείς του στη γιαγιά του, στο Τυχερό Έβρου, απ' όπου κατάγονταν ο πατέρας, ήταν μόλις τριών μηνών. Ακολούθησαν άλλες επτά μετοικήσεις. Τις πρώτες τάξεις του Δημοτικού τις τελείωσε στο Τυχερό, τις υπόλοιπες στο Ντάρμσταντ, ενώ στη διάρκεια του Γυμνασίου υποχρεώθηκε ν' αλλάξει τρεις διαφορετικές πόλεις στην Ελλάδα. Λύκειο τελείωσε στη Φρανκφούρτη.

«Ο πατέρας ήρθε στη Γερμανία το 1963 και αρχικά δούλεψε σε ανθρακωρυχείο του Έσσην. Η μητέρα ήρθε αργότερα, το 1965, όταν αποφάσισαν να εγκατασταθούν στο Ντάρμσταντ, όπου και γεννήθηκα», εξιστορεί στο ΑΠΕ-ΜΠΕ ο Σεβαστός Σαμψούνης. «Ανήκω στα παιδιά δεύτερης γενιάς, τα επονομαζόμενα και 'παιδιά βαλίτσα', αφού πέρασα όλη μου την παιδική ηλικία, με μια βαλίτσα στο χέρι» μας λέει και συνεχίζει: «Μεγαλώσαμε χωρίς να γνωρίζουμε καλά τους γονείς μας. Μου έλειπε πολύ η οικογένεια. Τη στοργή των γονιών μου την αναπλήρωνε η οικογένεια της θείας μου, την οποία φώναζα μαμά. Όταν έλεγαν τα ξαδέλφια μου ότι δεν είναι δική μου (μαμά), αλλά δική τους, και πως η δική μου ήταν στη Γερμανία, έκλαιγα. Δεν μπορούσα τότε να καταλάβω γιατί έπρεπε συνεχώς η μητέρα μου να είναι κάπου αλλού και όχι μαζί μου. Ξέρετε ότι, το κάθε παιδί χρειάζεται μία ιδιαίτερη φροντίδα και όσο να σε προσέχουν, ούτε οι γιαγιάδες ούτε οι θείες μπορούν να αναπληρώσουν την αγκαλιά της μητέρας και του πατέρα».

Σήμερα, στα 44 του χρόνια, ο Σεβαστός συναισθάνεται ότι αυτά που έζησε ήταν μία αναγκαιότητα, αν και πολλές φορές, στο παρελθόν, κατηγορούσε τους γονείς του για όσα περνούσε.

«Τα χρόνια εκείνα, τα νέα ζευγάρια, παρ' όλες τις δεσμεύσεις που είχαν, έκαναν οικογένεια και παιδιά, όπως άλλωστε όλοι οι Έλληνες, αλλά και οι άλλης εθνικότητας μετανάστες στη Γερμανία. Πίστευαν πως θα έμεναν μόνο για λίγα χρόνια στην Γερμανία και πως θα επέστρεφαν γρήγορα πίσω, γι' αυτό και έστελναν τα παιδιά τους στην Ελλάδα σε παππούδες και θείους, προκειμένου να πάνε σε ελληνικό σχολείο και να μην αποκοπούν από την ελληνική πραγματικότητα. Προσωπικά, μετά τα 16 μου χρόνια άρχισα να δένομαι με τους γονείς μου», μας λέει.

Τελικά, ο Σεβαστός κατάφερε «να σταθεί» στα πόδια του και, όπως εξομολογείται, η ευαισθησία αυτή των παιδιών του χρόνων διοχετεύτηκε στο γράψιμο και τη ζωγραφική. Ξεκίνησε από τα 13 του χρόνια, γράφοντας στίχους- δύο έγιναν και τραγούδια λαϊκά- αλλά δεν συνέχισε. Το 1995, εξέδωσε μία ποιητική συλλογή, «Η ακολουθία της Αλώσεως», με δικά του σχέδια και πολύ αργότερα, το 2005, εξέδωσε το πρώτο του μυθιστόρημα «Η επικίνδυνη συνήθεια να αισθάνομαι», από της εκδόσεις Β. Κυριακίδη. Το 2009, εικονογράφησε ένα παιδικό βιβλίο της γνωστής συγγραφέως, Ελένης Τσακμάκης, μετανάστρια και αυτή στη Γερμανία. Αυτό που θα επιθυμούσε ο κ. Σαμψούνης, είναι να προβάλλει, μέσα από τον εκδοτικό του οίκο, τα έργα συγγραφέων, που γράφουν στα γερμανικά, έχοντας μεγαλώσει ανάμεσα σε δύο πατρίδες.

«Οι άνθρωποι αυτοί έχουν να πούνε πολλά σε σχέση με όλους τους άλλους, που έχουν μεγαλώσει με μία πατρίδα, μία οικογένεια. Προσωπικά, αισθάνομαι σήμερα υπέροχα που είχα αυτή την τύχη. Δυστυχώς, κάποια από τα παιδιά που μεγάλωσαν, όπως εγώ, δεν κατάφεραν ποτέ να ισορροπήσουν, κάνοντας ακόμα και λάθος επιλογές», λέει ο Σεβαστός.

Ανάμεσα σε δυο πατρίδες

Γεννήθηκε στην Κολονία, από πατέρα Έλληνα, από την Καβάλα και μητέρα Γερμανίδα. Ο 39χρονος, σήμερα, δημοσιογράφος Εμμανουήλ Γκόγκος, ασχολήθηκε ειδικότερα, τα τελευταία χρόνια, με το θέμα της μετανάστευσης των Ελλήνων, συναισθανόμενος ο ίδιος την ανάγκη να ανατρέξει στις ρίζες του. Με δική του πρωτοβουλία συγκεντρώθηκε ένα μεγάλο φωτογραφικό αρχείο, από τα πρώτα χρόνια των Ελλήνων στη Γερμανία. Το υλικό αυτό αποτέλεσε και τη βάση της έκθεσης

«Ελληνική μετανάστευση στη Γερμανία 1960-1980», την οποία επιμελήθηκε ο ίδιος, για λογαριασμό του Κέντρου Τεκμηρίωσης και του Μουσείου DOMiD, της Κολωνίας.

«Πατρίδα μου είναι η Γερμανία, αγαπώ πολύ όμως και την Ελλάδα», δηλώνει στο ΑΠΕ-ΜΠΕ, ο κ. Γκόγκος, ο οποίος έχει σπουδάσει γερμανική φιλολογία και φιλοσοφία.

«Η έκθεση αυτή- προσθέτει- ήταν ένα χρέος προς τον πατέρα μου και προς όλους τους Έλληνες, που ήρθαν στη Γερμανία προσωρινά, έγιναν όμως αναπόσπαστο κομμάτι της τοπικής κοινωνίας».

Η φωτογραφική έκθεση παρουσιάζει τη διαδρομή των Ελλήνων μεταναστών από τα καπνοχώραφα της φτωχής μεσογειακής χώρας στις γραμμές παραγωγής των γερμανικών εταιρειών, από τον ευρύ οικογενειακό κύκλο στη μοναξιά των εργατικών εστιών, από τις συναισθηματικά φορτισμένες σκηνές αποχαιρετισμού έως τη σταδιακή εγκατάσταση στη «δεύτερη πατρίδα».

Πηγή ΑΠΕ